

Eesti Noorsoo Instituut  
Tallinna Pedagoogikaülikooli sotsioloogia osakond

EESTI NOORED TEEL EUROOPA LIITU

17...27-aastaste Eesti noorte  
eluorientatsioonide, töö- ja õpingukavatsuste ning motivatsiooni  
uuringu tulemused

Jüri Kruusvall  
Liis Tomson

Tallinn  
2004

SAATEKS.....	3
1. METOODIKA JA VALIM.....	5
2. HARIDUS JA ÕPINGUKAVAD.....	10
2.1. Noorte haridustase .....	10
2.2. Võõrkeeleskus .....	15
2.3. Õpingud või praktika välismaal.....	17
2.4. Õppimine Soomes.....	22
2.5. Õpingud teistes riikides .....	28
3. TÖÖ JA TÖÖPLAANID .....	30
3.1. Noorte tegevusalad .....	30
3.2. Noorte töömotiivid .....	33
3.3. Töötamine välismaal.....	36
3.4. Töötamine Soomes .....	47
3.5. Töötamine teistes riikides.....	51
3.6. Töö ja õppimine välismaal .....	52
3.7. Töö ja õppimine Soomes .....	55
4. NOORTE TULEVIKUOOTUSED .....	57
4.1. Eelistused elupaiga valikul .....	57
4.2. Noorte saavutuslikud orientatsioonid .....	64
4.3. Isiksuseomadused .....	67
5. NOORED JA UIMASTID .....	70
5.1. Uimastavate ainete tarbimine .....	70
5.2. Teave narkootikumide hankimise võimaluste kohta .....	74
5.3. Uimastite tarbimisega seotud hoiakud.....	77
5.4. Soov siirduda välismaale ja uimastitarbimine .....	78
5.5. Uimastite tarbimise klasteranalüüs .....	81
6. KONTAKTID VÄLISRIIKIDEGA NING HUVI EUROOPA LIIDU VASTU ....	86
6.1. Senised kontaktid välismaaga.....	86
6.2. Noorte huvi ja informeeritus Euroopa Liitu puudutava teabe osas .....	90
6.3. Hoiakud Eesti EL-iga liitumisega kaasnevate muutuste suhtes .....	94
6.4. Hoiakud erinevate riikide suhtes .....	97
7. NOORED JA POLIITIKA.....	99
8. MAJANDUSLIK OLUKORD JA ELUGA RAHULOLU .....	108
KOKKUVÕTE .....	117
LISA 1. Noorte tegevusalad ja haridustase.....	125

## SAATEKS

Uuringu “**Eesti noored teel Euroopa Liitu**” läbiviimisel osalesid Eesti Vabariigi Haridusministeerium, Soome Vabariigi Haridusministeerium, Eesti Noorsoo Instituut, Soome Noorsoouurijate Selts, OÜ Uuringukeskus Faktum ja Tallinna Pedagoogikaülikooli sotsioloogia osakond.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada, millised on Eesti noored vabariigi Euroopa Liitu astumise künnisel, kuidas nad oma eluga rahul, mida nad eelistavad ja millest on motiveeritud õppimises, töös ja elukoha valikul, millised on noorte kavad seoses õppima või tööle asumisega Euroopa Liidu riikides (sh Soomes), mil määral on noored informeeritud Euroopa Liidus kehtivatest tingimustest ja millised hoiakud on neil Euroopa Liidu suhtes, milline on noorte suhtumine poliitikasse ja aktuaalsetesse probleemidesse ühiskonnaelus ja kuidas nad on noored kokku puutunud uimastitega.

Uuringu käigus küsitleti esindusliku valimi alusel 1000 Eesti noort vanuses 17 – 27 aastat. Küsitluse viis läbi OÜ Uuringukeskus Faktum, andmete töötlemine ja analüüs toimus TPÜ sotsioloogia osakonnas.

Käesolev uuringu tulemuste kokkuvõte on üles ehitatud nii, et peale **esimeses peatükis** meetodika ja valimi tutvustamist antakse **teises** ja **kolmandas peatükis** ülevaade Eesti noorte haridustasemest ning tegevusaladest, õpinguplaanidest ja töömotiividest, kavatsusest asuda õppima või tööle välismaale, sh Soome ja teistesse Euroopa Liidu riikidesse. Järgnevates peatükkides seostatakse vastava teema olulisemad näitajad noorte kavatsusega minna välisriikidesse tööle või õppima. **Neljas peatükk** käsitleb noorte tulevikuootusi: eelistusi elupaiga valikul, eelistatuid saavutusi 35. eluaastaks ja nendega seotud isiksuseomadusi. **Viendas peatükis** on vaatluse all praegu väga aktuaalne uimastite teema. Selgitatakse, kui sageli tarbivad noored alkoholi, tubakat ja narkootikume, kuidas nad on teadlikud narkootikumide hankimise võimalustest ja millised on noorte hoiakud uimastitarbimise suhtes. Moodustatakse ka uimastitarvitajate tüpoloogia. **Kuues peatükk** hõlmab noorte seniseid kontakte välismaaga, huvi Euroopa Liitu puudutava teabe vastu, noorte informeeritust Euroopa Liidu kohta ja hoiakuid erinevate riikide ning Eesti Euroopa Liiduga liitumise suhtes. **Seitsmes peatükk** käsitleb noorte suhtumist poliitikasse, ootusi ühiskonnaelu erinevate valdkondade arendamise suhtes ja põhjusi, miks noored on elus kohati kõrvalejäänud ning tõrjutud. **Kaheksas peatükk** vaatlusena käsitleb noorte majanduslikku olukorda, sissetulekut, vajaduste rahuldatus, hinnangut toimetulekule ja üldist eluga rahulolu. **Kokkuvõttes** tuuakse välja uuringu olulisemad tulemused, mida välismaale tööle minemise kavatsuse osas võrreldakse Poliitikauuringute Keskuse Praxis poolt koostöös AS Saar Polliga 2003 aastal läbiviidud uuringu<sup>1</sup> tulemustega.

---

<sup>1</sup> Kallaste, E. ja K.Philips (2004). Eesti tööealise elanikkonna töötamise potentsiaal Euroopa Liidu riikides. Praxis Toimetised nr 13/2004: [www.praxis.ee/data/WP\\_13\\_20040.pdf](http://www.praxis.ee/data/WP_13_20040.pdf)

TPÜ sotsioloogia osakond tänab Eesti Vabariigi ja Soome Vabariigi haridusministeeriumeid, Eesti Noorsoo Instituuti, Soome Noorsoouurijate Seltsi, OÜ Uuringukeskust Faktum, uuringu erinevatel etappidel osalenud TPÜ õppejõude, teadureid ja üliõpilasi, kelle toetusel ja abiga see töö nüüd esimeste tulemusteni on jõudnud.

Kogutud andmebaas võimaldab edaspidi jätkata sügavamat analüüsi mitmes erinevas suunas, et rahuldada nii teaduslikke kui ka praktilisi vajadusi. Kõigi huvitatute märkused antud töö kohta ja ettepanekud edaspidiseks on teretulnud.

## 1. METOODIKA JA VALIM

Küsimustik “Eesti noored teel Euroopa Liitu”, milles on 86 küsimust ja millega mõõdeti 410 üksiktunnust, töötati välja TPÜ sotsioloogia osakonnas, kasutades osaliselt lähtematerjalina Soomes läbiviidud uuringute küsimustikke. Küsimustik hõlmab teemadena noorte informeeritust ja hoiakuid Euroopa Liidu suhtes, keeleoskust ja varasemaid välisreise, õpingu- ja tööplaan, sh kavatsusi ning ettevalmistusi õppima või tööle asumiseks Euroopa Liidu või teistes riikides, eelistusi tulevase elukoha valikul, töö motivatsiooni, saavutuslikke motiive, poliitilisi orientatsioone ja suhtumist poliitikasse, kokkupuuteid uimastitarbimisega, isiksuse omadusi, majanduslikku olukorda ja eluga rahulolu.

Käesolevas uuringus on välismaale tööle või õppima mineku kavatsuse mõõtmiseks kasutatud ühesugust küsimust:

*Kas Sa oled mõelnud minna lähema viie aasta jooksul õppima/tööle välismaale?*

*1 – kavatsen kindlasti minna*

*2 – olen sellele mõelnud*

*3 – ei ole sellele mõelnud*

Praxise ja Saar Polli uuringus<sup>2</sup> kasutati küsimust:

*Kas Te sooviksite EL riikidesse tööle minna ...*

*1 – kindlasti*

*2 – suure tõenäosusega*

*3 – vähetõenäoliselt*

*4 – kindlasti mitte*

Meie küsimuse asetus on seega laiem selles mõttes, et hõlmab kõiki välisriike ja kitsam, kuna välismaale siirdumise aeg piirati 5 aastaga.

Sihtriikide täpsustamiseks kasutasime täiendavaid küsimusi:

*Kui Sa oled mõelnud õppimisest/tööst välismaal, siis millises riigis ?*

*1 – Soomes*

*2 – Mõnes teises EL riigis*

*3 – Mõnes teises riigis*

*4 – Raske öelda*

Soome õppima või tööle mineku aega täpsustati täiendavalt küsimustega:

*Kui Sa oled mõelnud Soome õppima/tööle minekust, siis kas teeksid seda ...*

*1 – Lähema aasta jooksul*

*2 – Peale Eesti liitumist EL-ga aastal 2004*

*3 – Hiljem*

*4 – Ei ole sellele mõelnud*

---

<sup>2</sup> Kallaste, E. ja K.Philips (2004). Eesti tööealise elanikkonna töötamise potentsiaal Euroopa Liidu riikides. Praxise Toimetised nr 13/2004: [www.praxis.ee/data/WP\\_13\\_20040.pdf](http://www.praxis.ee/data/WP_13_20040.pdf)

Kuna üldsõnaliselt väljendatud välismaale mineku kavatsused ei tarvitse tegelikkuses realiseeruda, millele on probleemina viidanud mitmed uurijad, sh Praxise uuringu autorid, siis on vajalik migratsiooniprognosi täpsustavate lisaküsimustega korrigeerida. Meie küsimustikus saab selleks kasutada näiteks küsimusi selle kohta, kas ja milliseid ettevalmistusi on tehtud õppima/tööle asumiseks välismaal; millised on sihtriigi valiku põhjendused; kuivõrd teadlik ollakse sihtriigi seadustest, korterioludest ja sotsiaalsetest tagatistest (Soome puhul) jm.

**Valimi** moodustas ja küsitluse teostas OÜ Uuringukeskus Faktum perioodil 21.veebruar-16.märts 2003.

Uuringu üldkogumi moodustavad Eesti alalised elanikud vanuses 17-27 aastat, kokku 216 079 inimest (ESA, 01.01.02.). Planeeritud valimi suurus oli 1000 vastajat.

Valimi moodustamisel kasutati üldkogumi proportsionaalset mudelit piirkondade ja asulatüüpide lõikes ning mitmeastmelist tõenäosuslikku juhuvalikut. Esmalt valiti mudeli alusel valimipunktid - kõigis piirkondades kokku 100. Valimipunktid (täpsusega kuni lähteadressi tasandini) valiti asula suurusele (vastavas eas elanike arvule) proportsionaalse tõenäosusega. Valiku baasiks oli Rahvastikuregistri aadressloend. Seejärel teostati vastaja valik – igas valimipunktis 10 inimest. Vastajate valikul rakendati lähteadressi meetodit ja nn noore mehe reeglit.

Lähteadressi meetod on reeglite kogum juhuslikult valitud lähteadressist edasi liikumise marsruudi, majade ja korterite valikuks. Vältimaks marsruutide liiga pikaks venimist külastati käesolevas uuringus sihtrühma kuuluvate inimeste (vanusegrupp 17-27 aastat) leidmiseks erinevalt tavapärasest sammuga liikumisest järjest kõiki kortereid/maju.

Noore mehe reegel. Kortoris, majas, kus elas sihtrühma kuuluvaid inimesi, valiti vastajaks hetkel kodus olevatest 17-27 aastastest inimestest noorim mees. Kui mehi ei olnud kodus või ei elanud antud aadressil, siis valiti vastajaks hetkel kodus olevatest 17-27 aastastest naistest noorim.

Kui sihtrühma kuuluvaid pereliikmeid ei olnud kodus või kedagi ei olnud kodus, tehti sinna aadressile vähemalt üks korduvvisiit (välja arvatud juhud, mille kohta küsitlejale oli eelnevalt informatsioon (näiteks naabrite ütluste alusel), et seal sihtrühma kuuluvaid inimesi ei ela).

Sihtrühma kuuluvaid inimesi oli lubatud küsitleda nii nende alalises kui ajutises elukohas (nt üliõpilasi võis küsitleda nii ühiselamus, õppeperioodiks üüritud erakortoris kui ka vanematekodus- nii, kuidas nad küsitlusperioodil küsitlejate marsruudile sattusid).

Kirjeldatud meetodil saadud valimit võib üldjoontes nimetada üldkogumit proportsionaalselt esindavaks valimiks.

Üldkogumi paiknemisest erinevates piirkondades ja linnas/maal ning sellele vastavast planeeritud valimist annab ülevaate järgnev tabel 1.1.

Tabel 1.1. Üldkogum, planeeritud valim

Regioon	Asula- tüüp	Üldkogum (ESA 01.01.2002)		Planeeritud valim
		Arv	%	Arv
1. Tallinn	Linn	71321	33,01	330
2. Põhja-Eesti (Harju-, Rapla-, Järvamaa)	Linn	11372	5,26	50
	Maa	19712	9,12	90
3. Lääne-Eesti (Hiiu-, Lääne-, Saaremaa)	Linn	12550	5,81	60
	Maa	9895	4,58	50
4. Tartu piirkond (Jõgeva-, Tartumaa)	Linn	24307	11,25	110
	Maa	9484	4,39	50
5. Lõuna-Eesti (Põlva-, Valga-, Võru-, Viljandimaa)	Linn	10091	4,67	50
	Maa	11929	5,52	50
6. Virumaa (Lääne-Viru-, Ida-Virumaa)	Linn	27647	12,79	130
	maa	7771	3,60	30
Eesti	Kokku	216079	100,00	1000
	linn	157288	72,79	730
	maa	58791	27,21	270

Küsitlusmeetodina kasutati isetäidetavat ankeeti. Faktumi küsitlaja valis igalt konkreetsest aadressilt, kasutades „noore mehe reeglit“, välja vastaja, kes täitis ankeedi. Enamikul juhtudest läks küsitlaja sellele kokkulepitud ajal järele, osa vastanutest soostus ankeedi täitma küsitlaja juuresolekul. Küsitluse läbiviimises osales kokku 79 küsitajat üle Eesti.

Küsitlustöö käiku iseloomustavad järgnevad arvud:

Täidetud ankeete	1000
Aadressil sihtrühm puudub	3552
Kinnine uks	567
Sihtrühma kuuluv pereliige pole kodus	110
Keeldumisi kontaktist	131
Keeldumisi sihtrühmas	91
<u>Kokku külastatud aadresse</u>	<u>5451</u>
Visiitide arv kokku (5451+ 1093 korduvvisiiti)	6544.

Küsitlustöö kontrolli kohta saadeti vastajatele laiali 158 tagasisidekirja.

Täidetud küsimustikud anti üle TPÜ sotsioloogia osakonnale, kus toimus andmete sisestamine arvutisse ja edasine töötlemine ning analüüs. Vastuste võrdlemisel ESA andmetega ilmsid erinevused küsitlute vanuse jaotuses, mistõttu vanuse tunnus kaaluti. Kaalumise tulemusel saadud jaotus vastab täielikult ESA andmetele (vt tabel 1.2).

Tabel 1.2. 17-27 aastaste Eesti noorte vanuse jaotus ESA andmetel ja küsitlusandmete järgi kaalumata ja kaalutud kujul

VANUS	ESA 01.01.2002.a.		ELN	
	Kokku	%	kaalutud, %	kaalumata, %
17	21492	10,0	10,0	13,7
18	21432	9,9	9,9	13,0
19	20485	9,5	9,5	11,9
20	20264	9,4	9,4	10,7
21	19524	9,0	9,0	8,0
22	19151	8,9	8,9	8,3
23	18885	8,7	8,7	6,7
24	18937	8,8	8,8	6,8
25	18790	8,7	8,7	7,4
26	18545	8,6	8,6	6,4
27	18574	8,6	8,6	6,8
Kokku	216079	100	100,0	100,0

Teiste tunnuste jaotused (va haridus), mille alusel saab küsitlusandmeid ESA omadega võrrelda, jäid peale vanuse kaalumist rahvastikuandmetega kooskõlla (vt tabel 1.3).

Tabel 1.3. 17-27 aastaste Eesti noorte kuuluvuse jaotus ESA andmetel ja küsitlusandmete järgi piirkonna, asulatüübi, soo ja rahvuse alusel

Piirkond	ESA 01.01.2002.a.		ELN, %
	Arv	%	
1. Tallinn	71321	33,0	33,9
2. Põhja-Eesti (Harju-, Rapla-, Järvamaa)	31084	14,4	13,2
3. Lääne-Eesti (Hiiumaa-, Lääne-, Pärnu-, Saaremaa)	22445	10,4	11,0
4. Tartu piirkond (Jõgeva-, Tartumaa)	33791	15,6	16,0
5. Lõuna-Eesti (Põlva-, Valga-, Viljandi-, Võrumaa)	22020	10,2	10,0
6. Virumaa (Lääne-Viru-, Ida-Virumaa)	35418	16,4	15,9
Asulatüüp			ELN, %
1 pealinn	71321	33,0	33,9
2 suur linn (Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu)	45859	21,2	20,4
3 muu linn (maakonnakeskus, väikelinn, alev)	40108	18,6	19,9
4 maa-asula (alevik, küla)	58791	27,2	25,9

sugu	ESA 01.01.2002.a.		ELN, %
	Kokku	%	
mees	109628	50,7	50,8
naine	106451	49,3	49,2
Kokku:	216079	100	100
rahvus			
eestlane	145475	68,8	68,6
muu rahvus	66091	31,2	30,8
Kokku	211566	100	100

Omaette metoodiline probleem on seotud hariduse tunnusega, mille jaotus küsitlusandmete alusel erineb rahvaloenduse andmete põhjal saadust (vt lähemalt osa 2.1.). Erinevus tuleneb tõenäoliselt sellest, et osa õpilastest ja üliõpilastest märgib oma haridustasemeks alles omandamisel oleva hariduse (keskkooliõpilased keskhariduse, üliõpilased kõrghariduse). Selle tulemusena satub osa momendil põhiharidusega noortest keskharidusega (või omandatava kutseharidusega) rühma, osa keskharidusega noortest aga kõrgharidusega rühma. Kuna enamik antud uuringus kasutatavaid küsimusi on suuremal või vähemal määral tulevikku suunatud (kavatsused välismaale minekuks, saavutuslikud motiivid jm.), siis olekski õigem tegeliku toimimise prognoosimisel arvestada pigem lähiajal omandatava haridusega kui küsitlusmomendil olevaga. Seetõttu otsustasime jätta hariduse tunnuse antud uuringus kaalumata, oletades, et vaadeldava noortekontingendi haridustase lähitulevikus ka tegelikult tõuseb.

## 2. HARIDUS JA ÕPINGUKAVAD

### 2.1. Noorte haridustase

Küsitletud 17-27 aastaste noorte hulgas on kõige enam üldkeskharidusega noori (35%), kutse- ja keskeriharidusega on 27%, põhiharidusega 18% ja kõrgharidusega 16% noortest (vt tabel 2.1.). Enne põhihariduse omandamist koolist lahkunuid on 2%, vastamata 2%. Võrreldes 2000 aasta rahvaloenduse andmetega on valimis vähem põhiharidusega ja rohkem põhikoolijärgse kutseharidusega ning kõrgharidusega noori. Sellise nihke peamiseks põhjuseks on see, et osa kõrgkoolis, kutsekoolis ja keskkoolis õppivaid noori märkis oma hariduseks nendes koolides alles omandatava haridustaseme. Seda lubavad oletada kaudsed andmed: enam kui kolmandik kõrgkooliharidusega küsitletutest märkis oma tegevusalaks “üliõpilane” (vt lisa 1) ja üle 70% soovis edasi õppida kõrgkoolis (vt tabel 2.2.). Seega võib oletada, et 6-10% ulatuses kõrgharidusega küsitletutest võiks üle viia keskhariduse gruppi. Ka rühmas “kutseharidus peale keskkooli” on tõenäoliselt paari protsendi ulatuses neid, kel kutseharidus veel lõplikult omandamata. Seega võiks keskhariduse rühm suureneda kuni 12% ulatuses. Keskharidusega rühmast omakorda on 23% nimetanud end õpilaseks või jätnud tegevusala märkimata, seega võiks kuni 8% ulatuses noori sellest rühmast üle viia põhihariduse gruppi. Ka rühmast “kutseharidus peale põhikooli” saaks samal põhimõttel põhihariduse gruppi üle viia 1-2% ulatuses küsitluid. Ning kui oletada, et on ka paari protsendi ulatuses neid noori, kes õpivad täiskasvanute gümnaasiumides vm koolides töö kõrvalt ja märgivad end keskhariduse rühmas mingi tööala esindajaks, siis saaksime kokku vajalikud 13% täiendust põhihariduse rühmale, et tema suurus vastaks rahvaloenduse andmetele. Lisaks võib olla, et põhiharidusega rühm selles vanuses noorte hulgas on ka tegelikult kolme aastaga vähenenud kõrgemate haridustasemete arvel.

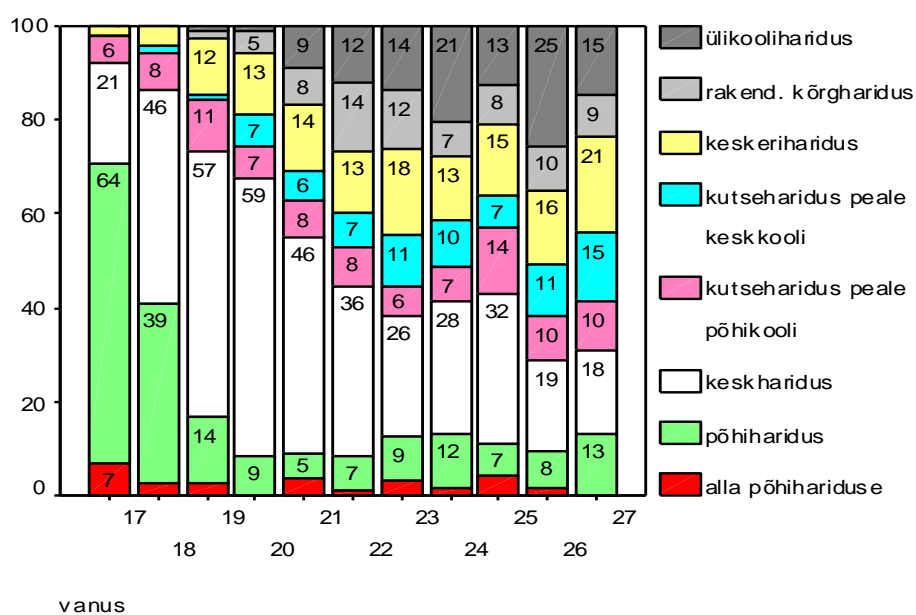
Põhiharidusega noored on enamikus 17-18 aastased, kel keskkool veel lõpetamata (vt joonis 2.1.). Samas on 21% 17-aastastest ja 46% 18-aastastest märkinud end keskharidusega inimesteks, mis kinnitab ülaltoodud arutlusi.

Sõltumata sellest, kas need arutlused on õiged või väärad, otsustasime me hariduse tunnust valimis mitte kaaluda, lähtudes oletusest, et need noored, kes oma hariduse momendi tegelikust kõrgemaks märkisid (lõpuklasside ja vanemate kursuste õpilased/üliõpilased), selle ka lähema ühe-kahe aastaga omandavad. Seega läheneb vaadeldava noortekontingendi haridusjaotus edaspidi küsitlusel saadud jaotusele ning kaugeneb rahvastikustatistika alusel saadud jaotusest vastava vanusegrupi kohta. Teiste sõnadega, kui me tahame analüüsida küsitlusega hõlmatud kontingendi toimimist lähema viie aasta jooksul (näiteks välismaale tööle või õppima mineku kavad) hariduse tunnuse kaudu, siis peaksime arvestama noorte kõrgema haridustasemega kui see küsitlushetkel on.

Tabel 2.1. Erinevate haridusrühmade üldine ja rahvuse lõikes jaotus

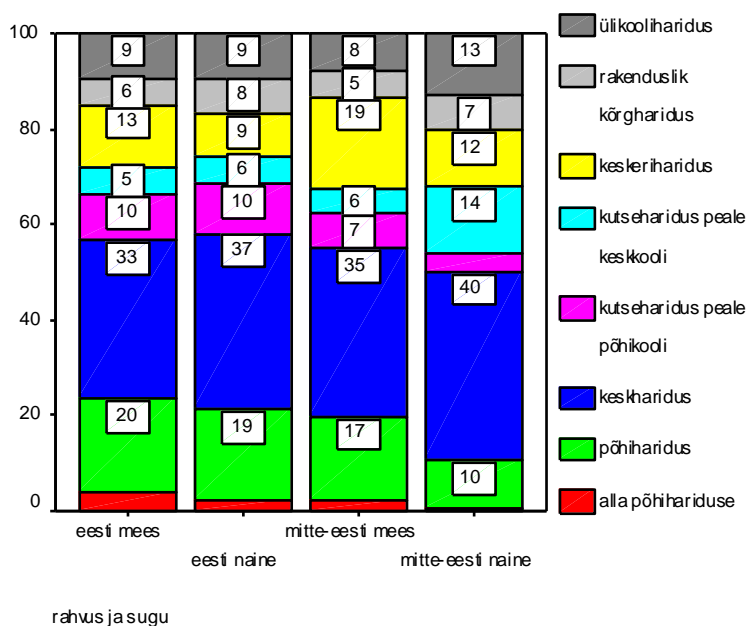
Haridustase	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku	RL 2000 17 - 27
	%	%	%	%	%	%
alla põhihariduse	4	2	2	1	2	3
põhiharidus	19	19	17	9	18	31
keskharidus	33	36	35	38	35	34
kutseharidus peale põhikooli	10	10	7	4	8	7
kutseharidus peale keskkooli	5	6	5	13	7	3
keskeriharidus	13	9	19	11	12	13
rakenduslik kõrgharidus	6	8	5	7	7	kõrg- haridus
ülikooliharidus	9	9	8	12	9	6
vastamata	1	1	2	4	2	3
kokku	100	100	100	100	100	100

Joonis 2.1. Erinevas vanuses noorte haridusrühmad



Eesti noorte seas on mõnevõrra rohkem põhiharidusega (ja põhikoolijärgse kutseharidusega) inimesi, mitte-eestlaste hulgas aga kesk-erihariduse ja keskkoolijärgse kutseharidusega inimesi. Sealjuures esineb kesk-eriharidus sagedamini mitte-eesti noormeestel ja keskkoolijärgne kutseharidus mitte-eesti neidudel (vt joonis 2.2).

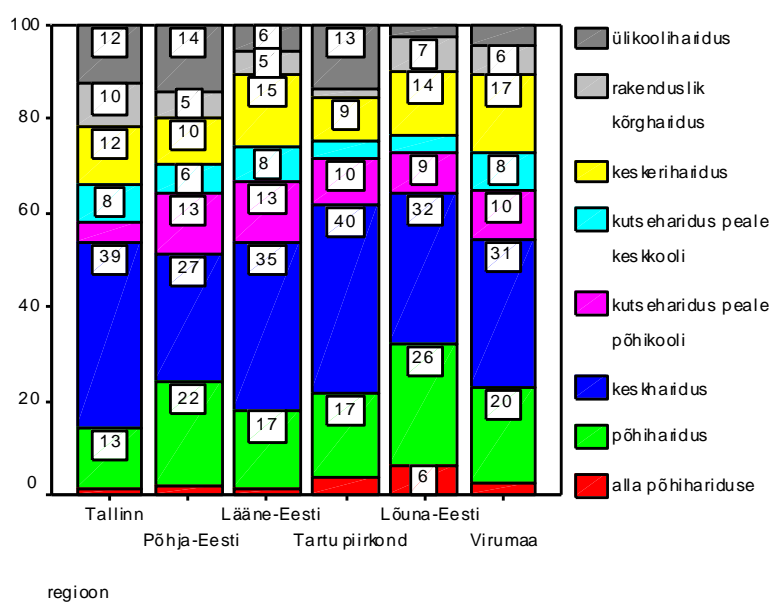
Joonis 2.2. Haridusrühmade jaotus noorte soo ja rahvuse lõikes



Kõige haritumad on mitte-eesti neid – nende seas on kõige enam vähemalt keskkooliõppijate ja ka kõige enam kõrgharidusega inimesi.

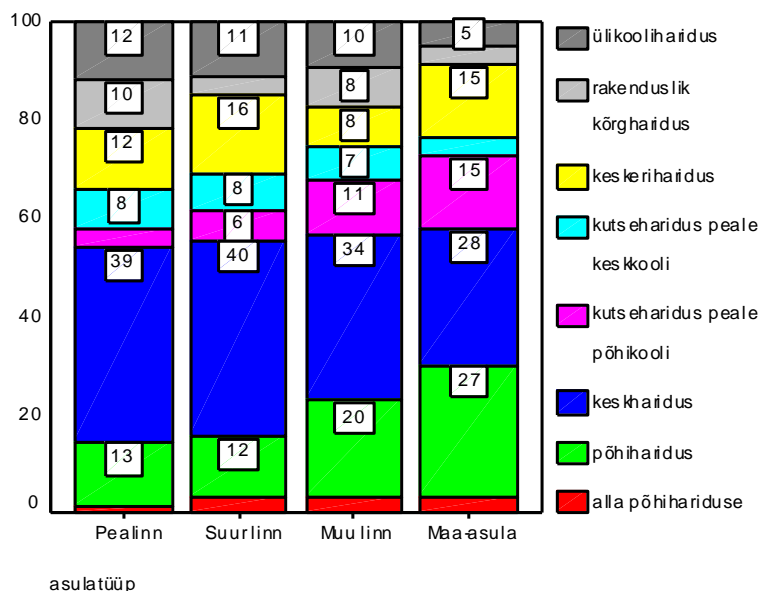
Regionaalses lõikes on kõige haritumad Tallinna noored, nende hulgas on kõige rohkem vähemalt keskkooliõppijate ja ka kõrgharidusega inimesi. Vähem haritud on Lõuna-Eesti ja Põhja-Eesti noored, kelle seas on kõige enam põhihariduse või põhihariduse järgse kutses haridusega inimesi (vt joonis 2.3).

Joonis 2.3. Haridusrühmad regionaalses lõikes



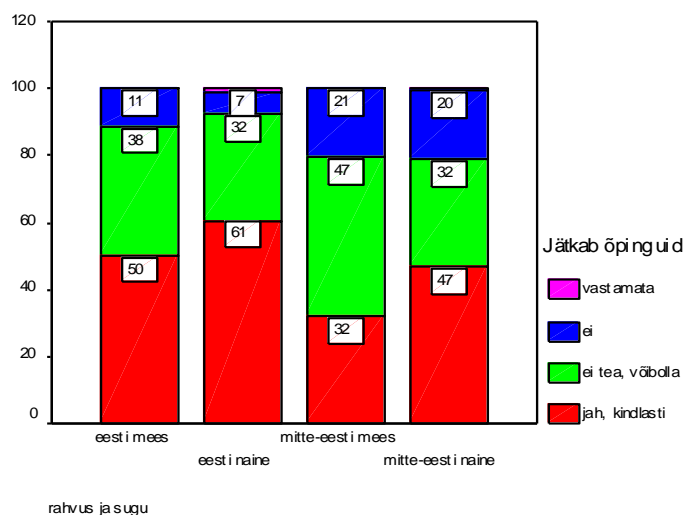
Kui vaadata asulatüübi järgi, siis on kõige haritumad jällegi pealinna noored (vt joonis 2.4). Mida väiksem asula, seda suurem on seal põhiharidusega ja põhikoolijärgse kutseharidusega noorte osakaal. Samas jääb kutset omavate ja kutset mitteomavate üldharidusega noorte arvu proportsioon kõikides asulatüüpides peaaegu ühesuguseks (umbes 44% ja 56%).

Joonis 2.4. Haridusrühmad asulatüübi lõikes



Pooltel küsitletud noortest on kavas edaspidi õpinguid jätkata, 37% on kahtleval seisukohal ja ainult 13% on kindlad selles, et nad enam õppida ei kavatse. Vanuse tõustes õppimissoov väheneb: 17-18 aastastest noortest tahab kindlasti edasi õppida ligi 80%, 19-20 aastastest 50-60%, 21-24 aastastest ligi pooled ja 25-27 aastastest umbes üks kolmandik. Kõige arvukamalt soovivad kindlalt õpinguid jätkata eesti neiud (61%), järgnevad eesti noormehed ja mitte-eesti neiud (pooled) ning kõige vähem on kindla õppimissooviga mitte-eesti noormehi (üks kolmandik, vt joonis 2.5).

Joonis 2.5. Õpingute jätkamise soovid noorte soo ja rahvuse lõikes



Neid, kes õpinguid edaspidi kindlasti jätkata ei soovi, on mitte-eesti noorte seas kaks korda rohkem (üks viiendik) kui eesti noorte seas. Kõrg- ja keskharidusega noortest sooviks kindlasti veel õpinguid jätkata umbes 60%, põhiharidusega noortest üle 50% ja kutse- ning keskeriharidusega noortest umbes 30% (vt joonis 2.6).

Kõige suurem hulk noori (39%) sooviks õppida edasi ülikoolis, 12% läheks rakenduskõrgkooli ja 10% kutseõppeasutusse (vt tabel 2.2). 26% noortest täiendaks end kursustel ja 16% oma töökohas. Vastamata on jätnud need, kes õpinguid jätkata ei soovi.

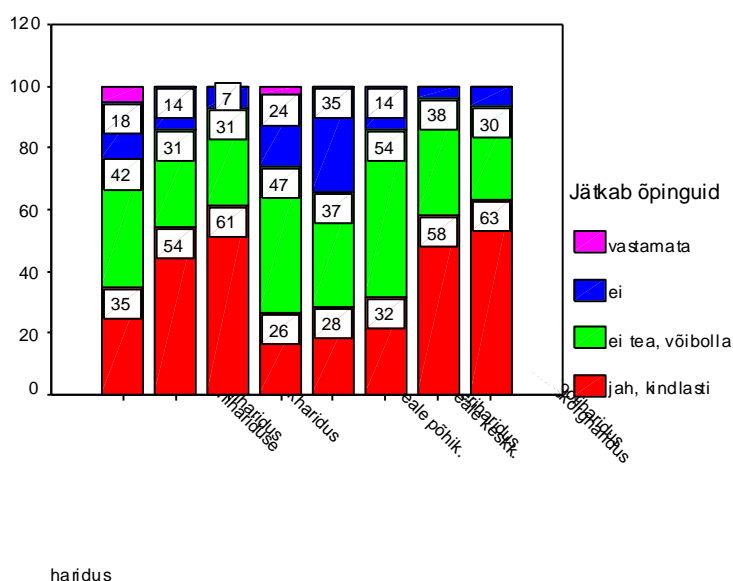
Tabel 2.2. Kavandatavad edasiõppimiskohad sõltuvalt haridusest\*

Sooviks edasi õppida	Alla põhihariduse	Põhiharidus	Kesk-Haridus	Kutseharidus peale põhikooli	Kutseharidus peale keskkooli	Keskeriharidus	Rakend. kõrgharidus	Ülikooliharidus	Kokku
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kutseõppeasutuses	23	17	9	18	5	5	4		10
Rakendus-kõrgkoolis	3	8	14	6	14	22	18	4	12
Ülikoolis	9	<b>39</b>	<b>48</b>	8	17	21	<b>53</b>	<b>69</b>	<b>39</b>
Kursustel	13	19	23	<b>33</b>	<b>31</b>	<b>30</b>	33	34	26
Töökohal	<b>32</b>	8	16	24	9	22	26	11	16
Vastamata	25	17	8	27	36	18	4	8	15

\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

Ligi 70% ülikooliharidusega ja üle poole rakendusliku kõrgharidusega noortest on mõelnud edasiõppimisele ülikoolis, üldkesk- ja põhiharidusega noored läheksid samuti arvukamalt ülikooli, kutseharidusega noortest täiendaks kõige suurem osa (üks kolmandik) end kursustel. Alla põhiharidusega noored on arvukamalt orienteeritud väljaõppele töökohal.

Joonis 2.6. Õpingute jätkamise soovid sõltuvalt haridustasemest



## 2.2. Võõrkeeleskus

75% noortest suudab rahuldavalt suhelda inglise keeles, 24% saksa keeles ja 21% soome keeles (vt ka tabel 2.3). Eesti noored hindavad oma keeleoskust paremaks, eriti inglise keeles (suhelda suudab eesti noortest 83% ja mitte-eesti noortest 59%) ja soome keeles (vastavalt 27% ja 5%). 64% eesti noortest on võimelised suhtlema vene keeles ning 75% mitte-eesti noortest eesti keeles.

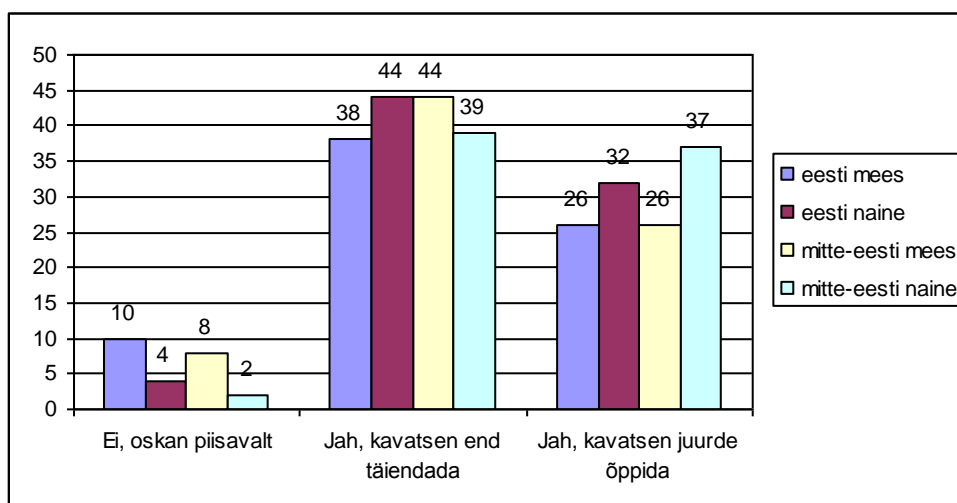
Tabel 2.3. Millistes keeltes on noored võimelised suhtlema

	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
eesti	97	99	71	80	91
vene	63	65	97	96	74
inglise	<b>82</b>	<b>84</b>	<b>57</b>	<b>61</b>	75
saksa	26	<b>29</b>	12	<b>25</b>	24
prantsuse	1	4	1	3	3
soome	<b>30</b>	25	5	6	21
rootsi	1	2	1	2	2

6% noortest peab oma keeleoskust piisavaks, 41% kavatses end mõnes keeles täiendada ja 29% uut keelt juurde õppida. 24% noortest ei olnud selles küsimuses kindlat seisukohta ning 16% jättis vastamata. Oma keeleoskust peavad sagedamini piisavaks noormehed. Neiuud kavatses suhteliselt sagedamini uusi keeli juurde õppida, eesti neiuud ja mitte-eesti noormehed aga end mõnes keeles täiendada (vt joonis 2.7).

Ennast täiendada soovitakse sagedamini inglise, saksa ja soome keeles, uue keele õppimise plaanides esinevad lisaks sagedamini ka prantsuse ja hispaania keel.

Joonis 2.7. Kavatsus parandada oma keeleoskust



Võõrkeelte oskuses osutub oluliseks üldkeskhariduse omandamine (vt tabel 2.4), mis võrreldes teiste haridustasemetega tõstab noorte võõrkeeleoskust tuntavalt.

Tabel 2.4. Keelteoskus ja haridustase\*

	Alla põhi- hariduse	Põhi- haridus	Kesk- haridus	Kutse- haridus peale põhikooli	Kutse- haridus peale keskkooli	Kesk- eriharidus	Raken- duslik kõrg- haridus	Ülikooli- haridus	Kokku
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
eesti	88	92	93	89	83	83	93	<b>98</b>	91
vene	50	57	75	72	81	85	<b>86</b>	83	74
inglise	36	68	83	68	63	67	80	<b>96</b>	76
saksa	9	25	28	15	20	17	<b>33</b>	32	25
prantsuse		3	3	1	2	1	1	<b>8</b>	3
soome	14	14	21	11	25	20	<b>39</b>	30	21
rootsi		1	3		2	1		2	2

\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

### 2.3. Õpingud või praktika välismaal

Lähema viie aasta jooksul kavatses kindlasti minna välismaale õppima või praktikale 10% noortest, sellele on mõelnud 41% ja ei ole mõelnud 36% küsitletutest (vt tabel 2.5). Kui lähtuda arvestusliku üldkogumi suurusest, siis oleks kindla õppimiskavatsusega noori ca 20000 ja välismaal õppimisest on mõelnud veel üle 80000 noore.

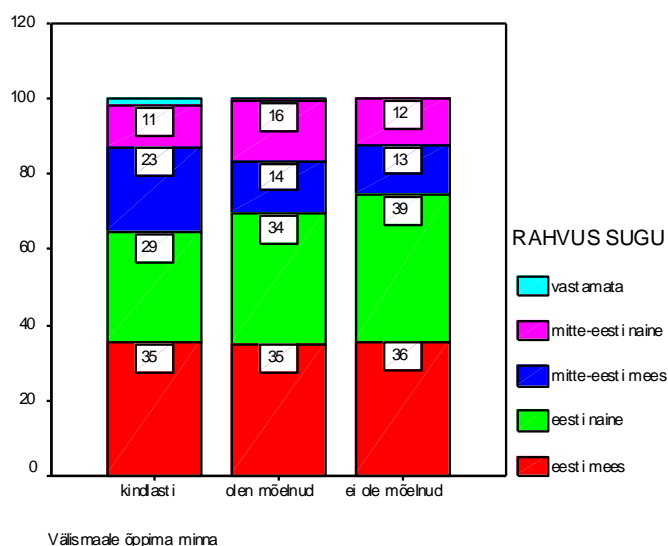
Tabel 2.5. Kavatsus 5a jooksul välismaale õppima minna soo ja rahvuse lõikes

Kavatsus välismaale õppima minna	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	vastamata	Kokku
	%	%	%	%	%	%
kindlasti	10	8	14	7	29	10
olen mõelnud	42	42	36	44	45	41
ei ole mõelnud	37	42	30	29	13	36
vastamata	11	9	21	19	14	13
Kokku	100	100	100	100	100	100

Rohkem kindla välismaale õppima mineku kavatsusega inimesi on mitte-eesti noormeeste hulgas (14%), kõige vähem on mõelnud välismaal õppimisele eesti neid (42% ei ole mõelnud).

Kindlasti välismaale õppima minna kavatsivate noorte seas on 35% eesti noormehi, 29% eesti neide, 23% mitte-eesti noormehi ja 11% mitte-eesti neide (vt joonis 2.8). Eesti noormeeste osakaal jääb muutumatuks kõigis kavatsusegruppides, mitte-eesti noormehi on kindlasti õppima minejate seas suhteliselt rohkem, eesti ja mitte-eesti neide suhteliselt vähem.

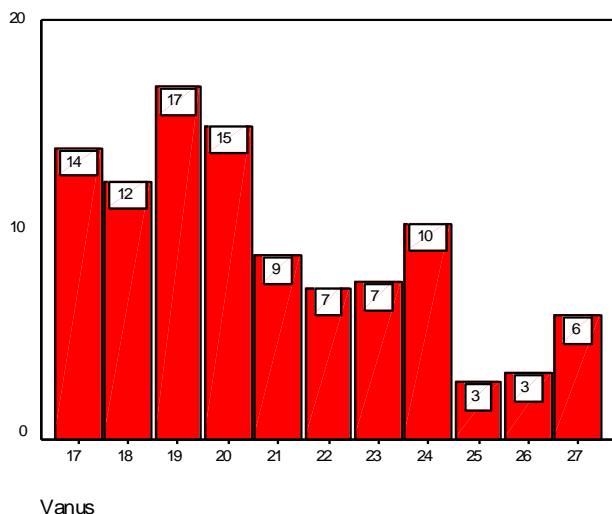
Joonis 2.8. Välismaale õppima minemise kavatsuse rühmade sooline ja rahvuslik koosseis



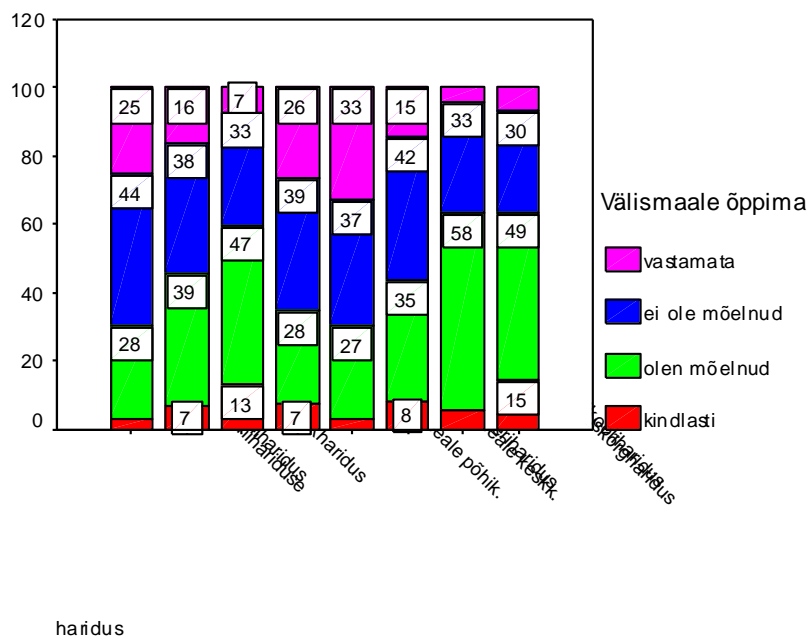
Vanuse kasvades välismaale õppima mineku kindlat soovi avaldanute osakaal väheneb (vt joonis 2.9). Keskmisest kõrgem on see 17-20 aastaste hulgas, keskmisele lähedane 21-24 aastaste seas ja keskmisest madalam 25-27 aastaste hulgas. Noorte,

alles keskkooliealiste poolt väljendatud kavatsuse kindluses võib kahelda, seda ennustab ka kindla soovi väljendajate hulga vähenemine vanuse kasvades. Seega võib arvata, et tegelikke välismaale õppima siirdujaid on vähem, kui selleks kindla kavatsuse omajaid.

Joonis 2.9. Kindel kavatsus 5 a jooksul välismaale õppima minna vanuse lõikes



Joonis 2.10. Kavatsus 5 a jooksul välismaale õppima minna hariduse lõikes



Arvukamalt on mõelnud välismaal õppimisele kõrgharidusega ja keskhariidusega noored (ligi 60%), kindel kavatsus on sagedamini kesk- ja ülikooliharidusega noortel (vt joonis 2.10). Kõige vähem mõtleavad välismaal õppimisele kutseharidusega ja alla põhiharidusega noored.

Kindlasti välismaale õppima minna kavatsivate noorte seas on rohkem keskharidusega ja ülikooliharidusega noori, õppimisele mõelnute seas on keskmisest rohkem samuti keskharidusega ja rakendusliku kõrgharidusega noori (vt tabel 2.6). Välismaal õppimisele mittemõelnute hulgas leiame rohkem põhiharidusega, keskeriharidusega ja kutseharidusega noori.

Tabel 2.6. Välismaale õppima minemise kavatsuse rühmade hariduslik koosseis

	Kavatsus minna 5a jooksul välismaale õppima			kokku
	kindlasti	olen mõelnud	ei ole mõelnud	
	%	%	%	
alla põhihariduse	1	2	3	2
põhiharidus	13	17	<b>19</b>	18
keskharidus	<b>48</b>	<b>40</b>	33	35
kutseharidus peale põhikooli	7	6	<b>9</b>	9
kutseharidus peale keskkooli	2	4	7	7
keskeriharidus	11	11	<b>15</b>	13
rakenduslik kõrgharidus	4	<b>9</b>	6	7
ülikooliharidus	<b>15</b>	11	8	10
kokku	100	100	100	100

Tegevusaladest seostub kavatsusega välismaale õppima minna kõige enam üliõpilaseks olemine (vt tabel 2.7): ligi 70% neist on vähemalt mõelnud välismaal õppimisele, sh 16% kavatses kindlasti õppima minna. Kõige kindlamad on oma soovis välismaale õppima minna juhi ametis olevad noored (keda ei ole küll palju) - 36% kavatses kindlasti minna, üldse on mõelnud minekule 64%. Spetsialistid, kes ei ole juhid, on pigem mõelnud õppimaminekule, juhtivate spetsialistide ja ettevõtjate hulgas on rohkem kindlasti minejaid.

Tabel 2.7. Tegevusalad ja välismaale õppima mineku kavatsus

Tegevusala	Kavatsus minna 5a jooksul välismaale õppima				Kokku
	kindlasti	olen mõelnud	ei ole mõelnud	vastamata	
abitöölise, lihttöölise	6	31	<b>46</b>	17	100
oskustöölise	5	34	33	<b>28</b>	100
teenindaja	9	32	39	<b>20</b>	100
kontoritöötaja	4	46	40	10	100
keskastme spetsialist	3	<b>57</b>	27	13	100
spetsialist, kes ei ole juht	10	<b>49</b>	35	6	100
spetsialist, kellel on alluvad	<b>17</b>	34	40	9	100
asutuse või ettevõtte juht	<b>36</b>	28	36		100
ettevõtja, omanik	<b>15</b>	35	39	11	100
üliõpilane, kraadiõppes õppija	<b>16</b>	<b>53</b>	26	5	100
lapsehoolduspuhkusel		28	<b>57</b>	15	100
kodune	10	20	<b>46</b>	<b>24</b>	100
töötu	12	37	32	<b>19</b>	100
midagi muud		39	<b>43</b>	<b>18</b>	100
õpilane	9	<b>49</b>	39	3	100
kokku	10	41	36	13	100

Riikidena, kuhu tal oleks kergem õppima pääseda, nimetavad noored sagedamini Soomet (21%), Saksamaad (16%), Suurbritanniat (11%) ja Rootsit (6%). Eesti noored

peavad arvukamalt Soomet riigiks, kuhu on kergem õppima pääseda (26%) kui mitte-eesti noored.

Sagedasemad erialad, mida noored sooviksid välismaal õppida, on majandus-finantsala (9%), infotehnoloogia (6%), sotsiaalteadused (6%), teenindusalad (6%), humanitaarteadused (4%) ja kaunid kunstid (4%, vt tabel 2.8).

Tabel 2.8. Välismaal õppida soovitavad erialad soo ja rahvuse lõikes

Millist eriala soovib välismaal õppida	eesti naine	eesti mees	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	vastamata	Kokku
	%	%	%	%	%	%
majandus, finantsala, turundus	<b>9</b>	<b>12</b>	7	7	23	<b>9</b>
õigus	3	2	3	4	14	3
infotehnoloogia	1	<b>9</b>	<b>13</b>	2		<b>6</b>
sotsiaalteadused	<b>8</b>	4	2	5	22	<b>6</b>
humanitaarteadused	<b>7</b>	1	0	<b>6</b>		4
kaunid kunstid	<b>6</b>	4	0	<b>6</b>		4
ehituslad		<b>6</b>	3	1		3
meditsiin	<b>4</b>	1	1	<b>6</b>		3
tehnikaalad	1	3	<b>8</b>	1		3
kasvatusteadused	<b>6</b>		1	<b>4</b>		3
teenindusalad	<b>8</b>	5	4	5		<b>6</b>
oskustöölised tootmises	1	3	2			2
põllumajandus		2	1	1		1
täppisteadused	<b>4</b>	2		1		2
muud	1	<b>5</b>	1	0		2
vastamata	48	45	54	56	41	49

*\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%*

Eesti neid sooviksid välismaal õppida keskmisest sagedamini peaaegu kõiki erialasid (va. õigus, infotehnoloogia, ehitus, tehnika ja tootmisalad), mitte-eesti neid püüvad keskmisest sagedamini samadele (aga vähematele) aladele – humanitaarteadused, kunstid, meditsiin ja kasvatusteadused. Eesti noormehed eelistavad sagedamini majandusalasid, infotehnoloogiat, ehitusalasid ja muid erialasid. Mitte-eesti meeste soosikud on infotehnoloogia ja tehnikaalad.

2/3 neist, kellel oli kindel kavatsus lähema 5 aasta jooksul välismaale õppima minna, oli ka üritanud selle kohta teavet hankida (vt tabel 2.9). Neist aga, kes olid vaid mõelnud välismaale õppima minekule, oli teavet püüdnud leida vaid 45%.

Kindla kavatsusega noored olid sagedamini uurinud õppimisvõimalusi omal käel tegi (interneti jm allikate vahendusel - 45%), 32% kasutas välismaal õppivate tuttavate abi, 10% suhtles otse mõne välismaise õppeasutusega, 10% kasutas Eesti asutustes leiduvat informatsiooni, 8% sai abi oma praegusest koolist, 3% leidis teavet oma töökoha kaudu ja 4% kasutas infobaasi “Rajaleidja”. Eesti teabeallikatest on seega infot saanud vähesed.

Tabel 2.9. Teabe kogumine välismaal õppimise kohta sõltuvalt õppimissoovi kindlusest

Ettevalmistused õppimiseks välismaal	Kavatsus minna 5a jooksul välismaale õppima	
	Kindlasti	Olen mõelnud
	%	%
ei ole veel midagi teinud	29	<b>53</b>
olen uurinud võimalusi omal käel	<b>45</b>	37
olen suhelnud õppeasutustega välismaal	<b>10</b>	3
olen kasutanud välismaal õppivate tuttavate abi	<b>32</b>	17
olen tutvunud "Rajaleidja" vahendusel	4	3
mind on aidanud praegune kool	8	8
olen saanud infot oma töökoha kaudu	3	6
olen saanud infot muudest asutustest Eestis	10	8
muu	-	2
vastamata	4	2

\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

Soo ja rahvuse lõikes siin suuri erinevusi ei ole (vt tabel 2.10). Kõige arvukamalt on teavet kogunud eesti neiud, kõige vähem mitte-eesti mehed. Eesti noored on tunduvalt arvukamalt uurinud õppimisvõimalusi omal käel (huvitatud neidudest 55%) kui mitte-eesti noored. Ka koolist ja töökohalt on eesti noored saanud arvukamalt teavet. Mitte-eesti noored on mõnevõrra sagedamini kasutanud teabe saamiseks välismaal õppivate tuttavate abi.

Tabel 2.10. Teabe kogumine välismaal õppimise kohta õppima minna kavatsevate või sellest mõelnud noorte poolt soo ja rahvuse lõikes

Ettevalmistused õppimiseks välismaal	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine
	%	%	%	%
ei ole veel midagi teinud	50	40	56	52
olen uurinud võimalusi omal käel	36	55	22	26
olen suhelnud õppeasutustega välismaal	4	4	4	7
olen kasutanud välismaal õppivate tuttavate abi	18	19	21	26
olen tutvunud "Rajaleidja" vahendusel	3	6		1
mind on aidanud praegune kool	9	9	2	6
olen saanud infot oma töökoha kaudu	9	4	1	6
olen saanud infot muudest asutustest Eestis	9	8	7	10
muu	1	3		
vastamata	3	2	3	3

Küsimusele välismaal õppimise rahastamise kohta vastasid kindlasti õppima siirdujad järgmiselt. 61% plaanib välismaal õppimise kõrvalt töötada, 23% töötaks välismaal enne või pärast õpinguid, 11% teeniks selle raha Eestis (vt tabel 2.11). 40% taotleks stipendiumi, 15% loodaks sponsorrahadele, 12% perekonna toetusele ja 9% tööandja poolt õppekulude katmisele. 13% noortest võtaks õpinguteks laenu. Nagu tabelist

näha, ei ole kindlasti välismaale õppima minna soovijate ja sellele vaid mõelnud noorte oletustes rahaliste võimaluste kohta olulist vahet.

Tabel 2.11. Kindlasti õppima minna kavatsevate ja sellest mõelnud noorte oletatavad rahalised võimalused välismaal õppimiseks

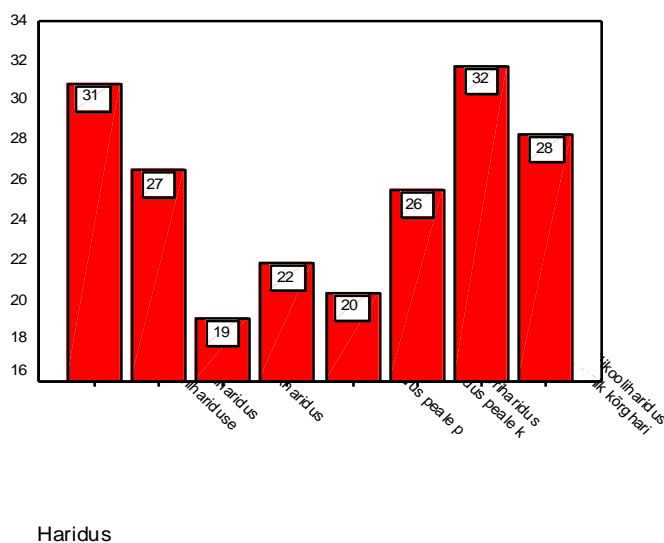
Oletatavad rahalised võimalused välismaal õppimiseks	Kavatsus minna 5a jooksul välismaale õppima	
	kindlasti	olen mõelnud
	%	%
teeniksin selle raha Eestis	11	14
taotleksin stipendiumi	40	39
loodaksin saada sponsorrahasid	15	14
minu perekond kataks kulud	12	8
töötaksin välismaal, õppimise kõrvalt	61	57
võtaksin laenu	13	14
teeniks raha välismaal, enne või pärast õppimist	23	23
kulud kataks mu tööandja Eestis	9	9
midagi muud	2	1
ei oska hinnata	5	9
vastamata	3	1

Uurisime ka, milliseid välisõpinguid või –praktikat stipendiumiga toetavaid fonde või programme noored tunnevad. Enam teavad noored Erasmus-programmi (38 vastajat ehk 4%), sagedamini mainiti veel Sokratese programmi, Avatud Eesti Fondi, Leonardo da Vinci't ning isegi Phare programmi.

## 2.4. Õppimine Soomes

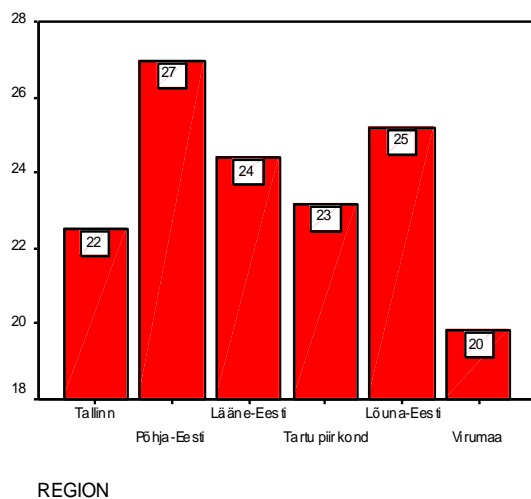
**Soomes õppimisele** on mõelnud 23% noortest, sh eesti noormeestest 31%, mitte-eesti noormeestest 21%, eesti neidudest 20% ja kõige väiksem on Soomes õppimise soov mitte-eesti neidudel – 13%. Arvukamalt täiendaksid end Soomes kõrg- ja keskeriharidusega ning põhiharidusega noored (rakendusliku kõrgharidusega noortest 32%), väiksem on Soomes õppimise soov kesk- ja kutseharidusega noorte hulgas (ca 20%) (vt joonis 2.11).

Joonis 2.11. Soomes õppimisele mõelnud noored hariduse lõikes



Regionaalselt on kõige arvukamalt huvitatud Soome õppima minekust Põhja-Eesti noored (vt joonis 2.12), järgnevad Lõuna ja Lääne-Eesti. Virumaa, Tallinna ja Tartu piirkonna noored on mõnevõrra vähem sellele mõelnud.

Joonis 2.12. Soomes õppimisele mõelnud noored regiooni lõikes



Asulatüübi lõikes erinevusi ei ole: nii pealinnas, teistes linnades kui ka maal elavad noored on Soomes õppimisest mõelnud ühesuguse sagedusega.

Praeguse tegevusala lõikes Soome õppima mineku mõtetes suuri erinevusi ei ole (vt tabel 2.12).

Tabel 2.12. Soomes õppimisele mõelnud ja mittemõelnud noorte jagunemine tegevusala järgi

Tegevusala	Kas on mõelnud õppimisele Soomes		kokku
	on mõelnud	ei ole mõelnud	
	%	%	%
Abitööline, lihttööline	9	8	8
Oskustööline	20	18	18
Teenindaja	11	11	11
Kontoritöötaja	4	4	4
Keskastme spetsialist	9	6	6
Spetsialist, kes ei ole juht	10	10	10
Spetsialist, kellel on alluvad	4	4	4
Asutuse või ettevõtte juht	1	1	1
Ettevõtja, omanik	2	2	2
Üliõpilane, kraadiõppes õppija	27	26	26
Lapsehoolduspuhkusel	3	7	6
Kodune	2	4	4
Töötu	5	9	8
Midagi muud		1	0
Õpilane	16	14	14

Soomes õppimise peale mõelnud noored on mõnevõrra sagedamini märkinud välismaal omandada soovitava erialana ehitusalasid, tehnikaalasid, tootmistööd ja põllumajandust (vt tabel 2.13). Need, kes Soomes õppimisele mõelnud ei ole, sooviksid välismaal sagedamini õppida õigus-, sotsiaal-, info- ja humanitaarteadusi. Majandusalade, meditsiini, kasvatusteaduste, teenindusalade ja täppisteaduste osas olulisi erinevusi ei ole.

Tabel 2.13. Eriala mida soovitakse välismaal õppida sõltuvalt sellest, kas on mõeldud õppimisele Soomes või mitte (% arvutamisel on välja jäetud vastamata jätnud)

Millist eriala soovib välismaal õppida	Kas on mõelnud õppimisele Soomes		Kokku %
	on mõelnud %	ei ole mõelnud %	
Majandus, finantsala, turundus	18	19	18
Õigus	2	<b>6</b>	5
infotehnoloogia	10	<b>12</b>	12
Sotsiaalteadused	8	<b>12</b>	11
Humanitaarteadused	6	<b>8</b>	7
Kaunid kunstid	6	<b>10</b>	9
Ehitusalad	<b>9</b>	4	6
Meditsiin	6	6	6
Tehnikaalad	<b>8</b>	5	6
Kasvatusteadused	5	5	5
Teenindusalad	12	11	11
Oskustöölised tootmises	<b>5</b>	3	3
Põllumajandus	<b>4</b>	1	2
Täppisteadused	4	5	5
Muud	<b>6</b>	4	4

Enamik Soomes õppimisest mõelnutest ei ole õppimamineku aega enda jaoks veel kindlaks määranud. Vaid 9% neist teeks (juba tegi ?) seda küsitlusele järgneva aasta jooksul ja 19% läheks Soome õppima vahetult peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga. 36% läheks õppima hiljem, 32% ei ole sellele täpsemalt mõelnud.

Ühe kolmandiku Soomes õppimisele mõelnute arvates ei muuda Eesti liitumine Euroopa Liiduga nende soovi Soome õppima minna, 21% oletas, et see koguni suurendab nende soovi (vt tabel 2.14). 15% arvates nende tahtmine Soome õppima siirduda väheneb, sest siis on kergem pääseda õppima teistesse riikidesse (9%) või tekivad Eestis paremad õppimisvõimalused (6%). 27% ei olnud selle peale mõelnud (mitte-eesti neidudest 52%).

Tabel 2.14. Euroopa Liiduga liitumise mõju soovile Soomes õppida

ELga liitumise mõju soovile Soomes õppida	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
Suurendab	22	22	22	15	21
Vähendab, sest siis on kergem teistes EL riikides	8	10	12	6	9
Vähendab, sest siis paremad võimalused ka Eestis	6	4	10	4	6
Ei muuda	30	49	16	23	33
Raske öelda	28	13	34	52	27
Vastamata	10	7	9	4	9

Soomes õppimisest mõelnud noorte jaoks on kõige ahvatlevamad Helsingis ja selle lähistel paiknevad õppeasutused (44% valiks õppimiskohaks), 8% läheks ka mujale Lõuna-Soome ning vaid 12% eelistaks teisi Soome piirkondi. 38% ei oska veel täpsemat piirkonda nimetada või jätsid vastamata. Tabelist 2.15. näeme, et neid eelistavad arvukamalt Helsingi piirkonda, noormehed aga on rohkem valmis ka teistesse Soome paikadesse õppima siirduma.

Tabel 2.15. Millisesse Soome piirkonda läheksid õppima need, kes on Soomes õppimisest mõelnud

Kuhu läheks Soomes õppima	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
Helsingi ja selle lähistele	41	<b>51</b>	36	<b>47</b>	44
Mujale Lõuna-Soome	<b>9</b>	6	<b>9</b>	6	8
Teised piirkonnad	<b>15</b>	9	<b>18</b>	4	12
Raske öelda	30	27	28	34	29
Vastamata	9	7	9	10	9

31% Soomes õppimisest mõelnud noortest läheks õppima kõrgkooli, 19% ametikõrgkooli, 16% ametikooli ja 2% muud tüüpi kooli (vt tabel 2.16). 34% ei osanud vastata või jätsid vastamata. Neid, eriti eesti neid, eelistavad arvukamalt kõrgkooli, mitte-eesti noormehed ametikõrgkooli, eesti noormehed ametikooli. Mitte-eesti neid on kooli tüübi määratlemisel kõige suuremates raskustes.

Tabel 2.16. Millisesse kooli läheksid õppima need, kes on Soomes õppimisest mõelnud

Millises koolis õpiks Soomes	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
Kõrgkoolis	26	<b>48</b>	11	<b>34</b>	31
Ametikõrgkoolis	16	<b>21</b>	<b>33</b>	7	19
Ametikoolis	<b>23</b>	9	11	6	16
Muus koolis		1	<b>9</b>	4	2
Raske öelda	28	17	26	<b>39</b>	25
Vastamata	9	8	9	10	9

Mida kaugemates piirkondades ollakse nõus õppima, seda madalama tasemega koole valitakse (vt tabel 2.17). Kõrgkooli valivad kõige sagedamini Helsingi piirkonnale orienteerujad (48%), ametikõrgkooli mujal Lõuna-Soomes õppida soovijad ja ametikooli need, kes õpiksid ka teistes Soome piirkondades.

Tabel 2.17. Kooli tüübi valik Soome piirkondade lõikes, kuhu ollakse mõelnud õppima minna

Millises koolis õpiks Soomes	Kuhu läheks Soomes õppima		
	Helsingi ja selle lähiste	mujale Lõuna-Soomes	Teised piirkonnad
	%	%	%
Kõrgkoolis	<b>48</b>	44	26
Ametikõrgkoolis	19	<b>34</b>	26
Ametikoolis	14	26	<b>30</b>
Muus koolis	2		<b>9</b>
Raske öelda	20	6	12

42% õppimisest mõelnutest elaks õppimise ajal Soomes (eestlased arvukamalt kui mitte-eestlased), 37% aga käiks nädalalõppudel Eestis (noormehed arvukamalt kui neid). Püsivalt Soome elama asuda ei kavatse õppida soovijatest peaaegu mitte keegi (vt tabel 2.18).

Tabel 2.18. Kuidas korraldaksid oma elamise need, kes on Soomes õppimisest mõelnud

Elamise eelistused Soomes õppides	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
Tööpäevadel Soomes, nädalalõpul Eestis	<b>38</b>	34	<b>41</b>	32	37
Õppimise ajal Soomes	<b>41</b>	<b>49</b>	35	35	42
Püsivalt Soomes	1	2			1
Raske öelda	12	8	15	<b>20</b>	12
Vastamata	9	7	9	<b>13</b>	9

Kui eesti neiud ja mitte-eesti noormehed eelistavad sagedamini õppeasutuse poolt pakutavat majutust, siis mitte-eesti neiud ja eesti noormehed aga enda otsitud pinda (vt tabel 2.19). Üldiselt on õppeasutuse majutus populaarsem (42% valiks selle variandi) kui enda otsitud pind (25%).

Tabel 2.19. Millisest elamisest eelistaksid need, kes on Soomes õppimisest mõelnud

Elamisest eelistus Soomes õppides	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
Õppeasutuse majutus	39	<b>49</b>	<b>44</b>	33	42
Enda otsitud pind	<b>31</b>	15	17	<b>46</b>	25
Muu variant	2	6	<b>11</b>		4
Raske öelda	24	21	19	17	22
Vastamata	9	8	9	13	9

Ainult 7% noortest, kes on mõelnud Soomes õppimisele, julgevad väita, et nad teavad Soome koolikorraldusest üsna palju (vt tabel 2.20). 42% arvab end üht-teist teadvat ja 37% ei tea enda arvates sellest eriti midagi. Rohkem teavad eesti neiud (62% teab midagi), vähem aga eesti noormehed (43% ei tea eriti midagi). Sealjuures olid just eesti noormehed, nagu eespool öeldud, arvukamalt mõelnud Soomes õppimise peale.

Tabel 2.20. Kuivõrd teadlikud on Soomes õppimisele mõelnud noored sealsest koolikorraldusest

Teadlikkus Soome koolikorraldusest	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
Tean üsna palju	7	9	9	4	7
Üht-teist tean	36	<b>53</b>	40	42	42
Ei tea eriti	<b>43</b>	31	38	29	37
Vastamata	14	7	13	24	13
Kokku %	100	100	100	100	100

Korterioludest Soomes on sinna õppima minemisest mõelnud noored veelgi vähem teadlikud – ainult 5% arvab end teadvat üsna palju ja 36% teab üht-teist, 45% ei tea eriti midagi (vt tabel 2.21). Suurema teadlikkusega paistavad silma mitte-eesti noormehed (52%), kõige vähem teavad aga korterioludest mitte-eesti neiud (54% ei tea suurt midagi ja 29% on jätnud vastamata).

Tabel 2.21. Kuivõrd teadlikud on Soomes õppimisele mõelnud noored sealsetest õppijate korterioludest

Teadlikkus Soome õppijate korterioludest	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
Tean üsna palju	7	5	3	4	5
Üht-teist tean	34	38	<b>49</b>	13	36
Ei tea eriti	45	47	36	<b>54</b>	45
Vastamata	14	10	13	<b>29</b>	14
Kokku %	100	100	100	100	100

Soome tervishoiukorraldusega ning sotsiaalsete tagatistega on enda arvates rohkem kursis mitte-eesti noormehed ja eesti neiud (vt tabelid 2.22. ja 2.23.).

Tabel 2.22. Kuivõrd teadlikud on Soomes õppimisele mõelnud noored sealsest tervishoiusüsteemist

Teadlikkus Soome õppijate tervishoiust	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
Tean üsna palju	3	3	<b>11</b>		4
Üht-teist tean	25	<b>40</b>	34	26	31
Ei tea eriti	<b>59</b>	46	43	46	51
Vastamata	13	10	13	<b>29</b>	14
Kokku %	100	100	100	100	100

Tabel 2.23. Kuivõrd teadlikud on Soomes õppimisele mõelnud noored sealsetest sotsiaalsetest tagatistest

Teadlikkus sotsiaaltagatistest Soomes	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
Tean üsna palju	5	7	7		5
Üht-teist tean	25	<b>31</b>	<b>35</b>	17	28
Ei tea eriti	<b>57</b>	51	37	<b>54</b>	52
Vastamata	13	12	22	29	15
Kokku %	100	100	100	100	100

## 2.5. Õpingud teistes riikides

Võrdselt umbes kümnendik noortest on mõelnud õppimisest Suurbritannias ja Saksamaal, 4% Rootsis, 2% Prantsusmaal ja umbes 1% Itaalias, Hispaanias, Taanis, Irimaal ja Hollandis (vt tabel 2.24). Kuni pool protsenti noortest on mõelnud, et õppida võiks ka Belgias ja Austrias. Inglismaal õppimisele on arvukamalt mõelnud eesti noored, Saksamaa on aga õppimiskohana võrdselt populaarne kõigis noorte sooja rahvusrühmades. Õppimisega seoses mõtlevad eesti noormehed sagedamini Rootsile, eesti neiud aga Prantsusmaale.

Tabel 2.24. Noored kes on mõelnud õppima minna Euroopa Liidu riikidesse (va Soome), soo ja rahvuse lõikes

Mõelnud õppimisest mõnes EL riigis	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
Suurbritannia	<b>13</b>	<b>12</b>	9	7	11
Saksamaa	10	11	10	10	10
Rootsi	<b>5</b>	3	3	4	4
Prantsusmaa	0	<b>3</b>	1	1	2
Itaalia	2	1	1	1	1
Hispaania	1	1	1		1
Taani	1	1	1		1
Iirimaa	1	1		1	1
Holland	0	1	1	1	1
Belgia	0	1		0	0
Austria	1		1		0

Euroopa Liitu mittekuuluvatest riikidest (vt tabel 2.25) olid noored õppimisega seoses mõelnud arvukamalt USA-le (6%), aga ka Venemaale, Norrale, Kanadale ja Šveitsile (1%). Ülejäänud tabelis 2.24 toodud riikide peale mõelnud olid esindatud kuni poole protsendiga kõigist küsitletud noortest. Eesti noored on muudest riikidest mõelnud õppida sagedamini USA-s, mitte-eesti noored aga Venemaal.

Tabel 2.25. Noored, kes on mõelnud õppima minna teistesse riikidesse, soo ja rahvuse lõikes

Mõelnud õppimisest muus riigis	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
USA	<b>6</b>	<b>10</b>	3	4	6
Venemaa		0	<b>6</b>	<b>2</b>	1
Norra	1	1	1	1	1
Kanada	1	1	1		1
Šveits		1	0	1	1

*Lisaks mainiti veel Austraaliat, Tšehhit, Mehhikot, Uus-Meremaad, Jaapanit, Lätit, Ungarit, Hiinat ja Indiat*

### 3. TÖÖ JA TÖÖPLAANID

#### 3.1. Noorte tegevusalad

40% küsitatud noortest on kas üliõpilased või õpilased, ent teatud osa neist ühtlasi ka töötab (vt tabel 3.1.). Veerand noortest töötab töölistena, 20% spetsialistidena, 15% on teenindajad või kontoritöötajad. 18% noortest ei tööta (8% on töötud, 6% lapsehoolduspuhkusel ja 4% kodused), oma varasema tegevusala on osa neist siiski märkinud. Ettevõtjaid ja juhte on praeguste noorte hulgas vähe.

Tabel 3.1. Noorte tegevusalad\*

Tegevusala	%
üliõpilane, kraadiõppes õppija	26
oskustööline	18
õpilane	14
teenindaja	11
spetsialist, kes ei ole juht**	10
abitööline, lihttööline	8
töötu	8
keskastme spetsialist	6
lapsehoolduspuhkusel	6
spetsialist, kellel on alluvad	4
kontoritöötaja	4
kodune	4
ettevõtja, omanik	2
asutuse või ettevõtte juht	1
midagi muud	0

\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

\*\* nt arst, õpetaja, insener

Noormehed töötavad sagedamini töölistena ja ka spetsialistina, neid aga on arvukamalt õpilased ja üliõpilased, aga ka teenindajate ja kontoritöötajatena töötavad nad rohkem kui noormehed (vt tabel 3.2). Mitte-eesti noormeeste hulgas on rohkem töötuid (14%), samas aga suhteliselt vähem õpilasi, teenindajaid, kõrgharidusega spetsialiste, ettevõtjaid. Spetsialiste on kõige rohkem eesti noormeeste hulgas, ettevõtjaid eesti noormeeste ja mitte-eesti neidude seas. Eesti neid on arvukamalt lapsehoolduspuhkusel ja töötavad teenindajatena.

Töölistena töötavad noored arvukamalt väiksemates linnades ja maa-asulates, teenindajate ja spetsialistidena pealinnas ja väikelinnades, juhtivate spetsialistidena pealinnas ja suuremates linnades (vt tabel 3.3). Õpilasi on suhteliselt rohkem väikelinnades ja maa-asulates, üliõpilasi pealinnas ja suurtes linnades, koduseid ja lapsehoolduspuhkusel viibijaid maa-asulates.

Tabel 3.2. Noorte tegevusalad soo ja rahvuse lõikes\*

Tegevusala	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
abitööline, lihttööline	<b>12</b>	4	<b>12</b>	1	8
oskustööline	<b>27</b>	6	<b>33</b>	9	18
teenindaja	11	<b>14</b>	6	10	11
kontoritöötaja	3	<b>6</b>	1	<b>4</b>	4
keskastme spetsialist	8	4	7	9	7
spetsialist, kes ei ole juht	<b>13</b>	11	2	10	10
spetsialist, kellel on alluvad	<b>7</b>	3	<b>5</b>	1	4
asutuse või ettevõtte juht	2	1			1
ettevõtja, omanik	<b>4</b>	1	1	<b>3</b>	2
üliõpilane, kraadiõppes õppija	20	<b>32</b>	22	<b>30</b>	26
lapsehoolduspuhkusel	1	<b>13</b>		8	6
kodune	2	7		3	4
töötu	6	7	<b>14</b>	8	8
midagi muud	0	0	1	1	0
õpilane	14	<b>19</b>	5	<b>15</b>	14

\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

Tabel 3.3. Noorte tegevusalad asulatüübi lõikes\*

Tegevusala	Pealinn	Suur linn	Muu linn	Maa-asula	kokku
	%	%	%	%	%
abitööline, lihttööline	5	5	8	<b>14</b>	8
oskustööline	15	14	<b>21</b>	<b>24</b>	18
teenindaja	<b>15</b>	6	<b>12</b>	10	11
kontoritöötaja	<b>5</b>	1	4	3	4
keskastme spetsialist	<b>9</b>	5	6	5	6
spetsialist, kes ei ole juht	<b>12</b>	7	<b>13</b>	7	10
spetsialist, kellel on alluvad	<b>6</b>	<b>5</b>	3	2	4
asutuse või ettevõtte juht	2	1		0	1
ettevõtja, omanik	2	2	2	2	2
üliõpilane, kraadiõppes õppija	<b>31</b>	<b>36</b>	19	18	26
lapsehoolduspuhkusel	4	3	7	<b>9</b>	6
kodune	2	1	3	<b>8</b>	4
töötu	7	9	8	8	8
midagi muud	1	0		0	0
õpilane	10	14	<b>19</b>	<b>17</b>	14

\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

Liht- ja abitöölistena töötavad noored sagedamini Lõuna-Eestis, oskustöölistena Põhja-Eestis, aga ka teistes regioonides (vähem Tallinnas ja Tartu piirkonnas), teenindajatena Tallinnas ja Lääne-Eestis, spetsialistide ja kontoritöötajatena Tallinnas ja Põhja-Eestis, ettevõtjana Tartu piirkonnas (vt tabel 3.4.). Õpilasi on noorte seas suhteliselt enam Põhja-, Lõuna- ja Lääne-Eestis, üliõpilasi Tartu piirkonnas ja Tallinnas. Töötuid on enam Virumaal ja Lõuna-Eestis, lapsehoolduspuhkusel viibijaid aga Lääne- ja Lõuna-Eestis.

Tabel 3.4. Noorte tegevusalad regiooni lõikes\*

Tegevusala	Tallinn	Põhja-Eesti	Lääne-Eesti	Tartu piirkond	Lõuna-Eesti	Viru-maa	kokku
	%	%	%	%	%	%	%
abitööline, lihttööline	5	9	10	9	<b>18</b>	5	8
oskustööline	15	<b>24</b>	<b>21</b>	16	<b>19</b>	<b>21</b>	18
teenindaja	<b>15</b>	8	<b>15</b>	7	10	8	11
kontoritöötaja	<b>5</b>	<b>8</b>	1	2	3	1	4
keskastme spetsialist	<b>9</b>	<b>8</b>	5	3	4	6	6
spetsialist, kes ei ole juht	<b>12</b>	<b>12</b>	8	7	8	10	10
spetsialist, kellel on alluvad	<b>6</b>	4	3	3	2	2	4
asutuse või ettevõtte juht	2	1	1	0			1
ettevõtja, omanik	2		2	<b>4</b>	2	2	2
üliõpilane, kraadiõppes õppija	<b>31</b>	17	12	<b>40</b>	17	25	26
lapsehoolduspuhkusel	4	6	<b>9</b>	6	<b>9</b>	4	6
kodune	2	6	5	4	6	1	4
töötu	7	3	8	7	<b>10</b>	<b>11</b>	8
midagi muud	1		2				0
õpilane	10	<b>21</b>	<b>17</b>	13	<b>18</b>	15	14

\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

Liht- ja abitöölistena töötavad sagedamini põhiharidusega või alla põhiharidusega noored, oskustööliste ning teenindajatena kutse- ja keskeriharidusega noored (vt tabel 3.5). Rakendusliku kõrgharidusega noored töötavad sagedamini spetsialistide ja kontoritöötajatena, ülikooliharidusega noored spetsialistide ja juhtivate spetsialistidena. Vähem kui põhiharidusega noored on suhteliselt sagedamini töötud kodused ja lapsehoolduspuhkusel. Lapsehoolduspuhkusel on arvukamalt ka kutseharidusega noored.

Tabel 3.5. Noorte tegevusalad hariduse lõikes\*

Tegevusala	Alla põhi-hariduse	Põhi-haridus	Kesk-haridus	Kutse-haridus peale põhikooli	Kutse-haridus peale keskkooli	Kesk-eri-haridus	Raken-duslik kõrg-haridus	Ülikooli-haridus	kokku
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
abi-, lihttööline	<b>42</b>	<b>18</b>	5	12	1	4	4		8
oskustööline	22	12	13	<b>49</b>	<b>33</b>	<b>35</b>	2	3	18
teenindaja	3	6	11	<b>18</b>	<b>23</b>	<b>14</b>	10	4	11
kontoritöötaja		0	3	1	6	3	<b>19</b>	3	4
keskastme spetsialist	3	4	5	2	11	11	<b>15</b>	5	6
spetsialist, kes ei ole juht		2	7	3	7	5	<b>24</b>	<b>46</b>	10
spetsialist, kel on alluvad		0	4	3	6	4	<b>8</b>	<b>12</b>	4
asutuse või ettevõtte juht		0	1	1		2	2	1	1
ettevõtja, omanik	3	0	3	2	2	3	2	4	2
üliõpilane, kraadiõppur		4	<b>47</b>	1	15	11	<b>35</b>	<b>37</b>	26
Lapsehooldus-puhkusel	<b>10</b>	5	2	<b>13</b>	<b>18</b>	6	8	3	6
kodune	<b>19</b>	3	3	9	4	2	2	3	4
töötu	<b>19</b>	11	7	10	1	10	5	4	8
midagi muud			0	2	2				0
õpilane	<b>21</b>	<b>45</b>	13	4	3	5			14

\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

Kõige parem sissetulek on noortel spetsialistidel, kellest pooled teenivad enam kui 5000 krooni kuus (vt tabel 3.6). Ehkki vastajail paluti märkida kõigist allikatest saadud ühes kuus kasutada olev summa, moodustab tölkäivate noorte puhul suurema osa sellest töötasu. Järgnevad keskastme spetsialistid, oskustöölised ja teenindajad, abi- ning lihttöölised sissetulek on juba tunduvalt väiksem.

Kontoritöötajad jagunevad kolme erineva sissetulekutasemega rühma, kellest ühed teenivad vaid kuni 2000 krooni, teised 2000 - 5000 ning kolmandad üle 5000 krooni kuus.

Tabel 3.6. Erineva tegevusalaga noorte sissetulek (kuus, arvestatud kõiki allikaid)\*

Tegevusala	puudub	kuni 1000	1001- 2000	2001- 3000	3001- 5000	5001- 7000	üle 7000	kokku
	%	%	%	%	%	%	%	%
abitööline, lihttööline	1	15	<b>18</b>	<b>22</b>	<b>26</b>	13	4	100
oskustööline	1	6	12	15	<b>23</b>	<b>27</b>	15	100
teenindaja		13	15	<b>21</b>	<b>22</b>	<b>23</b>	7	100
kontoritöötaja		5	<b>25</b>	7	<b>30</b>	11	<b>22</b>	100
keskastme spetsialist	1	5	7	<b>26</b>	<b>26</b>	<b>25</b>	11	100
spetsialist, kes ei ole juht		5	9	<b>21</b>	17	<b>26</b>	<b>23</b>	100
spetsialist, kellel on alluvad		7	<b>18</b>	8	15	<b>19</b>	<b>33</b>	100
Asutuse, ettevõtte juht		8	<b>32</b>	9	8		<b>43</b>	100
ettevõtja, omanik	4	11	<b>22</b>	12	13	11	<b>26</b>	100
üliõpilane, kraadiõppur	4	9	<b>38</b>	19	18	6	7	100
lapsehoolduspuhkusel		4	<b>32</b>	<b>31</b>	17	13	3	100
kodune	5	14	<b>27</b>	<b>30</b>	8	12	3	100
töötu	<b>20</b>	13	<b>36</b>	15	6	5	5	100
midagi muud		61					39	100
õpilane	<b>22</b>	<b>34</b>	<b>28</b>	10	4	1	1	100

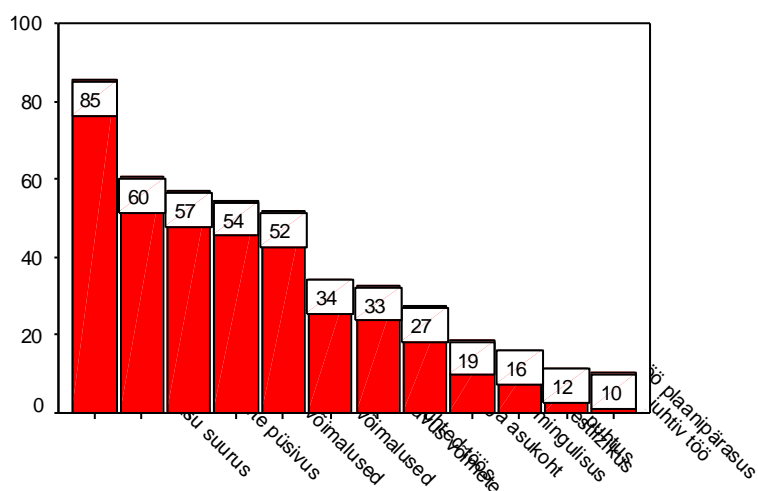
\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

Asutuste juhid ja ettevõtjad (keda on küll noorte seas arvuliselt vähe), jagunevad kahte suuremasse rühma - ühtede sissetulek on 1000 - 3000 kroonini kuus, teistel aga võib ületada 5000 krooni. Üliõpilaste, lapsehoolduspuhkusel olijate ja koduste igakuine sissetulek jääb valdavalt 1000-5000 krooni piiresse, töötud ja õpilased saavad kuus kasutada kuni 2000 krooni (viiendikul neist aga sissetulek puudub).

### 3.2. Noorte töemotiivid

Noorte olulisemad töemotiivid on esitatud joonisel 3.1. Näeme, et kõige tähtsam on noorte jaoks töötasu suurus (85% märkis selle viie olulisema töemotiivi seas), järgnevad 50-60%ga töösuhte püsivus, arenguvõimalused, karjäärivõimalused ja töö vastavus võimetele. Umbes kolmandik nimetab viie olulisema seas inimsuhteid, tööpaiga asukohta ja töö loominguilisusest. Vähem tähtsad on noorte jaoks töö prestiižikus, puhtus, plaanipärasus ja juhtiv töö.

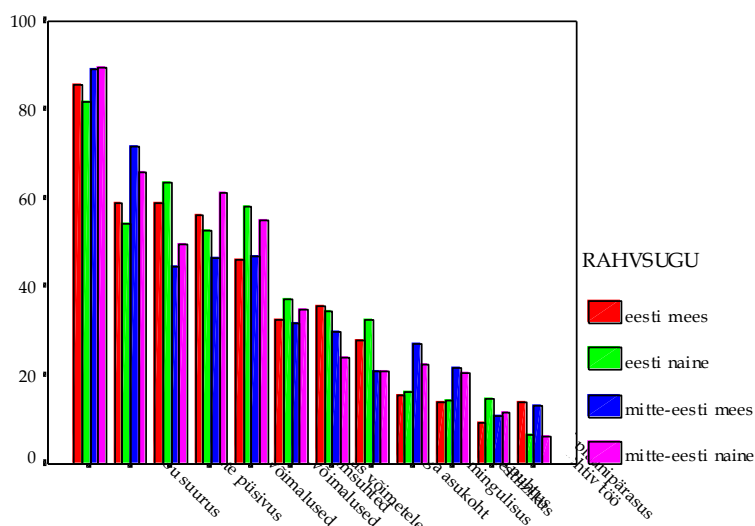
Joonis 3.1. Noorte olulisemad töömotiivid



Mis on töö juures kõige tähtsam (kuni viis)

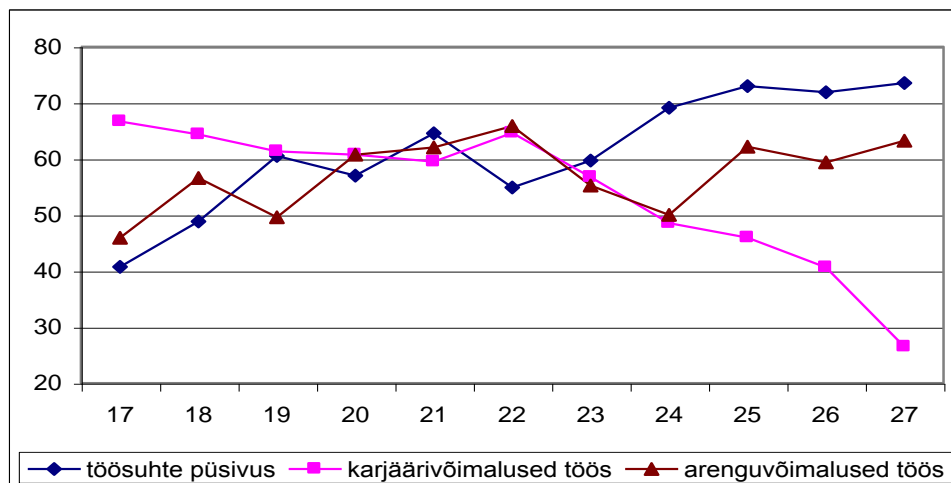
Eesti noorte hulgas on mõnevõrra rohkem neid, kelle jaoks on olulisemad arenguvõimused töös ja töö loomingulisus, mitte-eesti noorte seas aga neid, kes väärtustavad töösuhte püsivust, töö prestiižikust ja puhtust (vt joonis 3.2). Neid tähtsustavad arvukamalt töö vastavust võimetele, noormehed aga juhtivat tööd. Mitte-eesti neid on sagedamini valinud karjäärivõimalusi ja vähem märkinud viie olulise hulgas tööpaiga asukohta.

Joonis 3.2. Töömotiivide erinevus, rahvus ja sugu



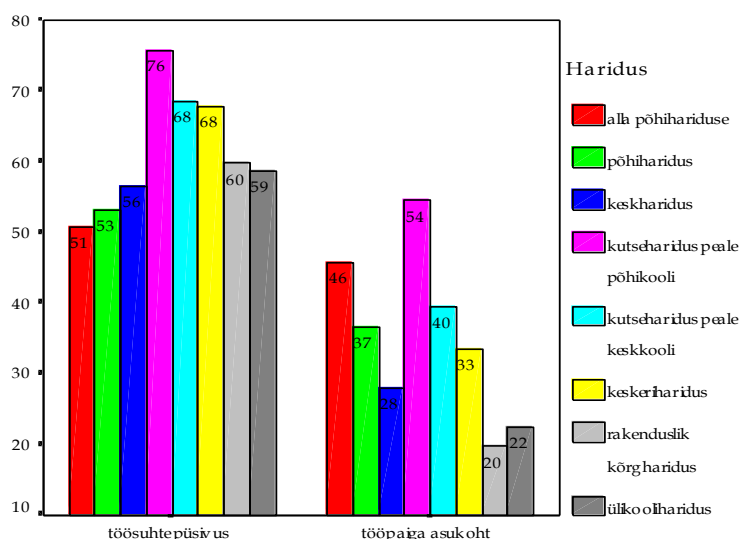
Vanuse suurenemisega muutub ka see, mida töö juures oluliseks peetakse (vt joonis 3.3). Alla 20-aastased väärtustavad enam karjäärivõimalusi (62% selles vanuses noortest peab seda oluliseks), hiljem muutuvad olulisemaks töösuhte stabiilsus ning arenguvõimalused töös. Teiste töömotiivide juures vanuse lõikes olulisi erinevusi ei ilmnenu.

Joonis 3.3. Töömotiivide erinevus vanuse lõikes



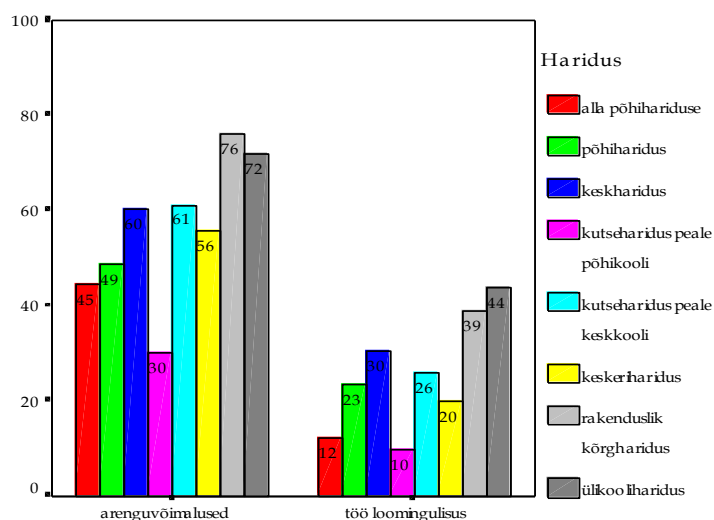
Põhi- ja kutseharidusega noortele on üldkesk- ja kõrgharidusega noortega võrreldes olulisem tööpaiga asukoht, kutseharidusega noortele võrreldes teiste haridusgruppidega ka töösuhte püsivus (vt joonis 3.4).

Joonis 3.4. Töösuhte püsivuse ja tööpaiga asukoha olulisus haridusgrupiti



Töö loomingu ja arenguvõimalused töös on kõige olulisemad kõrgharidusega noortele, arvukuselt järgnevad kesktaseme haridusega noored ja kõige vähem on neid omadusi töö juures tähtsustanud põhitaseme haridusega noored (vt joonis 3.5).

Joonis 3.5. Arenguvõimaluste ja töö loominguolulisuse olulisus haridusgrupiti



### 3.3. Töötamine välismaal

Varasemat kogemust välismaal töötamisest omab 17% noortest (vt tabel 3.7). Sagedamini on noored välismaal käinud hooajatöödel (marjade korjamine jms) ja palgatööd tegemas, vähem praktikal ning lapsehoidjana või koduabilisena töötamas. Enam on noored käinud tööl Soomes, sõltumata töövaldkonnast, sagedamini käiakse ka Saksamaal (lapsehoidjana ja praktikal), Suurbritannias (hooajatöödel) ning Venemaal (palgatööl). Ligikaudu veerand välismaal töötanud noortest (8% koguvahimist) on seda oma sõnul teinud mitteametlikult. Et välismaal töötamise kogemusega noorte hulk valimis on väike, ei saa siinkohal siiski kaugeleulatuvaid järeldusi teha.

Tabel 3.7. Välisriigis töötamise kogemus

	Kokku	
	Arv	%
Töötanud välismaal		
Lapsehoidjana, koduabilisena	21	2
Hooajatöödel	62	6
Palgatöötajana	50	5
Praktikal	36	4
Kokku	174	17

Tabelis 3.8 on näha tegevusalasid, mis kogusid küsimusele “Kellena sa võiksid tulevikus **Euroopa Liidu riikides tööd leida** ?” antud vastustest enam kui 10%.

Tabel 3.8. Kellena võiks Euroopa Liidus tööd leida

Tööala	%	Tööala	%
Teenindaja	34	Ametnik	14
Lapsehoidja	24	Kõrgharidusega spetsialist	13
Ehitaja	20	Tööstustöoline	13
Koduabiline	18	Tõlk	12
Autojuht	16	Arvutispetsialist	11
Abitöoline farmis	16	Ettevõtja	11

Tabel 3.9. esitab kõik märgitud tööalad küsitletute rahvuse ja soo lõikes. Näeme, et ligi pooled neidudest leiaksid enda arvates välismaal tööd lapsehoidja ning teenindajana, üks kolmandik koduabilisena ja ligi viiendik tõlgina. Noormeestega võrreldes nimetavad nad sagedamini veel ka sotsiaaltöötaja, meditsiiniõe ja laulja-tantsija eriala. Noormehed sobiksid enda arvates enam ehitaja, tööstustöölise, autojuhi-bussijuhi, farmitöölise, arvutispetsialisti ja ettevõtja erialale. Soost sõltumata näeks 15% eesti noortest end välismaistes Euroopa Liidu riikides kõrgharidusega spetsialistina, 16% mitte-eesti noortest aga meelelahutajana ning 10% modellina.

Tabel 3.9. Millisel erialal arvatakse endale tööd leidvat Euroopa Liidu riikides (sh Soomes), soo ja rahvuse lõikes, %

Kellena võiks Soomes ja teistes EL riikides tööd leida	eesti naine	eesti mees	mitte-eesti naine	mitte-eesti mees	Kokku
Teenindaja	<b>44</b>	20	<b>49</b>	29	34
Arvutispetsialist	5	<b>15</b>	6	<b>21</b>	11
Sotsiaaltöötaja	<b>11</b>	4	<b>18</b>	7	9
Ehitaja	2	<b>31</b>	3	<b>46</b>	20
Teadur	5	3	6	3	4
Ametnik	17	10	17	15	14
Tööstustöoline	5	<b>15</b>	9	<b>26</b>	12
Modell	7	3	<b>12</b>	<b>8</b>	7
Insener	1	8	4	7	5
Laulja, tantsija	<b>9</b>	3	<b>11</b>	6	7
Manager	3	<b>10</b>	<b>9</b>	6	7
Kõrgharidusega spetsialist	<b>15</b>	<b>15</b>	8	9	13
Meditsiiniõde	<b>9</b>	2	<b>10</b>	1	5
Kunstnik	4	4	<b>8</b>	2	4
Arst	3	1	2	1	2
Ettevõtja	7	<b>16</b>	8	<b>14</b>	11
Tõlk	<b>18</b>	6	<b>18</b>	6	12
Bussijuht	1	<b>8</b>	1	<b>10</b>	5
Autojuht	5	<b>27</b>	4	<b>31</b>	16
Koduabiline	<b>31</b>	3	<b>36</b>	3	18
Lapsehoidja	<b>46</b>	3	<b>48</b>	3	24
Meelelahutaja	6	6	<b>16</b>	<b>16</b>	9
Abitöoline farmis	15	<b>18</b>	9	<b>21</b>	16
Muu töö	8	7	4	6	7
Raske õelda	13	11	8	7	11
Vastamata	5	6	2	2	5

Järgmine tabel (3.10) näitab, millistel tööaladel võiksid enda arvates tulevikus EL riikides tööd leida erineva haridusega noored (arvestada tuleb siin ka võimalikku haridustee jätkumist tulevikus). Teenindajana arvavad tööd leidvat noored kõigest haridusgruppidest, sagedamini on seda märkinud kesktaseme haridusega noored. Ehitajaks arvavad end rohkem sobivat aga põhiharidustasemega noored.

Tabel 3.10. Millisel erialal arvatakse endale tööd leidvat Euroopa Liidu riikides (sh Soomes), praeguse hariduse lõikes

Kellena võiks Soomes ja teistes EL riikides tööd leida	Alla põhihariduse	Põhiharidus	Keskharidus	Kutseharidus peale põhikooli	Kutseharidus peale keskkooli	Kesk-eriharidus	Rakenduslik kõrgharidus	Ülikooliharidus	kokku
	%	%	%	%	%	%	%		
Teenindaja	12	26	<b>41</b>	31	<b>43</b>	<b>38</b>	35	19	34
Arvutispetsialist		9	<b>14</b>	5	<b>12</b>	8	<b>15</b>	<b>16</b>	11
Sotsiaaltöötaja	3	9	10	4	1	4	<b>20</b>	11	8
Ehitaja	<b>38</b>	23	18	<b>28</b>	16	<b>28</b>	9	5	20
Teadur		3	5		2	2	2	<b>15</b>	4
Ametnik	6	10	<b>17</b>	8	<b>16</b>	13	<b>22</b>	<b>18</b>	14
Tööstustöölaine	12	<b>17</b>	10	<b>18</b>	10	<b>22</b>	8	4	13
Modell	<b>9</b>	6	<b>8</b>	5	4	<b>9</b>	3	6	7
Insener		3	5	4	1	6	7	<b>9</b>	5
Laulja, tantsija	<b>9</b>	<b>11</b>	6	<b>8</b>	1	5	<b>9</b>	3	7
Manager	6	5	8	2		5	<b>20</b>	8	7
Kõrgharidusega spetsialist		4	<b>18</b>	3	4	8	<b>23</b>	<b>29</b>	13
Meditsiiniõde	6	3	7	2	3	6	<b>14</b>		5
Kunstnik	<b>9</b>	<b>9</b>	3	4	7	4	2	3	5
Arst		4	3	2		1		1	2
Ettevõtja	12	12	12	9	5	7	<b>20</b>	11	11
Tõlk	3	13	<b>15</b>	5	11	4	11	<b>17</b>	12
Bussijuht	<b>14</b>	6	5	6	<b>9</b>	4		3	5
Autojuht	<b>38</b>	15	13	<b>28</b>	<b>22</b>	<b>25</b>	13	4	16
Koduabiline	<b>23</b>	16	<b>22</b>	9	<b>23</b>	14	15	13	17
Lapsehoidja	23	25	<b>30</b>	20	<b>33</b>	15	22	12	24
Meelelahutaja	<b>11</b>	<b>11</b>	<b>11</b>	4	6	9	<b>12</b>	2	9
Abitöölaine farmis	<b>33</b>	<b>23</b>	16	16	13	16	15	7	17
Muu töö		9	6	5	9	<b>12</b>	4	4	7
Raske öelda	<b>22</b>	12	12	12	9	7	6	6	10
Vastamata	5	3	5	5	5	1	2	10	4

Lapsehoidja ja koduabilise amet tundub enam sobivat keskhariidusega, koduabiliseks läheksid sagedamini ka alla põhiharidusega noored. Autojuhiks sobiksid enda arvates arvukamalt samuti vähese haridusega ja kutse või kesk-eriharidusega noored. Kõrgharidusega spetsialistina näevad end EL riikides sagedamini kõrgharidusega noored, rakendusliku kõrgharidusega noored saaksid arvukamalt tööd manageri, sotsiaaltöötaja, meditsiiniõde või ettevõtjana. Ettevõtjana kujutavad end ette ka kesk- ja põhiharidusega noored. Arvutispetsialisti või ametnikuna saaksid enda arvates tööd sagedamini kõrg- ja keskhariidusega noored, teaduri ja insenerina ülikooliharidusega noored. Põhi- või veelgi madalama haridustasemega noored arvavad sagedamini end sobivat abitööliseks farmis, aga nad leiaksid enda arvates tööd ka meelelahutaja, laulja-tantsija, modelli või kunstnikuna. Konkurents töötab kujuneda siiski suureks, sest viimastele erialadele püriksid ka mitmete teiste haridusgruppide esindajad.

Kolme riigi hulgas, kuhu noored tahaksid kõige meelsamini tööle minna, nimetasid noored sagedamini Saksamaad (36%), Soomet (35%), Suurbritanniat (24%), Rootsit (23%) ja Prantsusmaad (10%). Eesti noored läheksid mitte-eestlastega võrreldes arvukamalt tööle Soome ja Rootsi, mitte-eesti noored aga Itaaliasse (vt tabel 3.11). Noormehed töötaksid rohkem Saksamaal, neid aga Prantsusmaal. Eesti noormehed eelistavad veel sagedamini Inglismaad ja Taanit, mitte-eesti noormehed aga Hollandit, Hispaaniat ja Iirimaa. Uurimiskeskuses Praxis Eesti tööealise elanikkonna migratsioonikavatsuse uuringu põhjal teostatud analüüsis ilmnes samuti, et välismaal töötamise eelistatumaks sihtriigiks on Soome (34% kõigist välismaal töötada soovijatest), millele järgnevad Saksamaa (18%), Suurbritannia (10%) ja Rootsi (9%).<sup>3</sup>

Tabel 3.11. Eelistatavad EL riigid kuhu tööle asuda, soo ja rahvuse lõikes (tabelis esitatud riigid, mida eelistas vähemalt 2% küsitletuist)

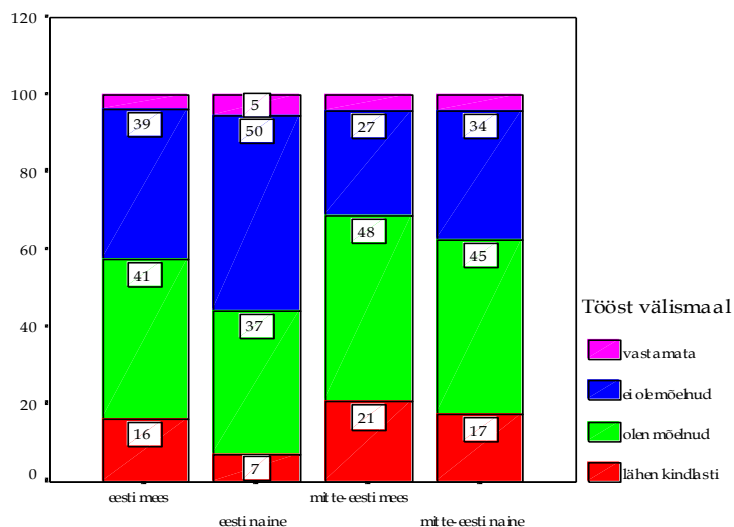
Millisesse EL riiki asuks meelsasti tööle (valida kuni kolm riiki)	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	Mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
Soome	<b>44</b>	<b>33</b>	26	27	35
Norra*	6	4	7	5	5
Prantsusmaa	3	<b>14</b>	12	<b>16</b>	10
Saksamaa	<b>43</b>	26	<b>45</b>	31	36
Inglismaa	<b>27</b>	23	25	19	24
Rootsi	<b>24</b>	<b>26</b>	20	17	23
Hispaania	4	5	<b>8</b>	5	5
Iirimaa	5	8	<b>8</b>	4	6
Taani	<b>10</b>	6	6	3	8
Holland	4	5	<b>10</b>	3	5
Itaalia	4	4	<b>8</b>	<b>9</b>	5
Belgia	3	2	3	4	3
vastamata	27	29	22	31	27

\* ei ole EL liikmesriik

**Lähema viie aasta jooksul** on mõelnud välismaale tööle minna kindlasti 14%, kaalunud on seda võimalust 42% ja pole sellele mõelnud 40% noortest. Kindlasti soovib 5 aasta jooksul välismaale tööle minna seega umbes 30000 17-27 (praegu juba 18-28) aastast noort. Välismaale tööle soovijaid on rohkem mitte-eesti noormeeste hulgas (mõelnud 69%, sh kindlasti läheks 5 aasta jooksul 21%), järgnevad mitte-eesti neid (62%, 17%) ja eesti noormehed (57%, 16%), ning kõige vähem on tahtjaid eesti neidude seas (44%, 7%) (vt joonis 3.6).

<sup>3</sup> Kallaste, E. ja K.Philips (2004). Eesti tööealise elanikkonna töötamise potentsiaal Euroopa Liidu riikides. Praxise Toimetised nr 13/2004: [www.praxis.ee/data/WP\\_13\\_20040.pdf](http://www.praxis.ee/data/WP_13_20040.pdf)

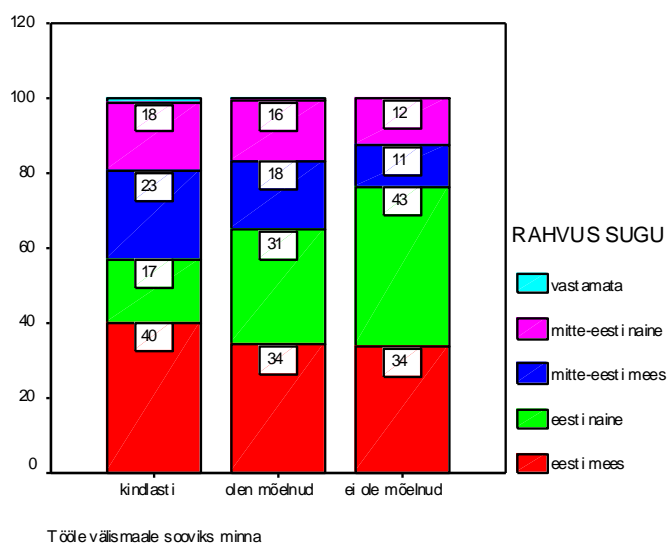
Joonis 3.6. Kavatsus minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle, soo ja rahvuse lõikes



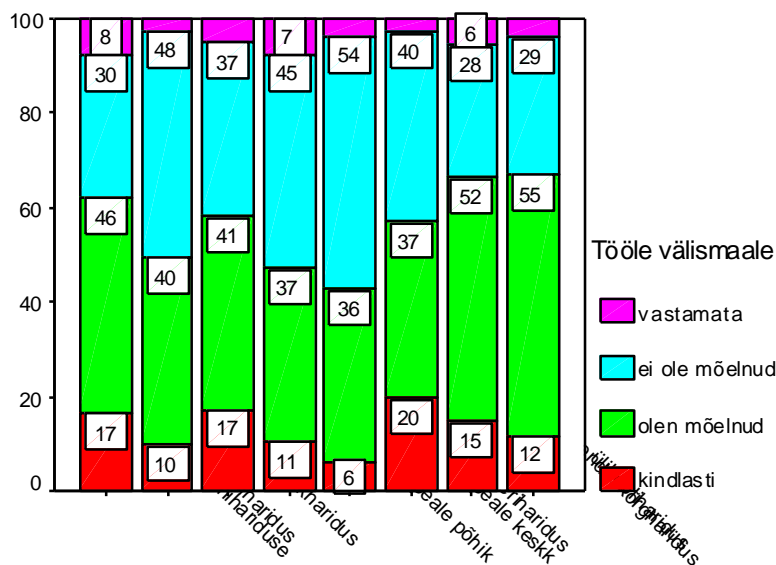
Rahvusvaheliste sidemetega ettevõtlusele lähema 5 aasta jooksul on mõelnud 17% noortest, sh kindlasti kavatab sellega tegelema hakata 4%. Ettevõtlusele on arvukamalt mõelnud noormehed (22%).

Joonisel 3.7. on näha, et lähema 5 aasta jooksul kindlasti välismaale tööle minna soovijatest moodustavad 40% eesti noormehed, 23% mitte-eesti noormehed ja võrdselt 17-18% eesti ning mitte-eesti neid. Välismaale töölemine misest mittemõelnute rühmas on aga kõige rohkem eesti neid (43%), järgnevad eesti mehed (34%) ja mitte-eesti noored (23%). Selgesti on näha, et välismaale mineku soovi kasvades suureneb rühmades mitte-eesti noorte ja väheneb eesti neidude osakaal. Eesti noormeeste osakaal suureneb alles üleminekul “mõtlemiselt” kindlale minekule.

Joonis 3.7. Lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle minna soovijate sooline ja rahvuslik koosseis



Joonis 3.8. Kavatsus minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle hariduse lõikes



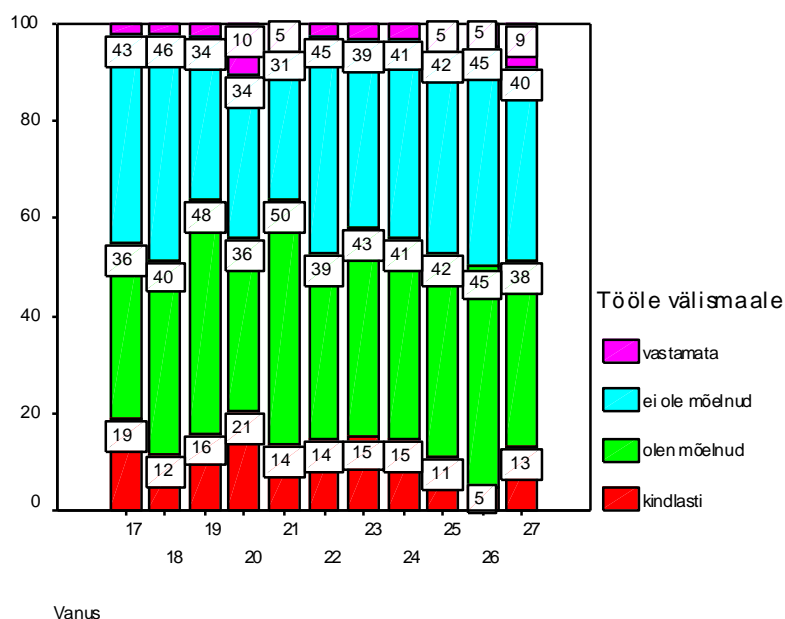
Kindlasti välismaale tööle minna kavatsevad noori on enam keskeri- ja keskeriharidusega ning alla põhiharidusega noortes seas (vt joonis 3.8). Kõrgharidusega noored on aga arvukamalt mõelnud välismaale tööle minekule. Vähem kavatsevad välismaale tööle minna kutse- ja põhiharidusega noored.

Kindlasti 5 aasta jooksul välismaale tööle minna soovijate hulgas moodustavad keskeri- ja keskeriharidusega noored üle 60%, nende seas aga, kes välismaale tööle minekule mõelnud ei ole, on üle 40% põhi- ja kutseharidusega noori (vt tabel 3.12).

Tabel 3.12. Välismaale tööle mineku soovi rühmade hariduslik koosseis

Haridus	Soov minna tööle välismaale 5a jooksul				kokku
	kindlasti	olen mõelnud	ei ole mõelnud	vastamata	
	%	%	%	%	
alla põhihariduse	3	3	2	4	2
põiharidus	12	17	22	10	18
keskharidus	43	35	33	39	35
kutseharidus peale põhikooli	6	8	10	15	9
kutseharidus peale keskkooli	3	6	9	6	7
keskeriharidus	18	11	13	8	13
rakenduslik kõrgharidus	7	8	5	9	7
ülikooliharidus	8	13	7	9	10
kokku	100	100	100	100	100

Joonis 3.9. Kavatsus minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle vanuse lõikes



Vanuse lõikes vaadatuna me välismaale tööle siirdumise soovides väga suuri erinevusi ei näe, teisalt ilmneb siiski aastate lõikes selline kõikumine, mis ei luba vanuserühmi suuremateks vahemikeks kokku liita (vt joonis 3.9). Kõige arvukamalt esineb minekumõtteid 19 – 21 aastaste seas (ka 20 aastaste rühma võib siia hulka arvata, sest nende seas on kõige rohkem kindlasti minna soovijaid ja ka vastamata jätnute % on selles rühmas suur), vanuse tõustes välismaale tööle minekust mõtlemise sagedus mõnevõrra langeb.

Keskmisest väärtusest sagedamini esineb kindlat välismaale tööle mineku soovi asutuste juhtidel ja ettevõtjatel (konkreetne protsent ebausaldusväärne rühma väikese suuruse tõttu), üliõpilastel, teenindajatel, keskastme spetsialistidel (vt tabel 3.13). Kui arvesse võtta ka need, kes on välismaale tööle minekust ainult mõelnud, siis võib siia lisada veel töötud ja spetsialistid (kes pole juhid). Neid, kes pole välismaale tööle minekust mõelnud, on suhteliselt enam lapsehoolduspuhkusel viibijate ja koduste seas. Kontoritöötajad ja abi-, lihttöölised jagunevad kahte suuremasse gruppi – ühed on mõelnud, teised aga mitte. 2003. aastal uurimiskeskuse Praxis poolt tehtud analüüsis<sup>4</sup> ilmnes, et kogu tööealisest elanikkonnast välismaal töötada soovijate hulgas on kõige enam üliõpilasi, oskustöölisi, spetsialiste ja teenindajaid, mis üldjoontes kattub ka meie uuringu tulemustega välismaale tööle minna kavatsevate noorte osas.

<sup>4</sup> Kallaste, E. ja K.Philips (2004). Eesti tööealise elanikkonna töötamise potentsiaal Euroopa Liidu riikides. Praxise Toimetised nr 13/2004: [www.praxis.ee/data/WP\\_13\\_20040.pdf](http://www.praxis.ee/data/WP_13_20040.pdf)

Tabel 3.13. Kavatsus minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle tegevusala lõikes

Tegevusala	Soov minna tööle välismaale 5a jooksul				Kokku
	kindlasti	olen mõelnud	ei ole mõelnud	vastamata	
	%	%	%	%	%
abitööline, lihttööline	11	43	<b>44</b>	2	100
oskustööline	16	42	38	4	100
teenindaja	<b>18</b>	38	38	7	100
kontoritöötaja	6	<b>47</b>	<b>45</b>	3	100
keskastme spetsialist	<b>17</b>	<b>46</b>	32	5	100
spetsialist, kes ei ole juht	10	<b>51</b>	36	3	100
spetsialist, kellel on alluvad	13	42	38	6	100
asutuse või ettevõtte juht	<b>43</b>	44	12		100
ettevõtja, omanik	<b>19</b>	40	38	3	100
üliõpilane, kraadiõppes õppija	<b>18</b>	<b>47</b>	32	3	100
lapsehoolduspuhkusel	8	32	<b>57</b>	3	100
kodune	8	34	<b>46</b>	13	100
töötu	16	<b>49</b>	28	7	100
midagi muud		39	61		100
õpilane	10	39	<b>49</b>	2	100
vastamata	9	34	50	6	100
kokku	14	42	40	4	100

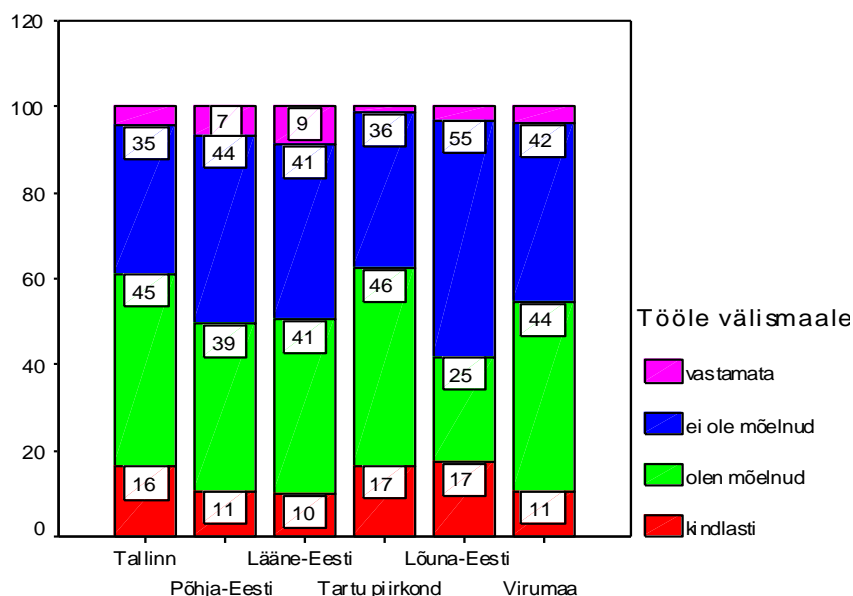
Teistpidi vaadates näeme (vt tabel 3.14), et kindlasti välismaale tööle minna kavatsetajate hulgas esineb keskmisest arvukamalt üliõpilasi, oskustöölisi ja teenindajaid. Mõelnud on sellele sagedamini samuti üliõpilased ja spetsialistid (kes ei ole juhid). Nende seas, kes ei ole välismaale tööle minekust mõelnud, on keskmisest rohkem õpilasi.

Regionaalses lõikes vaadatuna (joonis 3.10) on arvukamalt mõelnud (ja ka kindlasti soovitud) välismaale tööle minna Tallinna ja Tartu piirkonna noored. Mõju võib siin avaldada üliõpilaste suur arv nendes regionides. Lõuna-Eesti noorte hulgas on küll samuti palju kindlasti minna soovijaid (17%), ent samas kõige vähem neid, kes on välismaale tööle minekust mõelnud (25%). Ka Põhja-Eesti (kui sellest on eraldatud Tallinn) noorte näitajad jäävad suhteliselt tagasihoidlikuks.

Tabel 3.14. Välismaale tööle mineku soovi rühmade koosseis tegevusalade kaupa

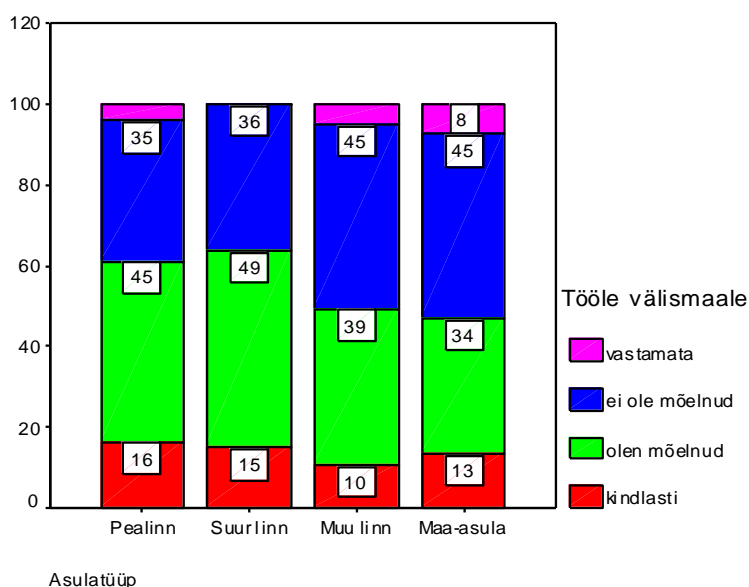
Tegevusala	Soov minna tööle välismaale 5a jooksul				kokku
	kindlasti	olen mõelnud	ei ole mõelnud	vastamata	
	%	%	%	%	%
abitööline, lihttööline	6	8	8	3	8
oskustööline	<b>20</b>	18	17	16	18
teenindaja	<b>14</b>	10	10	16	11
kontoritöötaja	1	4	4	3	4
keskastme spetsialist	8	7	5	7	6
spetsialist, kes ei ole juht	7	<b>12</b>	9	6	10
spetsialist, kellel on alluvad	4	4	4	6	4
asutuse või ettevõtte juht	3	1	0		1
ettevõtja, omanik	3	2	2	2	2
üliõpilane, kraadiõppes õppija	<b>32</b>	<b>29</b>	20	14	25
lapsehoolduspuhkusel	3	4	8	4	6
kodune	2	3	4	10	3
töötu	9	9	5	11	8
midagi muud		0	1		0
õpilane	10	13	<b>17</b>	7	14
vastamata	7	9	14	16	11

Joonis 3.10. Kavatsus minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle regiooni lõikes



Suurte linnade noored on välismaale tööle minekust rohkem mõelnud ja ka kindlasti tööle siirdujaid on nende seas enam (vt joonis 3.11). See võib olla seotud üliõpilaste ja mitte-estli noorte arvukama esindatusega nendes linnades.

Joonis 3.11. Kavatsus minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle asulatüübi lõikes



Olulisematena tulid kindlasti välismaale tööle minna soovijate vastustes esile **motiivid**, mis on esitatud tabelis 3.15:

Tabel 3.15. Kuidas noored, kes on kaalunud välismaale tööle minekut, põhjendavad oma valikut

Miks kaalub välismaale tööle minekut	Kavatsus minna tööle välismaale 5a jooksul	
	kindlasti	olen mõelnud
	%	%
Minu teadmiste ja oskustega inimesi on seal tarvis	19	15
Mul on seal sõbrad, sugulased, tuttavad	<b>34</b>	23
Olen seal käinud, mulle meeldiks seal töötada	<b>33</b>	21
Seal on head palgad	77	69
Arvan, et kohaneksin sealses keskkonnas hästi	28	25
Olen hästi informeeritud sealsetest võimalustest	<b>20</b>	9
Seal on ilus loodus ja hea kliima	15	<b>19</b>
Oskan keelt ja tuleks toime	<b>41</b>	28
Seal teenitud raha on Eestis soodne kulutada	<b>45</b>	37
Seal töötades oleksin lähedal Eestile	16	16
Raske öelda	1	3
Vastamata	3	9

*Veel anti vabas vormis järgmisi vastuseid : abikaasa elab seal, isiklik areng, eneseteostus, keele praktiseerimiseks, selle maa tundmaõppimiseks, erialane täiendamine, praktikavõimalus lastele sobivad tingimused, sotsiaalsed garantiid, tehti hea pakkumine, elada teises kultuuris, kogeda erinevat kultuuritausta, seal on head elutingimused, stabiilne tööturg, kõrge elatustase, hea elu, et teenida raha õppimiseks*

Jällegi on esiplaanil töötasu ja selle soodne kulutamine, ent ka keeleoskus, informeeritus sealsetest oludest ja kontaktid on olulised. Need, kellel on kindel kavatsus 5 aasta jooksul välismaale tööle minna, rõhutavad sagedamini keeleoskust,

raha soodsat kulutamist Eestis, sealsete olude tundmist/töötamise meeldivust ning tuttavate-sõprade olemasolu välismaal.

Soo ja rahvuse lõikes vaadatuna on eesti noortele sagedamini põhjuseks, et nad on seal käinud ning seal meeldib töötada, et nad kohaneksid seal hästi ja lähedus Eestile, mitte-eesti noortele aga tuttavate-sõprade olemasolu seal (eriti neidudele) ja seal teenitud raha soodne kulutamisvõimalus Eestis (eriti noormeestele) (vt tabel 3.16). Noormehed märgivad arvukamalt kui neiu oma teadmiste ja oskuste vajalikkust välismaal ning head palgataset (eriti mitte-eesti noormehed), neiu aga ilusat loodust ja head kliimat. Mitte-eesti noormeestele on teistest rohkem oluline informeeritus sealsetest võimalustest, eesti neidudele aga hea keeleoskus ja toimetulek. Keeleoskust ja kohanemisvõimet märgivad vähem mitte-eesti noormehed.

Tabel 3.16. Välismaale tööle mineku kaalumise põhjendused soo ja rahvuse lõikes

Miks kaalub välismaale tööle minekut	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
minu teadmiste ja oskustega inimesi on seal tarvis	<b>22</b>	12	<b>17</b>	9	16
mul on seal sõbrad, sugulased, tuttavad	21	25	<b>29</b>	<b>40</b>	27
olen seal käinud, mulle meeldiks seal töötada	<b>31</b>	<b>34</b>	14	18	26
seal on head palgad	<b>76</b>	71	<b>81</b>	69	74
arvan, et kohaneksin sealses keskkonnas hästi	<b>32</b>	<b>32</b>	17	23	28
olen hästi informeeritud sealsetest võimalustest	13	10	<b>15</b>	12	12
seal on ilus loodus ja hea kliima	14	<b>24</b>	17	<b>21</b>	19
oskan keelt ja tuleksin toime	35	<b>44</b>	18	32	33
seal teenitud raha on Eestis soodne kulutada	36	27	<b>58</b>	<b>51</b>	40
seal töötades oleksin lähedal Eestile	<b>18</b>	<b>24</b>	11	13	18
raske öelda	4	3	4	3	4

Kolmveerand neist noortest, kel kindel kava lähema viie aasta jooksul välismaale tööle minna, on ka hankinud selle kohta täiendavat **informatsiooni** (vt tabel 3.17). Pooled neist uurisid töövõimalusi omal käel ja üks kolmandik pöördus tuttavate poole välismaal. Eesti allikate (töökoht, õppeasutus, teabekeskused) osatähtsus töövõimaluste tutvustamisel on tagasihoidlik. Need, kes on välismaale tööle asumisele vaid mõelnud, on ka vähem selleks ettevalmistusi teinud (61% pole üldse teinud).

Tabel 3.17. Milliseid ettevalmistusi on teinud välismaale tööle minekut kaalunud noored

Milliseid ettevalmistusi teinud tööle asumiseks välismaal	Soov minna tööle välismaale 5a jooksul	
	kindlasti	olen mõelnud
	%	%
ei ole seni midagi teinud	25	61
olen uurinud töötamisvõimalusi omal käel	52	25
olen suhelnud sobivate ettevõtetega välismaal	15	3
olen pöördunud tuttavate poole vastavas riigis	34	17
olen saanud infot töökoha, õppeasutuse kaudu	15	8
olen saanud informatsiooni muudest asutustest Eestis	11	5

*Veel lisati vabas vormis järgmised vastused:*

*olen sõpradega Eestis arutanud, info sõpradelt, töötan juba seal, mulle on tehtud juba ettepanek, olen õppinud seda keelt, jälgin tööbörsi teateid*

Mitte-eesti noored on arvukamalt pöördunud teabe saamiseks välismaal elavate tuttavate poole, neid kontakteerunud ka sealsete ettevõtetega (vt tabel 3.18). Eesti noormehed on sagedamini uurinud töötamisvõimalusi omal käel (internet jm.) ning saanud informatsiooni Eesti allikatest. Eesti neid on olnud kõige passiivsemad, ent nagu eespool nägime, on ka nende soov välismaale tööle minna kõige madalam.

Tabel 3.18. Milliseid ettevalmistusi on teinud välismaale tööle minekut kaalunud noored, soo ja rahvuse lõikes

Milliseid ettevalmistusi teinud tööle asumiseks välismaal	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
ei ole seni midagi teinud	51	<b>58</b>	55	50	54
olen uurinud töötamisvõimalusi omal käel	<b>35</b>	29	27	26	30
olen suhelnud sobivate ettevõtetega välismaal	5	2	8	<b>15</b>	6
olen pöördunud tuttavate poole vastavas riigis	13	17	<b>29</b>	<b>33</b>	21
olen saanud infot töökoha, õppeasutuse kaudu	10	9	7	9	9
olen saanud informatsiooni muudest asutustest Eestis	<b>10</b>	4	5	6	7

### 3.4. Töötamine Soomes

26% noortest on mõelnud tööle asumisest Soomes. Neist 18% (umbes 10000) teeks (on juba teinud?) seda aasta jooksul, 11% (6000) kohe peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga ja 38% kunagi hiljem. 29% ei olnud täpsema aja peale veel mõelnud. Noormehed on Soome tööle asumisest arvukamalt mõelnud (eestlased 31%, mitte-eestlased 34%) kui neid (eestlased 21%, mitte-eestlased 16%).

36% Soomes töötamise peale mõelnud noortest ei osanud arvata, kas Eesti astumine Euroopa Liitu mõjutab nende soovi Soomes tööle asuda ja 32% oli kindel, et see nende soovi ei muuda. 18% arvas, et see suurendab nende soovi Soome tööle minna, 14% aga oletas, et nende tahtmine Soome tööle minna väheneb, sest siis on kergem minna tööle teistesse EL riikidesse (9%) või on siis kergem leida sobivat tööd Eestist (5%).

Võrdleme nüüd Soomes töötamisest mõelnud noorte ettekujutust sellest, kellena nad võiksid EL riikides tööd leida, nende noorte ettekujutusega, kes on mõelnud tööle minna teistesse riikidesse (vt tabel 3.19). Näeme, et Soomes töötamisest mõelnute seas on sagedamini esindatud ainult ehitaja ja farmitöölise eriala. Teistesse riikidesse tööle minemist kaalunud noorte hulgas on aga rohkem kõrgharidusega spetsialisti, ametniku, arvutispetsialisti ja tõlgi, manageri ja ettevõtja, aga samuti meelelahutusvalade nimetajaid.

Tabel 3.19. Kellena võiksid enda arvates EL riikides tööd leida noored, kes on mõelnud tööle asumisest Soomes ja teistes riikides

Kellena võiks tulevikus EL riikides tööd leida	Mõelnud tööle asumisest	
	Soomes	Mõnes teises riigis
	%	%
Teenindaja	37	38
Arvutispetsialist	10	<b>16</b>
Sotsiaaltöötaja	10	9
Ehitaja	<b>29</b>	25
Teadur	6	5
Ametnik	14	<b>22</b>
Tööstustöölise	18	18
Modell	6	<b>10</b>
Insener	6	6
Laulja, tantsija	5	<b>9</b>
Manager	8	<b>15</b>
Kõrgharidusega spetsialist	11	<b>27</b>
Meditsiiniõde	3	<b>7</b>
Kunstnik	3	<b>7</b>
Arst	1	2
Ettevõtja	15	<b>19</b>
Tõlk	12	<b>20</b>
Bussijuht	7	9
Autojuht	23	23
Koduabiline	16	18
Lapsehoidja	22	25
Meelelahutaja	9	<b>15</b>
Abitöölise farmis	<b>23</b>	18
Muu töö	7	7
Raske öelda	5	5
Vastamata	2	1

42% Soomes töötamisest mõelnud noortest asuks tööle Helsingisse või selle lähistele, 11% mujale Lõuna-Soomes ja 11% teistesse Soome piirkondadesse (vt tabel 3.20). 34% ei osanud täpset piirkonda nimetada ja 4% jättis vastamata.

Tabel 3.20. Soomes töötamise mõeldav piirkond sinna tööle minemise aja lõikes

Millisesse piirkonda on mõelnud tööle asuda	Soome tööle minemise aeg				kokku
	aasta jooksul	peale liitumist EL-ga	hiljem	raske öelda	
	%	%	%	%	
Helsingi ja selle lähiste	49	53	39	38	42
mujale Lõuna-Soome	<b>18</b>	11	14	4	11
Teised piirkonnad	<b>25</b>	14	10	4	11
Raske öelda	7	21	33	<b>51</b>	34
vastamata	4		4	4	4

Mida lähemal ajal Soome tööle kavatsetakse minna, seda vähem on neid, kes ei oska piirkonda nimetada, ja seda rohkem ollakse valmis minema tööle väljapoole Helsingi piirkonda. Osalt on see seotud ilmselt hooajatöödele (marjakorjamine) siirdumisega. Mitte-eestlased on arvukamalt raskustes täpsema piirkonna nimetamisega Soomes (31%), Helsingi lähiste sooviksid siirduda kõige enam eesti neiud (48%). 44% Soomes töötamisele mõelnud noortest eelistaks töötamise ajal elada Soomes (seda varianti märkisid arvukamalt eesti noored), 34% elaks tööpäevadel Soomes ja sõidaks nädalalõppudel Eestisse (seda eelistasid enam noormehed) (vt tabel 3.21). Ainult 7% Soomes töötamisele mõelnud noortest asuks sinna pidevalt elama (arvukamalt mitte-eesti neiud - 19%).

Tabel 3.21. Millist töötamise vormi eelistavad Soomes töötamisele mõelnud noored, soo ja rahvuse lõikes

Millist töötamise vormi eelistaks	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
Tööpäevadel Soomes, nädalalõpul Eestis	<b>37</b>	28	<b>39</b>	26	34
Lepinguperioodil elada Soomes	<b>47</b>	<b>45</b>	38	34	44
Asuda Soome pidevalt elama	5	9	3	<b>19</b>	7
Raske öelda	9	<b>15</b>	<b>14</b>	11	12
vastamata	3	3	7	9	4

Nädalalõppudel sõidaks Eestisse enam need noored, kes läheksid tööle Helsingi piirkonda ja Lõuna-Soomesse (vt tabel 3.22). Soomes eelistaksid töötamise ajal elada sagedamini väljaspool Helsingi piirkonda töötada soovivad noored. Pidevalt elama asutaks rohkem kaugemates Soome piirkondades.

Tabel 3.22. Millist töötamise vormi eelistavad Soomes töötamisele mõelnud noored, mõeldava tööpiirkonna lõikes

Millist töötamise vormi eelistaks	Kuhu Soomes mõtleb tööle minna				kokku
	Helsingi ja selle lähiste	mujale Lõuna-Soome	Teised piirkonnad	Raske öelda	
Tööpäevadel Soomes, nädalalõpul Eestis	<b>40</b>	<b>36</b>	25	32	34
Lepinguperioodil elada Soomes	42	<b>56</b>	<b>53</b>	45	44
Asuda Soome pidevalt elama	7	8	<b>13</b>	3	7
Raske öelda	11		9	20	12

Pooled Soomes töötamisele mõelnud noored kasutaksid tööandja poolt korraldatud majutust (eesti noored rohkem kui mitte-eesti noored), veerand noortest otsiks endale elamispinna ise (sagedamini mitte-eesti neiud, vähem eesti neiud), muu variandi valisid arvukamalt mitte-eesti noormehed (vt tabel 3.23).

Tabel 3.23. Soomes töötamisele mõelnud noorte elamispinnaelistused soo ja rahvuse lõikes

Millist elamispinna loodab Soomes töötamise ajal kasutada	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
Tööandja korraldatud majutus	<b>58</b>	<b>50</b>	38	44	51
Enda otsitud pind	30	17	28	<b>39</b>	26
Muu variant	1	7	<b>13</b>	4	5
Raske öelda	10	<b>23</b>	14	8	14
vastamata	3	5	7	5	5

46% Soome tööle asumisest mõelnud noortest ei tea eriti midagi Soome tööseadusandlusest ja korterioludest, ning 40% sotsiaalsetest tagatistest (vt tabelid 3.24, 3.25, 3.26). Tööseadusandlusest ja korterioludest Soomes teavad enda hinnangul arvukamalt eesti noormehed ja vähem mitte-eesti neiud. Viimased teavad aga suhteliselt rohkem sotsiaaltagatistest Soomes, eesti noorte seas on suhteliselt rohkem neid, kes enda arvates ei tea nendest eriti midagi.

Tabel 3.24. Soomes töötamisest mõelnud noorte teadlikkus sealsest tööseadusandlusest, soo ja rahvuse lõikes

Teadlikkus Soome tööseadusandlusest	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
tean üsna palju	6	5	2	6	4
üht-teist tean	<b>48</b>	43	42	21	43
ei tea eriti	41	48	46	<b>65</b>	46
vastamata	6	4	10	8	6
	100	100	100	100	100

Tabel 3.25. Soomes töötamisest mõelnud noorte teadlikkus sealsest korterioludest, soo ja rahvuse lõikes

Teadlikkus Soome korterioludest	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
tean üsna palju	5	<b>11</b>	5	3	7
üht-teist tean	<b>52</b>	41	48	36	46
ei tea eriti	38	42	35	<b>52</b>	40
vastamata	6	5	11	8	7
	100	100	100	100	100

Tabel 3.26. Soomes töötamisest mõelnud noorte teadlikkus sealsetest sotsiaaltagatistest, soo ja rahvuse lõikes

teadlikkus Soome sotsiaaltagatistest	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
tean üsna palju	4	8	6	4	6
üht-teist tean	40	39	40	<b>48</b>	40
ei tea eriti	<b>49</b>	<b>49</b>	41	43	46
vastamata	8	4	14	5	8
	100	100	100	100	100

### 3.5. Töötamine teistes riikides

8% noortest on mõelnud tööle siirdumisest Saksamaale või Suurbritanniasse, 4% Rootsi ja 2% Iirimaaale (vt tabel 3.27). Prantsusmaale, Hispaaniasse, Itaaliasse, Hollandisse ja Belgiasse mõtles tööle minna kuni 1% ja Taani kuni pool protsenti noortest. Saksamaa on populaarsem mitte-eesti noormeestele ja vähem atraktiivne eesti neidudele. Inglismaale mõtlevad tööle minna sagedamini noormehed, Rootsi mitte-eesti noormehed (mitte-eesti neid aga Rootsi peale eriti ei mõtle, neile meeldiks töötada pigem Iirimaaal). Prantsusmaa on veidi populaarsem mitte-eesti noortele, Itaalia ja Holland mitte-eesti noormeestele. Viimased on üldse mõelnud teistest arvukamalt erinevatesse riikidesse tööle minekule.

Tabel 3.27. Noored, kes on mõelnud tööle minna Euroopa Liidu riikidesse (va Soome), soo ja rahvuse lõikes

Mõelnud tööle minna EL riikidesse	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
Saksamaa	9	4	<b>12</b>	8	8
Suurbritannia	<b>10</b>	6	<b>12</b>	5	8
Rootsi	4	3	<b>8</b>	1	4
Iirimaa	1	2	2	<b>4</b>	2
Prantsusmaa	0	1	<b>2</b>	<b>2</b>	1
Hispaania	1	1		1	1
Itaalia	1	1	<b>2</b>	1	1
Holland	0	1	<b>2</b>		1
Belgia	0	1	1	0	1
Taani	0	1	1		0

Teistest riikidest on noored tööle minemisega seoses mõelnud sagedamini USA-st (6%), Norrast ja Venemaast (vt tabel 3.28). USA on mõnevõrra populaarsem mitte-eesti neidude hulgas, tööst Norras (aga ka Kanadas) on mõelnud arvukamalt noormehed, tööst Šveitsis aga neid. Venemaa ja ka Austraalia on tööga seoses mõttes olnud sagedamini mitte-eesti noortele. Siiski on Venemaal võrreldes teiste mitte-eestlaste potentsiaalsete sihtriikidega suhteliselt tagasihoidlik koht.

Tabel 3.28. Noored kes on mõelnud tööle minna teistesse riikidesse, soo ja rahvuse lõikes

Mõelnud tööle teises riigis	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
USA	6	5	5	8	6
Norra	3	2	3	2	2
Venemaa		0	3	3	1

*Veel oli mainitud Kanada, Šveits, Läti, Austraalia, Leedu, Hiina ja Poola*

### 3.6. Töö ja õppimine välismaal

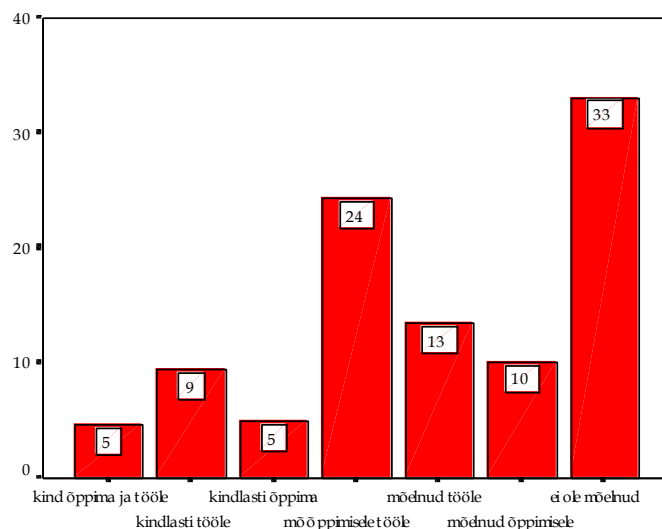
Järgnev tabel (3.29) annab ülevaate sellest, kuidas kombineeruvad omavahel noorte soovid minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle või õppima.

Tabel 3.29. Soov minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle või õppima

Soov minna õppima välismaale 5a jooksul	Soov minna tööle välismaale 5a jooksul, %				
	kindlasti	olen mõelnud	ei ole mõelnud	vastamata	kokku
kindlasti	5	4	1	0	10
olen mõelnud	7	24	8	2	41
ei ole mõelnud	2	9	24	2	36
vastamata	1	4	7	0	13
Kokku %	14	42	40	4	100

Tabeli andmete alusel moodustasime uue tunnuse, kus variandid "kindlasti õppima" (5%) ja "kindlasti tööle" (9%) sisaldavad endas neid, kes olid lisaks "mõelnud" ka vastavalt tööle (4%) ja õppimisele (7%) (vt joonis 3.12).

Joonis 3.12. Soov minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle või õppima

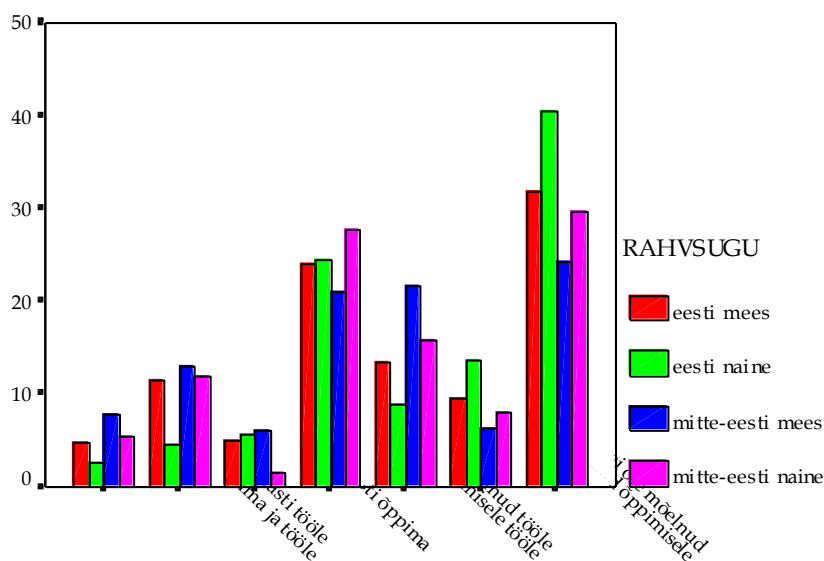


Soov siirduda välismaale õppima või tööle

Näeme, et üks kolmandik noortest ei ole mõelnud ei välismaal õppimisest ega tööst. 19% läheks 5 aasta jooksul kindlasti välismaale kas õppima, tööle või mõlemat korraga. 47% on ainult mõelnud välismaal õppimisest, tööst või mõlemast.

Välismaale tööle või õppima siirdumist on teistest arvukamalt kaalunud mitte-eesti noormehed ja vähemal määral eesti neiud (vt joonis 3.13). Mitte-eesti mehed on rohkem mõelnud tööle, eesti neiud aga õppimisele. Mitte-eesti neiud on mõnevõrra vähem kindlad oma õppimissoovides.

Joonis 3.13. Soov minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle või õppima soo ja rahvuse lõikes

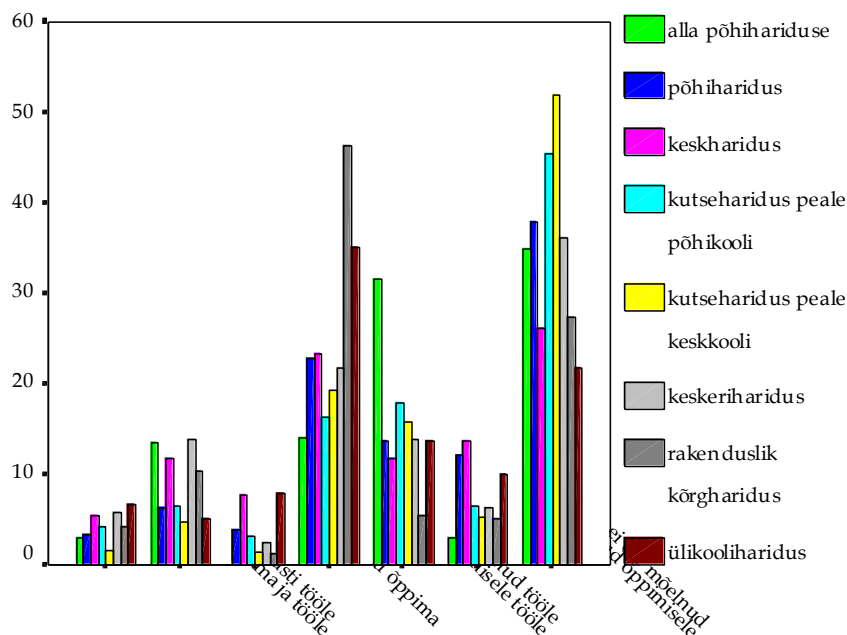


Soov siirduda välismaale õppima või tööle

Suuremad erinevused tööle ja õppimisele mõtlemise kombineerumisel ilmnevad hariduse lõikes (vt joonis 3.14). Tööle või õppimisele välismaal on kõige vähem mõelnud kutseharidusega, kõige rohkem aga kesk- ja kõrgharidusega noored.

Kindlasti tööle siirduksid välismaale arvukamalt alla põhiharidusega, keskkharidusega ning kesk-eri ja rakendusliku kõrgharidusega noored. Kindlasti õppima läheksid rohkem keskkharidusega ja ülikooliharidusega noored. Tööle ja õppimisele välismaal mõtlevad sagedamini kõrgharidusega noored, ainult tööle mõtlevad rohkem alla põhiharidusega noored, ainult õppimisele välismaal mõtlevad enam põhi- ja keskkharidusega ning ülikooliharidusega noored.

Joonis 3.14. Soov minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle või õppima hariduse lõikes



Need noored, kellel on kindel kavatsus minna välismaale õppima, oskavad peaaegu kõik vähemalt rahuldavalt inglise keelt (vt tabel 3.30), kolmandik oskab saksa või soome keelt. Ligikaudu 85% oskab inglise keelt neist noortest, kes lähevad kindlasti tööle või on mõelnud õppimisest ja töötamisest välismaal. Noorte seas, kes on mõelnud välismaale tööle minekust või ei ole üldse välismaale siirdumisest mõelnud, on võõrkeelteoskus tunduvalt halvem: inglise keeles suudab neist suhelda 62-65% ning saksa või soome keeles alla viiendiku.

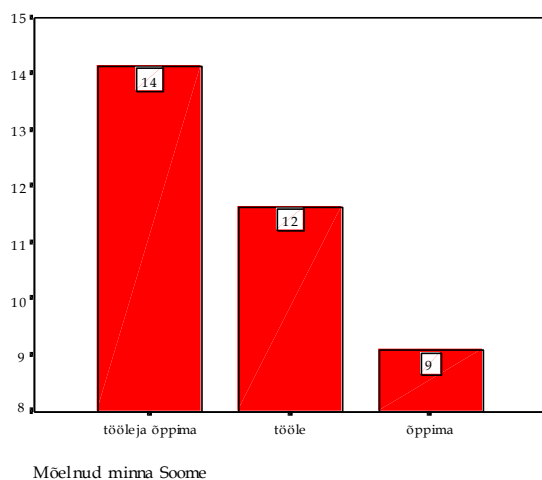
Tabel 3.30. Soov minna lähema 5 aasta jooksul välismaale tööle või õppima ja võõrkeeleoskus

	kindlasti õppima ja tööle	kindlasti tööle	kindlasti õppima	mõelnud õppimisele ja tööle	mõelnud tööle	mõelnud õppimisele	ei ole mõelnud	Kokku
	%	%	%	%	%	%	%	%
eesti	90	87	96	91	89	95	91	91
vene	76	80	74	75	75	74	71	74
inglise	<b>90</b>	86	<b>97</b>	82	62	84	65	75
saksa	29	29	29	31	<b>16</b>	25	20	24
prantsuse	4	3	9	3	1	6	0	3
soome	21	27	<b>31</b>	22	<b>17</b>	30	16	21
rootsi		5	6	2	1	1	1	2

### 3.7. Töö ja õppimine Soomes

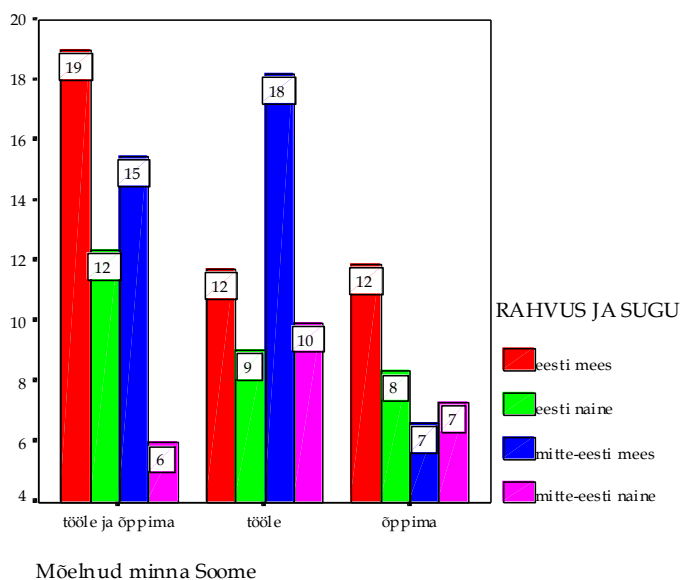
Vaatame nüüd, kuidas kombineeruvad omavahel noorte soovid minna tööle või õppima Soome (vt joonis 3.15). Selgub, et kõige suurem rühm noori on mõelnud nii õppima kui ka tööle minekust (14%), 12% on mõelnud ainult tööle siirdumisest ja kõige vähem on neid, kes mõtlevad ainult õppimisest Soomes (9%).

Joonis 3.15. Soomes töötamisele ja õppimisele mõelnud noorte kombinatoorsed rühmad



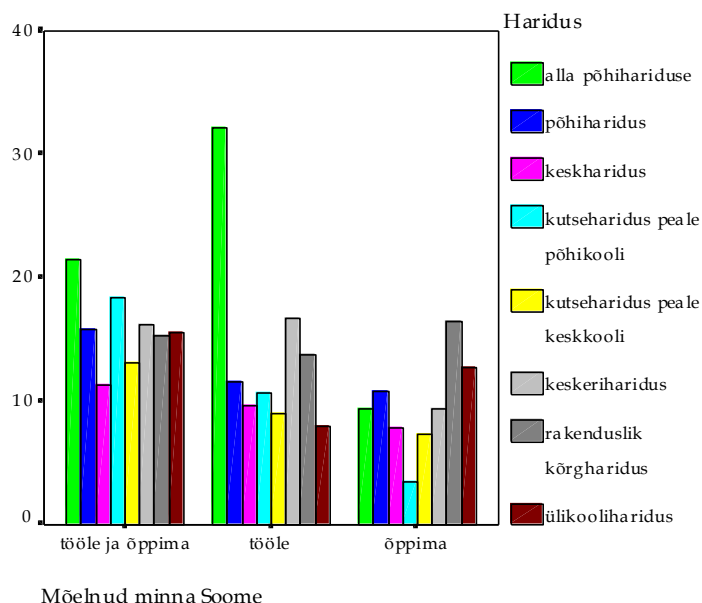
Eesti noormeeste seas on rohkem Soomes nii õppimisele kui ka töötamisele mõelnuid, mitte-eesti noormeeste hulgas aga ainult tööle mõelnuid (vt joonis 3.16). Mitte-eesti neid läheksid kas tööle või õppima, nii tööle kui ka õppimisele mõelnuid on nende seas teiste rühmadega võrreldes palju vähem.

Joonis 3.16. Soomes töötamisele ja õppimisele mõelnud noorte kombinatoorsed rühmad soo ja rahvuse lõikes



Tööle Soomes mõtlevad sagedamini alla põhiharidusega ja kesk-eri ning rakendusliku kõrgharidusega noored (vt joonis 3.17). Ainult õppima läheksid arvukamalt kõrgharidusega noored. Tööle ja õppima suunduksid arvukamalt põhitaseme haridusega, vähem aga kesktaseme haridusega noored.

Joonis 3.17. Soomes töötamisele ja õppimisele mõelnud noorte kombinatoorsed rühmad hariduse lõikes



Kolmandik neist noortest, kes on mõelnud Soome õppima või tööle ja õppima minekut, oskab soome keelt (vt tabel 3.31). Neid iseloomustab ka keskmisest parem inglise keele osakus. Noortest, kes on mõelnud Soome tööle minna, oskab soome keeles suhelda vaid viiendik, inglise keeles 69% ja saksa keeles 19%.

Tabel 3.31. Soome tööle või õppima minekule mõelnud noorte võõrkeeleskus

Soome...	tööle ja õppima	tööle	õppima	ei ole mõelnud	Kokku
	%	%	%	%	%
eesti	91	90	94	91	91
vene	71	74	67	76	74
inglise	79	69	80	75	75
saksa	27	19	24	25	24
prantsuse	1	1	2	3	3
soome	<b>30</b>	<b>21</b>	<b>35</b>	<b>17</b>	21
rootsi	2	3	1	2	2

## 4. NOORTE TULEVIKUOOTUSED

### 4.1. Eelistused elupaiga valikul

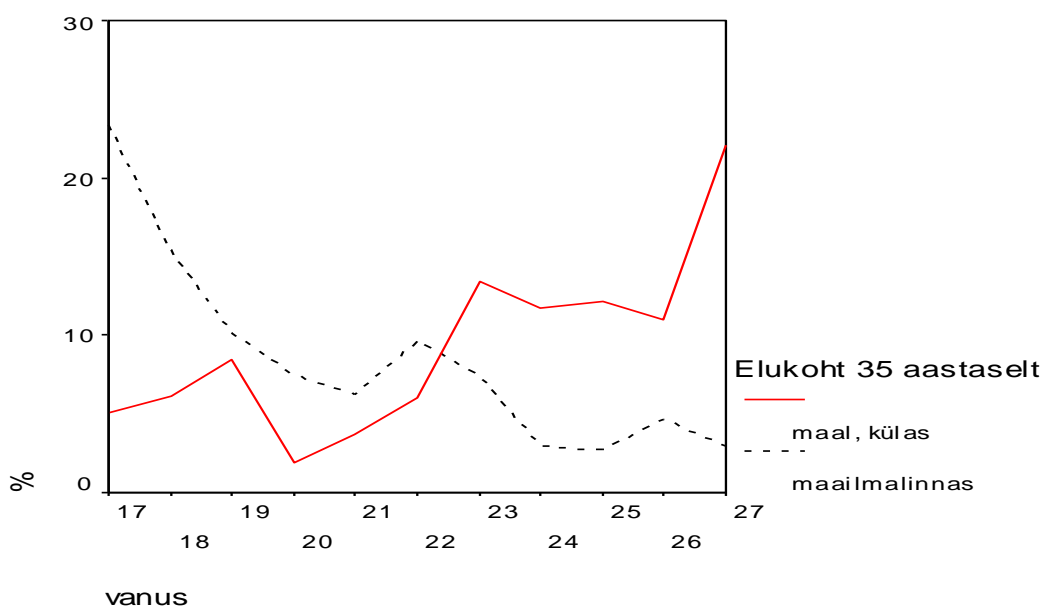
Noored näevad oma tulevase püsiva elukohana sagedamini linnakeskkonda. Tabelist 4.1. on näha, et ligi veerand noortest soovib 35 aastaseks elada Tallinnaga võrreldavas suuruses linnas, viiendiku noorte jaoks on eelistatuimaks väiksemad linnad; samuti viiendik noortest sooviks elada maal, alevis või väikelinnas. Maailmalinnas eelistaks elada 9% noortest. 28% noortest ei ole eelistused veel välja kujunenud. Mitte-eesti noored eelistavad enam suuremaid linnu, eesti noored väiksemaid linnu. Sealjuures on eesti neiud orienteeritud rohkem linnaelule kui eesti noormehed, kelledest 14% elaks hea meelega maal.

Tabel 4.1. Kus tahaks 35-aastaselt püsivalt elada

	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
maal, külas	<b>14</b>	8	3	4	9
alevis	6	4	1	0	4
väikelinnas	7	4	7	6	6
väiksemas linnas, (nt Tartu, Pärnu)	20	<b>29</b>	14	12	21
suuremas linnas (nt Tallinn, Helsingi)	20	21	<b>32</b>	<b>31</b>	24
maailmalinnas (nt London, New York)	6	6	<b>15</b>	<b>14</b>	9
vastamata	27	28	28	33	28
	100	100	100	100	100

Vanuse lõikes ilmnevad suurimad erinevused eelistuste muutumisel kahe vastandliku elupaiga osas: kas 35 aastaseks elada maal või mõnes maailmalinnas (vt joonis 4.1). Soov elada maal kasvab koos vanusega, samas kui soov maailmalinnas elada vanuse suurenedes väheneb. Võib arvata, et 17-aastaste noorte tulevikuootused kogemuste ja võimaluste paljususe osas (milleks maailmalinn kahtlemata paremaid võimalusi pakub), asenduvad elu stabiliseerumise, kodu loomise ja püsivate töösuhete tekkimisel ka ootustega rahulikuma elukeskkonna järele.

Joonis 4.1. Elukohta eelistused vanuse lõikes



**Euroopa Liidu riikide** osas, kuhu noored meelsamini elama minna sooviksid, tõusis ülekaalukalt esile Saksamaa (36% kõigist vastanutest, vt tabel 4.2), enam nimetati ka Soomet (24%), Rootsit (22%), Suurbritanniat (22%) ja Prantsusmaad (17%). Noormehed on sagedamini maininud Saksamaad (43%, neiu 29%), Prantsusmaad on aga sagedamini nimetanud neiu (22%) kui noormehed (12%). Soomet nimetas eesti noormeestest 34%, eesti neiudest 24%, mitte-eesti noortest 15%.

Võrreldes EL riikidega, kuhu noored enam õppima või tööle minna soovivad, on riigid, kuhu noored meelsamini elama asuks, samad. Võrreldes riikide järjestust, eristuvad teistest aga õppima mineku sihtriikide eelistused (vt ka tabelid 2.24 ja 3.11). Välisriikides õppimise soovides on sihtriikidest esikohal Soome (23%), mille järgnevad Suurbritannia (11%) ja Saksamaa (10%).

Töötamissoovide puhul on sihtriikidena enam mainitud Saksamaad (36%) ja Soomet (35%), neile järgnevad Suurbritannia (24%) ja Rootsi (23%). Seega ilmneb sarnasus eelkõige nende riikide järjestuse osas, kuhu soovitakse enam minna tööle ja asutaks meelsamini elama; õppimise puhul on noorte sihtriikide eelistused mõnevõrra teised.

Tabel 4.2. Millisesse Euroopa Liidu riiki läheks meelsamini elama\*

	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
Saksamaa	<b>43</b>	29	<b>42</b>	28	36
Soome	<b>34</b>	24	14	17	24
Rootsi	<b>24</b>	<b>24</b>	18	15	22
Suurbritannia	<b>27</b>	23	16	13	22
Prantsusmaa	10	<b>23</b>	16	21	17
Itaalia	9	11	11	11	10
Hispaania	11	11	10	5	10
Iirimaa	4	9	6	10	7
Holland	6	6	9	6	6
Taani	9	6	5	4	6
Austria	3	5	2	2	4
Belgia	3	3	3	3	3

\*valida võis kuni kolm riiki

Kui vaadata haridusgruppide kaupa (vt tabel 4.3), siis Saksamaal elada soovijaid on enam põhi- ja keskhariidusega noorte seas, Soomes sooviksid elada arvukamalt rakendusliku kõrghariiduse ja vähem kui põhiharidusega noored. Suurbritanniat ja Rootsit on sagedamini nimetanud kõrghariidusega noored.

Tabel 4.3. Millisesse Euroopa Liidu riiki läheks meelsamini elama, hariduse lõikes\*

	Alla põhi-hariiduse	Põhi-hariidus	Kesk-hariidus	Kutse-hariidus peale põhikooli	Kutse-hariidus peale keskkooli	Kesk-eri-hariidus	Rakend. kõrg-hariidus	Ülikooli-hariidus
	%	%	%	%	%	%	%	%
Saksamaa	9	<b>38</b>	<b>41</b>	<b>38</b>	26	29	37	34
Soome	<b>30</b>	25	26	26	20	25	<b>27</b>	15
Suurbritannia	15	25	22	10	14	18	<b>26</b>	<b>32</b>
Rootsi	24	13	23	16	19	19	<b>30</b>	<b>33</b>
Prantsusmaa	6	16	<b>23</b>	8	19	7	16	21
Itaalia		<b>14</b>	12	5	9	4	7	13
Hispaania	6	7	<b>14</b>	6	8	9	6	8
Iirimaa		6	7	7	7	5	<b>11</b>	8
Taani		6	7	9	6	5		<b>11</b>
Holland	3	8	6	6	4	<b>10</b>	3	5
Austria		3	4	2	2	6	4	3
Belgia		2	3	1	4	1	2	5

\*valida võis kuni kolm riiki

Soome elama minek meeldiks teistest enam väikelinnades ja maapiirkondades elavatele noortele (29%, vt tabel 4.4), väikelinnade noored sooviks arvukamalt ka Saksamaal elada (42%). Pealinna noori ahvatleb muudes asulatüüpides elavatest noortest enam elamine Suurbritannias (25%), teiste suuremate linnade noori aga elamine Rootsis (26%).

Tabel 4.4. Millisesse Euroopa Liidu riiki läheks meelsamini elama, asulatüübi lõikes\*

	Pealinn	Suur linn	Muu linn	Maa-asula
	%	%	%	%
Saksamaa	34	36	<b>42</b>	33
Soome	19	22	<b>29</b>	<b>29</b>
Rootsi	20	<b>26</b>	19	23
Suurbritannia	<b>25</b>	20	22	19
Prantsusmaa	18	18	19	12
Itaalia	9	10	11	10
Hispaania	11	9	8	11
Iirimaa	7	10	4	7
Holland	6	8	5	7
Taani	6	6	6	7
Austria	4	3	5	2
Belgia	4	1	3	2

\*valida võis kuni kolm riiki

Sarnase tulemuse annab jaotus regioonide lõikes (tabel 4.5). Saksamaale ja Soome, samuti Rootsi sooviks minna suhteliselt enam noori Lääne- ja Lõuna-Eestist. Suurbritannias ja Prantsusmaal meeldiks enam elada Tallinna, Harjumaa ning Tartu noortel.

Tabel 4.5. Millisesse Euroopa Liidu riiki läheks meelsamini elama, regioonide lõikes\*

	Tallinn	Põhja-Eesti	Lääne-Eesti	Tartu piirkond	Lõuna-Eesti	Virumaa
	%	%	%	%	%	%
Saksamaa	34	32	<b>40</b>	34	<b>50</b>	33
Soome	19	24	<b>32</b>	27	<b>35</b>	21
Rootsi	20	22	<b>31</b>	23	<b>24</b>	15
Suurbritannia	<b>25</b>	23	17	<b>25</b>	19	16
Prantsusmaa	18	<b>20</b>	11	<b>21</b>	17	11
Itaalia	9	11	11	<b>12</b>	10	8
Hispaania	11	<b>13</b>	6	<b>13</b>	7	7
Iirimaa	7	7	7	8	3	9
Holland	6	10	9	3	2	8
Taani	6	<b>12</b>	7	7	3	3
Austria	4	5	4	3	2	2
Belgia	4	3	2	0	5	2

\*valida võis kuni kolm riiki

Nagu näeme tabelist 4.6, on välisriikidesse tööle minekule orienteeritud noorte seas suhteliselt enam neid, kellele meeldiks elada Saksamaal ja Soomes, samuti Rootsis. Välisõpingutele orienteeritud noortele meeldiks aga elupaigana enam Suurbritannia või Saksamaa.

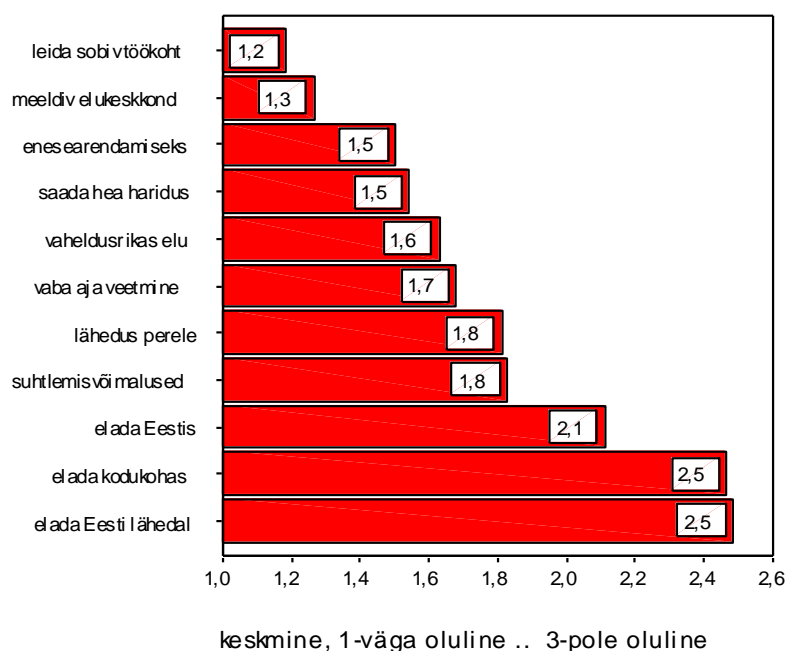
Tabel 4.6. Millisesse Euroopa Liidu riiki läheks meelsamini elama ja kavatsused minna välismaale õppima/tööle\*

	kindlasti õppima ja tööle	kindlasti tööle	kindlasti õppima	mõelnud õppimisele ja tööle	mõelnud tööle	mõelnud õppimisele	ei ole mõelnud
	%	%	%	%	%	%	%
Saksamaa	<b>44</b>	<b>40</b>	36	39	<b>41</b>	35	30
Soome	<b>32</b>	<b>32</b>	19	22	<b>32</b>	14	24
Rootsi	25	<b>26</b>	19	23	<b>28</b>	20	18
Suurbritannia	25	25	25	<b>28</b>	14	<b>30</b>	16
Prantsusmaa	22	14	<b>28</b>	18	13	<b>24</b>	14
Itaalia	15	11	13	14	11	7	6
Hispaania	7	11	13	11	12	8	8
Iirimaa	6	11	7	10	5	8	4
Holland	12	10	13	7	4	7	4
Taani	3	6	10	8	6	7	5
Austria	2	2	4	4	4	4	3
Belgia	3	2	1	3	4	2	3

\*valida võis kuni kolm riiki

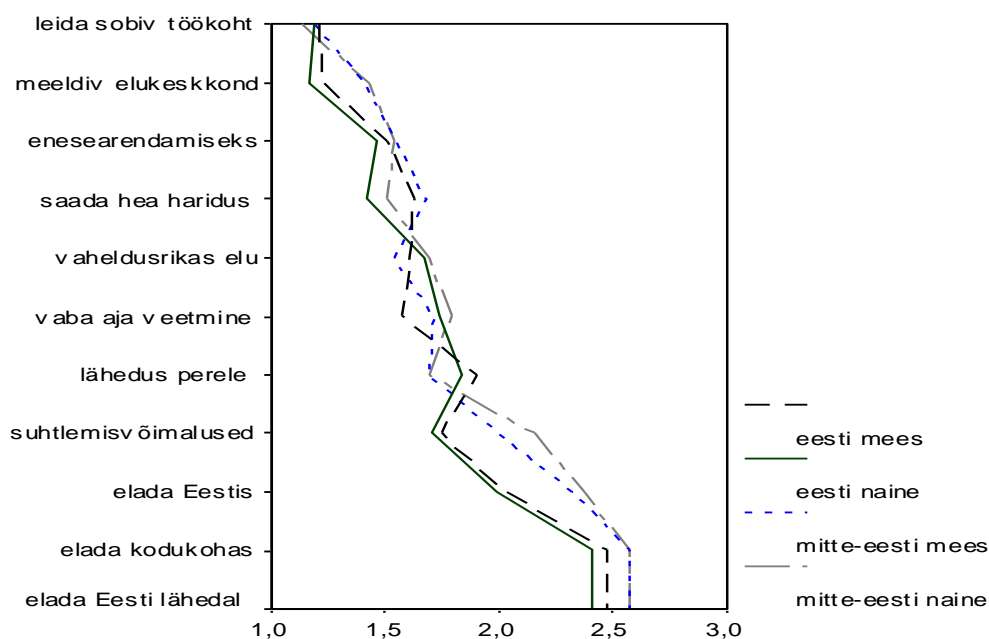
Küsimustikus paluti vastajail hinnata üheteistkümne erineva **teguri olulisust elupaiga valikul**. Nagu näeme jooniselt 4.2 (tegurite täisnimetust vt allpool, faktoranalüüsi kirjelduse juures), hinnati kõige kõrgemalt sobiva töökoha leidmise võimalust ja elukeskkonna meeldivust, neile teguritele järgnesid head enesearendamise ja hariduse saamise võimalused. Keskmise hinnangu järgi peeti kõige vähem oluliseks elupaiga valikul asukohaga seonduvat: kas elada Eestis, praeguse kodupaiga lähedal, või Eestile lähedal välisriigis ei ole noortele peamised elupaiga valiku kriteeriumid.

Joonis 4.2. Erinevate tegurite olulisus noorte jaoks elupaiga valikul



Eestis ja senisele kodupaigale lähemal elamine on olulisem eesti noortele, noormeestele on neidudest olulisem vaba aja veetmise ning huvitava elu elamise võimaluste olemasolu, neid tähtsustavad enam hariduse saamise võimaluste olemasolu (vt joonis 4.3.).

Joonis 4.3. Erinevate tegurite olulisus noorte jaoks elupaiga valikul, rahvuse ja soo lõikes



Faktoranalüüs võimaldas need elupaiga valikuga seonduvad tegurid koondada kolme faktorisse, mis kirjeldavad 51% nende tunnuste üldvarieeruvusest (vt ka tabel 4.7):

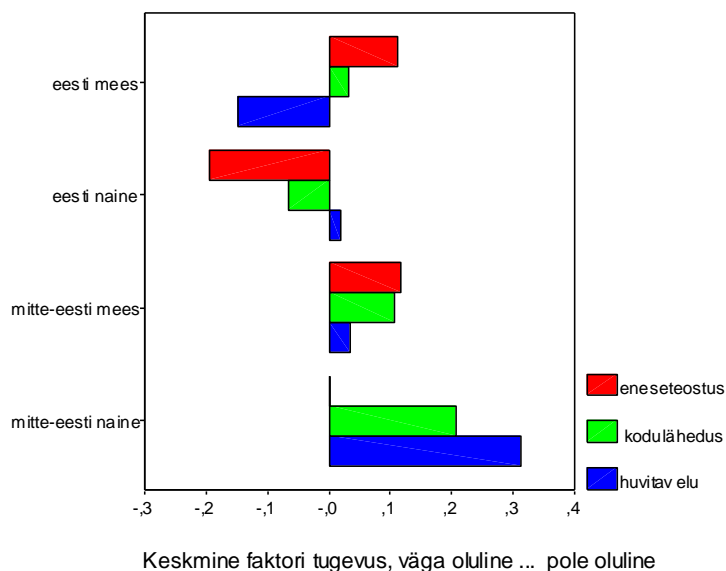
1. **eneseteostuse faktor:** elupaiga valikul on olulised võimalused hea hariduse saamiseks, sobiva töö leidmiseks, head tingimused enesearenduseks ning meeldiva elukeskkonna olemasolu.
2. **koduläheduse faktor:** elupaiga valikul on oluline lähedus oma perele, vanematele ja praegusele kodukohale, elada Eestis või Eestile lähedal välismaal.
3. **huvitava elu faktor:** oluline on huvitav ja vaheldusrikas elu ning vaba aja veetmise võimalused, samuti suhtlemisvõimalused oluliste inimestega.

Tabel 4.7. Elupaiga valikuga seonduvate tegurite faktoranalüüs

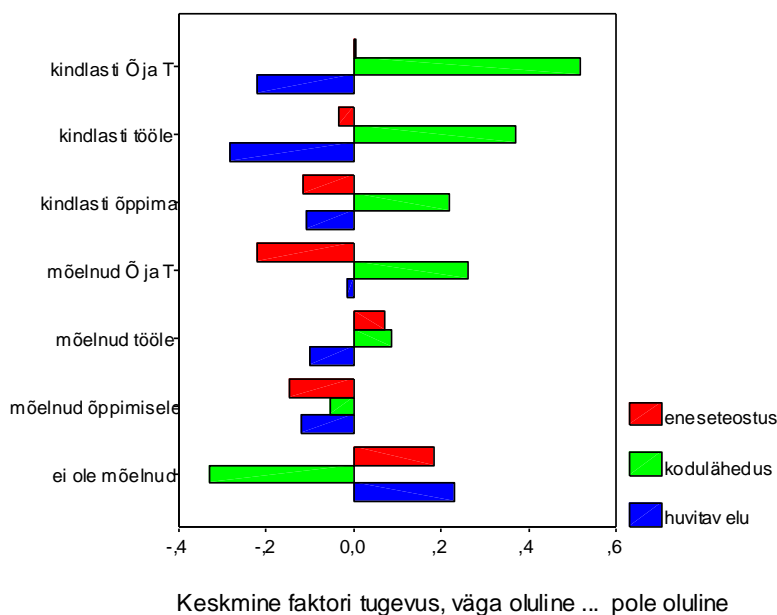
faktorid	eneseteostus	kodulähedus	huvitav elu
% varieeruvusest	18	17	16
Meeldiv elukeskkond	0,44		
Võimalus saada hea haridus	0,76		
Sobiva töökoha leidmise võimalused	0,67		
Head enesearendamise tingimused	0,69		
Suhtlemisvõimalused oluliste inimestega			0,48
Lähedus oma perele, vanematele		0,59	
Huvitav ja vaheldusrikas elu			0,82
Vaba aja veetmise võimalused			0,79
Elada oma praeguses kodukohas		0,81	
Elada Eestis		0,79	
Elada Eestile lähedal välismaal		0,45	

Eneseteostuse faktor on olulisem neidudele, eriti eesti neidudele (vt joonis 4.4, faktori olulisus kasvab suunas vasemale). Noormeeste, eriti nooremate jaoks on aga elupaiga valikul tähtsam huvitav elu. Huvitava elu faktor on kõige olulisem eesti noormeestele ja kõige vähem oluline mitte-eesti neidudele. Kodulähedus on elupaiga valikul eesti noortele olulisem kui mitte-eesti noortele.

Joonis 4.4. Elupaiga valiku faktortunnuste keskmised soo ja rahvuse lõikes



Joonis 4.5. Elupaiga valiku faktortunnuste keskmised ja soov minna välismaale õppima või tööle



Välismaale mineku soov on tugevamalt seotud huvitava elu faktoriga (vt joonis 4.5): noored, kes elupaiga valikul enam huvitava ja vaheldusrikka elamise võimalusi tähtsustavad, on enam valmis ka välismaale tööle minema. Neil noortel, kes välismaal eeskätt õppida soovivad, on orienteeritus huvitavale elule tööleminejatest väiksem, kuid siiski keskmisest kõrgem.

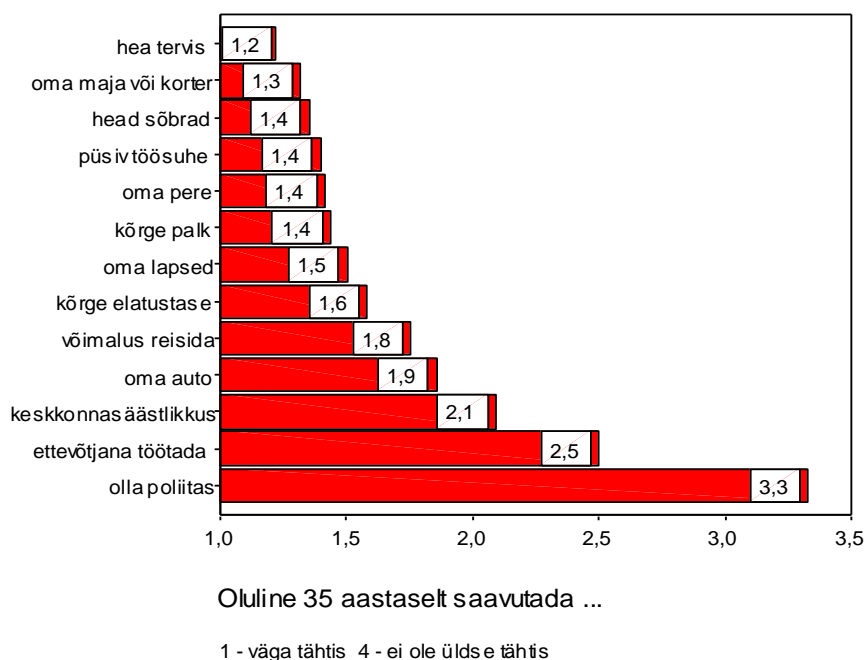
Eneseteostuse faktori seos välismaale suundumise sooviga on nõrgem, enam tähtsustavad hea hariduse, enesearenduse ja sobiva töö leidmise võimalusi välismaale aga õppima suunduvad noored (sh need, kes on mõelnud nii välismaale õppimisele kui tööle).

Koduläheduse faktor osutub oodatult kõige olulisemaks nende noorte puhul, kes välismaale õppima ja/või tööle siirdumisest ei ole mõelnud.

## 4.2. Noorte saavutuslikud orientatsioonid

Noortelt küsiti ka neljateistkümne erineva saavutuse olulisust 35-ks eluaastaks. Kõige enam väärtustavad noored head tervist (vt joonis 4.6), oma maja või korteri olemist, heade sõprade ja pere olemasolu, samuti püsivat töökohta ning keskmisest kõrgema palga saamist. Kõige vähem olulisteks osutusid võimalus tarbijana teha keskkonnasäästlikke valikuid, ettevõtjana tegutsemine ning kaasatus poliitikasse.

Joonis 4.6. Saavutuste olulisus 35-aastaseks saamisel



Faktoranalüüsil jagunesid need saavutused viide faktorisse, mis kirjeldavad 65% nende tunnuste üldvarieeruvusest (vt tabel 4.8 ja sellele järgnevat faktorite kirjeldust):

Tabel 4.8. Saavutuste faktoranalüüs

faktorid	majanduslik heaolu	ühiskondlik staatus	pere ja lapsed	sõbrad ja reisimine	töö ja tervis
% varieeruvusest	21	13	12	10	7
Oma pere			0,94		
Oma lapsed			0,94		
Võimalus reisida, maailma näha				0,72	
Head ja usaldusväärsed sõbrad				0,80	
Hea tervise säilitamine					0,55
Kõrge elatustase	0,69				
Oma maja või korter	0,71				
Oma auto	0,70				
Keskmisest parem palk	0,76				
Püsiv töösuhe					0,72
Töötamine ettevõtjana oma firmas	0,57				
Juhtiv positsioon tööelus	0,61				
Tunnustatud positsioon ühiskonnas		0,70			
Võimalus teha keskkonnasäästlike tarbimisvalikuid		0,57			
Olla kaasatud poliitikasse		0,80			

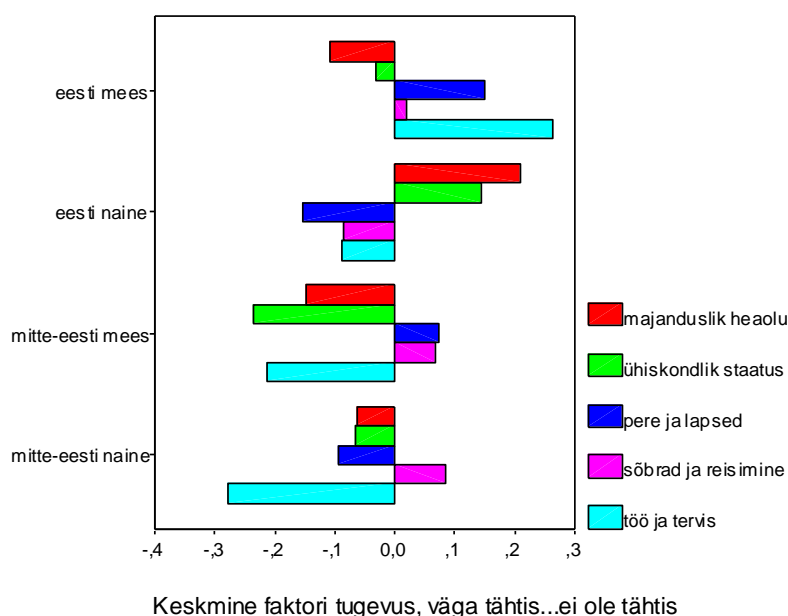
Faktortunnused moodustasid seega järgmistest algtoonustest:

1. **majandusliku heaolu faktor:** saavutuslikeks eesmärkide seas on kõrge elatustase, oma eluaseme ja auto omamine, keskmiselt parem palk, juhtiv positsioon töөлus ja/või ettevõtjana töötamine;
2. **ühiskondliku staatuse faktor:** kaasatus poliitikasse, tunnustatud positsioon ühiskonnas, võimalus teha keskkonnasäästlikke tarbimisvalikuid;
3. **pere ja laste faktor:** pere ja laste olemasolu;
4. **sõprade ja reisimise faktor:** võimalus reisida ning maailma näha, samuti heade ja usaldusväärsete sõprade olemasolu;
5. **töö ja tervise faktor:** püsiva töösuhte omamine ja hea tervise säilitamine.

Nooremad vastajad tähtsustavad enam indiviidi-keskseid tegureid: majanduslikku heaolu ning ühiskondliku staatuse saavutamist, samuti reisimisvõimaluste ning heade sõprade olemasolu. Vanuse suurenedes saavad tulevikuootustes olulisemateks suurema stabiilsuse ja kodukesksusega seotud tegurid: enam väärtustatakse seda, et 35-aastaselt oleks loodud oma pere, et oleks püsiv töösuhe ning säiliks hea tervis.

Noormehed tähtsustavad enam indiviidikeskseid, majandusliku heaolu ja ühiskondliku staatusega seotud saavutusi, neiuudele on aga olulisemad pere ja laste olemasolu, püsiv töösuhe ja tervis (vt joonis 4.7). Mitte-eesti noored on eestlastest enam orienteeritud ühiskondliku staatuse saavutamisele, samuti on nende puhul olulisem töö ja tervise faktor.

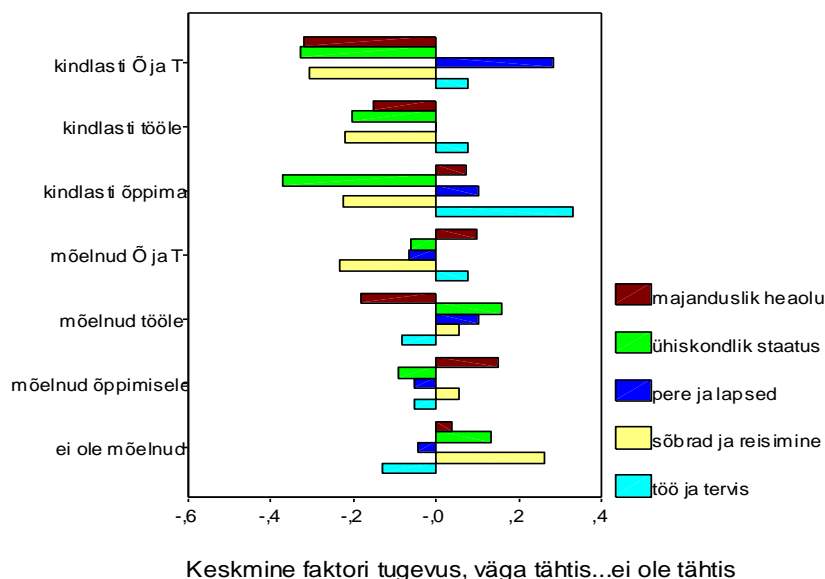
Joonis 4.7. Saavutuste faktortunnuste keskmised soo ja rahvuse lõikes



Jooniselt 4.8 näeme, et kindlasti välismaale õppima-töölle siirdujate seas on orientatsioon ühiskondliku staatuse saavutamisele ja reisimisele-sõpradele tugevam. Need noored, kes ei ole välismaale õppima või tööle minekust mõelnud, on aga enam orienteeritud 35-aasta vanuseks teatud stabiilsuse saavutamisele: nad väärtustavad

enam püsivat töösuhet ja tervist, samuti pere ning lapsi. Majandusliku heaolu faktor on teistest gruppidest enam esindatud välisriiki tööle siirduvate või sellest mõelnud noorte hulgas, välismaale õppima minekut kavandavate noorte jaoks majandusliku heaolu faktor oluliseks ei osutunud.

Joonis 4.8. Saavutuste faktortunnuste keskmised ja välismaal töötamise või õppimise kavatsused



### 4.3. Isiksuseomadused

28% noortest peab end avatud suhtlejaks, kes tutvub kergesti uute inimestega. 44% peab end pigem avatuks suhtlejaks, 19% pigem kinniseks ning vaid 2% peab end uute inimestega suhtlemisel väga kinniseks (vt tabel 4.9).

Mitte-eesti noored (eriti neid) peavad end uute inimestega tutvumisel ja suhtlemisel enam avatuks kui eesti noored. Eesti neidudest 27%, eesti noormeestest 21%, mitte-eesti noormeestest 17% ja mitte-eesti neidudest vaid 12% peab end uute inimestega suhtlemisel “väga” või “pigem” kinniseks.

Tabel 4.9. Hinnangud oma avatusele suhtlemisel

	Eesti mees	Eesti naine	Mitte-eesti mees	Mitte-eesti naine	Vastamata	Kokku
	%	%	%	%	%	%
Hästi avatud, tutvun kergesti uute inimestega	28	26	28	<b>30</b>	35	28
Pigem avatud kui kinnine	45	40	45	<b>49</b>	42	44
Pigem kinnine kui avatud	19	<b>25</b>	14	10		19
Väga kinnine, ei leia kergesti kontakti	2	2	3	2	23	2
Vastamata	6	7	11	9		7
Kokku	100	100	100	100	100	100

Üks viiendik noortest langetab tähtsaid otsuseid enamasti teistelt nõu küsimata, enam kui pool (54%) küsib enne otsustamist teistelt nõu ja vaid 2% tunnistab, et tegutseb enamasti teiste nõuannete või soovitude järgi (vt tabel 4.10). Teistest enesekindlamad on mitte-eesti noormehed (32% teeb otsuseid teistega nõu pidamata), kõige vähem enesekindlad aga eesti neiud (13%).

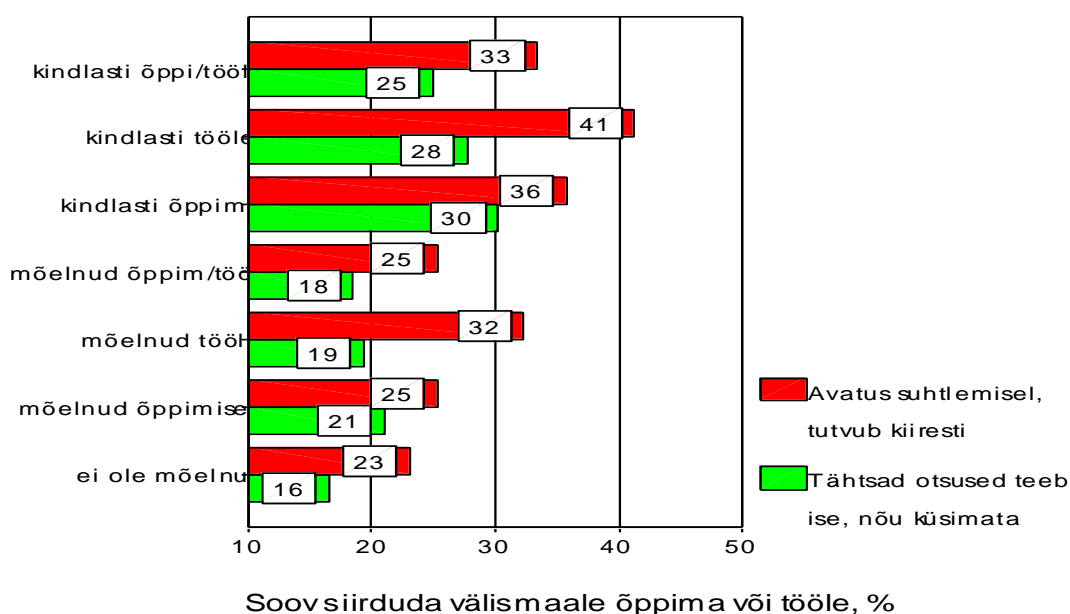
Tabel 4.10. Hinnangud oma enesekindlusele tähtsa otsuse langetamisel

	Eesti mees	Eesti naine	Mitte-eesti mees	Mitte-eesti naine	Vastamata	Kokku
	%	%	%	%	%	%
Otsustad enamasti teistelt nõu küsimata	21	13	<b>32</b>	21	14	20
Küsid teistelt nõu, seejärel otsustad	54	<b>58</b>	46	<b>58</b>	36	54
Toimid enamasti teiste eeskjuju või soovitude järgi	2	2	2	2	23	2
Raske öelda	24	27	20	20	28	24
Kokku	100	100	100	100	100	100

Valmisolek minna võõraste kultuurikeskkonda õppima või tööle eeldab teatud isiksuslikke omadusi: riskivalmidust, enesekindlust ja suhtlemisoskust.

Andmed näitavadki, et kindlasti välismaale minna soovijate seas on teistest enam avatud ja suhtlemisvalmis ning otsustamisel enesekindlaid noori (vt joonis 4.9). Välismaal töötamisele orienteeritud noorte seas on avatud suhtlejad osakaal veelgi suurem (kindlasti tööle siirdujatest 41% ja tööle minekust mõelnud noortest 32%), õppimisele orienteeritud noored on aga mõnevõrra enesekindlamad (“kindlasti õppima” 30%, “mõelnud õppimisele” 21%), kui ülejäänud grupid.

Joonis 4.9. Isiksuseomadused ning välismaal töötamise või õppimise kavatsused



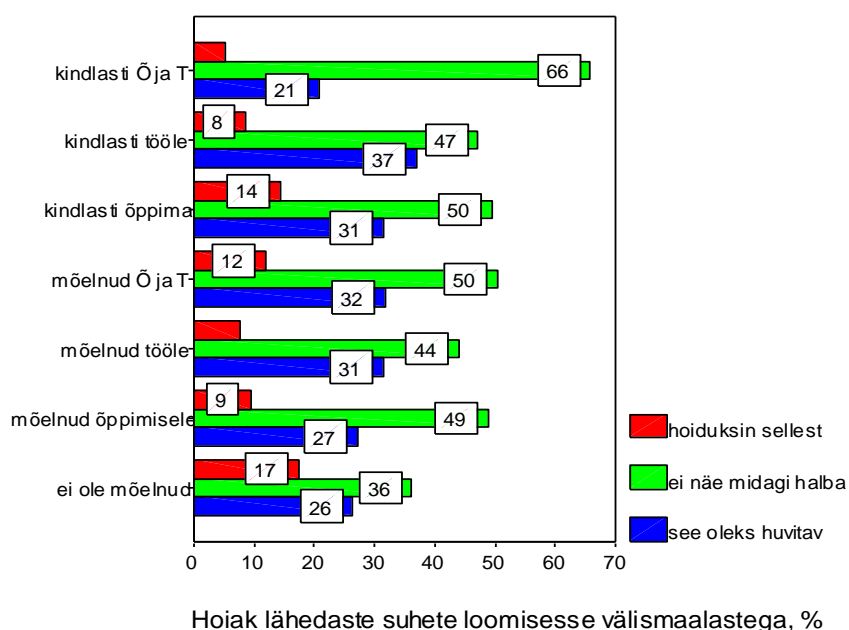
45% noortest ei näe välismaalastega lähedaste suhete loomises midagi halba, kolmandiku arvates oleks see huvitav kogemus ja ainult 12% hoiduks liiga lähedastest suhetest välismaalastega (vt tabel 4.11). 13% jättis sellele küsimusele vastamata. Enam ettevaatlikumad on välismaalastega lähedaste suhete loomisel mitte-eesti neiu, kellest 21% hoiduks sellistest suhetest.

Tabel 4.11. Suhtumine välismaalastega lähedaste suhete loomisesse

	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Vastamata	Kokku
	%	%	%	%	%	%
Ma hoiduksin liiga lähedastest suhetest välismaalastega	9	13	10	<b>21</b>	22	12
Ma ei näe midagi halba suhetes välismaalastega	47	47	45	36	29	45
Lähedased suhted välismaalastega oleks mulle uus, huvitav kogemus	29	31	25	29	37	29
Vastamata	14	9	19	14	13	13
Kokku	100	100	100	100	100	100

Välismaalastega lähedaste suhete loomise osas on jällegi enam avatud need noored, kes kavatsevad välismaale tööle ja õppima suunduda (vt joonis 4.10). Välisriiki kindlasti õppima ja tööle minekule orienteeritud noorte seast 66% ei näe lähedastes suhetes välismaalastega midagi halba, huvitavaks kogemuseks peaks seda 21% ja lähedastest suhetest hoiduks 5%. Nendest aga, kes välismaale õppima või tööle minekust mõelnud ei ole, arvab 36%, et välismaalastega lähedaste suhete loomises ei ole midagi halba, 26% peaks seda huvitavaks kogemuseks ning 17% hoiduks lähedaste suhete loomisest välismaalasega.

Joonis 4.10. Hoiak välismaalastega suhete loomisesse ja välismaal töötamise või õppimise kavatsused



## 5. NOORED JA UIMASTID

### 5.1. Uimastavate ainete tarbimine

Eesti noorte vaba aja veetmise juurde kuulub kahjuks, nagu teisteski maades, uimastite kasutamine. Tabel 5.1. annab küsitlusandmete põhjal ülevaate nelja põhilise uimastirühma tarbimise sagedusest 17-27 aastaste noorte hulgas.

Tabel 5.1. Uimastite kasutamise sagedus viimase aasta jooksul

	Regu- laarselt	Teatud perioodil sageli	Aeg-ajalt kogu aasta	Mõnel korral	Ei ole üldse	Vasta- mata	Kokku
Kas oled...	%	%	%	%	%	%	%
Suitsetanud	28	6	6	14	45	1	100
Olnud purjus	4	8	23	33	30	2	100
Kasutanud narkootikume	0	1	1	7	89	2	100
Kasutanud ravimeid uimastina		0		2	96	2	100

Levinumaks uimastiks on noorte seas alkohol. Antud küsitluses huvitusime alkoholi puhul purjusoleku sagedusest. Andmed näitavad, et viimase aasta jooksul on purjus olnud 2/3 noortest, sagedamaid purjutajaid on üle 1/3 (35% ehk umbes 75000 noort, sõltuvalt küsitlusveast võib tegelik arv olla veidi suurem või väiksem). Regulaarselt või teatud perioodidel sageli on purjus olnud 12% (ca 26000 noort).

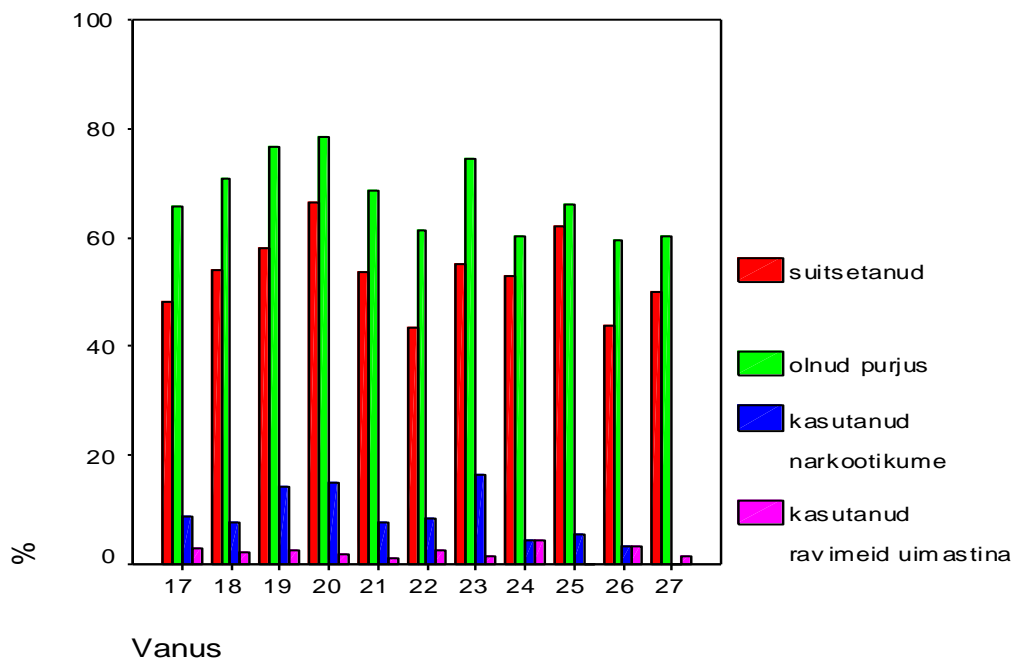
Suitsetanud on viimase aasta jooksul enam kui pooled noortest (54%), sagedamini paneb suitsu ette 40% (ehk umbes 86000 noort), regulaarseid suitsetajaid on 28% (ehk umbes 60000 noort).

Narkootikumide tarbijaid on Eesti noorte seas 9% ehk umbes 19000 noort vanuses 17-27 on kasutanud vähemalt ühel korral narkootilisi aineid. Sagedamini tarbib narkootikume 2% ehk umbes 4000 noort.

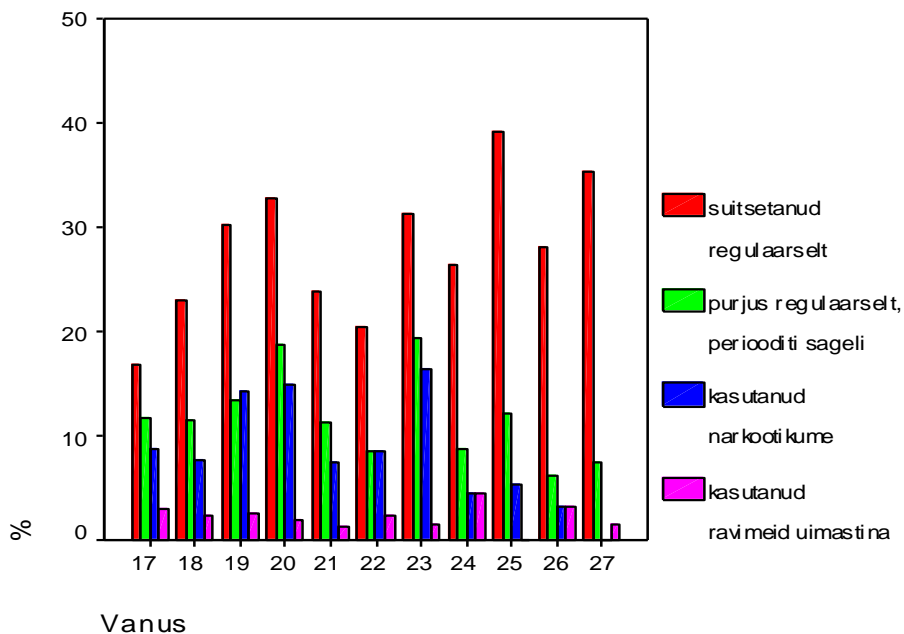
Ravimeid on mõnel korral uimastina kasutanud samuti 2% ehk 4000 noort.

Uimastavate ainete kasutamisest vanuserühmade lõikes annab ülevaate joonis 5.1. Üldine tendents on, et uimastite tarbimine kasvab 17-20 eluaastani, väheneb 21-22 eluaastal, tõuseb uuesti kõrgemaks 23 eluaastal ja on uuesti madalam 24-27 eluaastal. Sarnane tendents ilmneb ka joonisel 5.2, kus on toodud regulaarse suitsetamise ja regulaarse või periooditi sagedase purjusoleku protsendid. Regulaarselt suitsetatakse kõige enam 25 ja 27 eluaastal, sagedamini purjutatakse ning tarbitakse narkootikume 23 ja 20 eluaastal.

Joonis 5.1. Uimastavate ainete kasutamine vanuserühmade lõikes



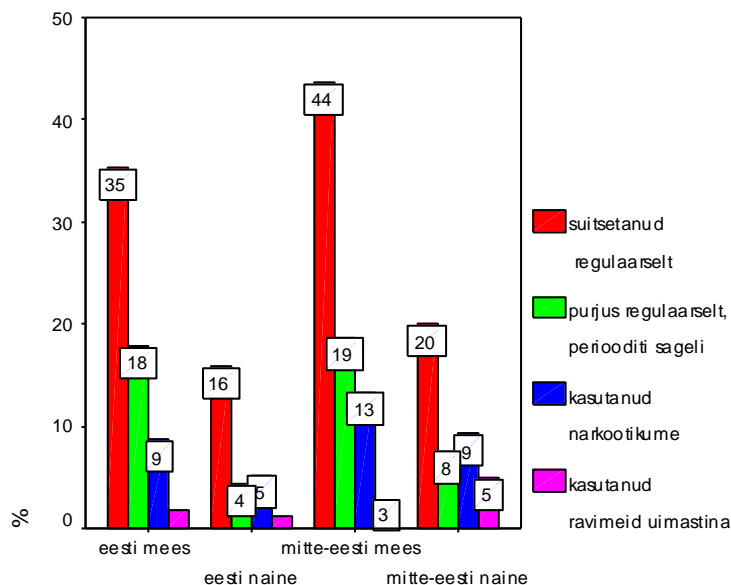
Joonis 5.2. Sagedane uimastavate ainete kasutamine vanuserühmade lõikes



Joonis 5.3 annab ülevaate uimastite kasutamisest soo ja rahvuse lõikes. Meeste seas on uimastite tarbijaid rohkem kui naiste hulgas. Mitte-eesti meeste hulgas on enam regulaarselt suitsetajaid ja narkootikumide tarbijaid võrreldes eesti meestega, sagedase purjutamise osas aga nende vahel erinevust ei ole. Mitte-eesti naiste seas on narkootikumide tarbijaid rohkem kui eesti naiste hulgas, mitte-eesti naised on selles

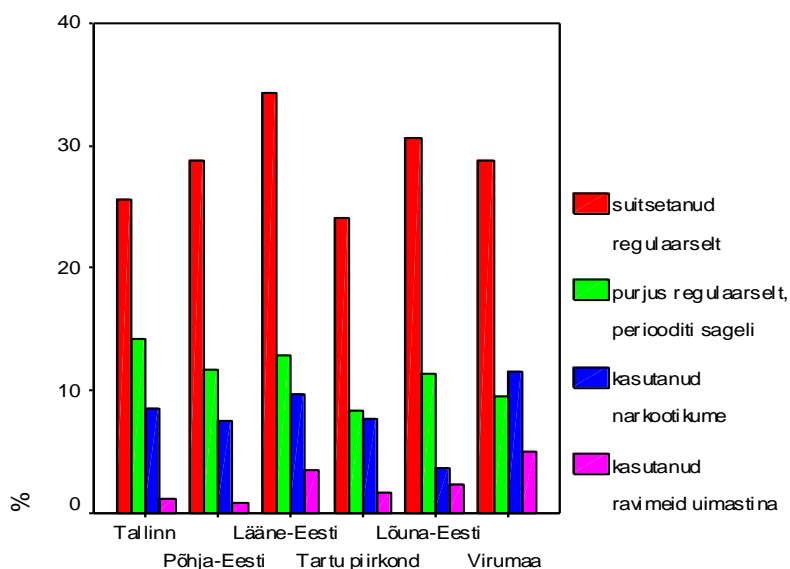
osas eesti meestega samal tasemel. Mitte-eesti naised iseloomustab ka kõigist teistest gruppidest kõrgem ravimite uimastina kasutamise protsent.

Joonis 5.3. Uimastavate ainete kasutamine soo ja rahvuse lõikes



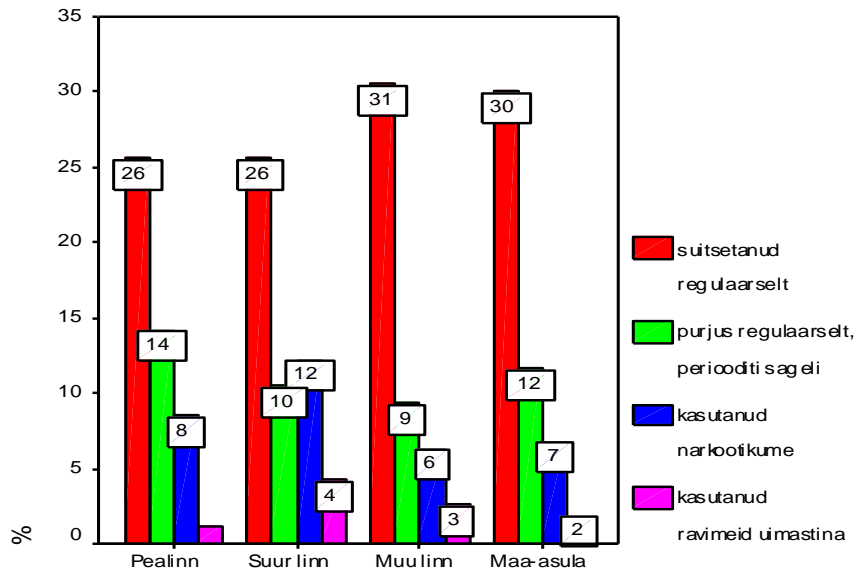
Järgnev joonis 5.4. annab ülevaate uimastite kasutamisest regiooniti. Regulaarseid suitsetajaid on rohkem Lääne- ja Lõuna-Eestis, sageli purjutajaid Tallinnas ja Lääne-Eestis, narkootikumide ja ravimite uimastina kasutajaid Ida-Virumaal ja Lääne-Eestis. Seega tõuseb kõigi uimastite suhteliselt sagedasema tarbimisega esile Lääne-Eesti. Virumaal ületab narkootikumide kasutajate osakaal rohkelt purjutajate osakaalu.

Joonis 5.4. Uimastavate ainete kasutamine regioonide lõikes



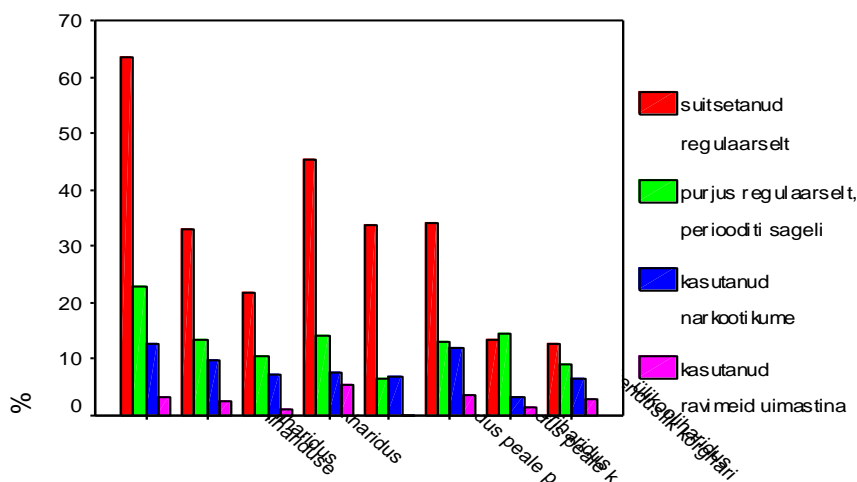
Asulatüübi lõikes (vt. joonis 5.5) näeme, et noored suitsetavad maal ja väikelinnades sagedamini kui suuremates linnades, purjutajaid on rohkem pealinnas ja vähem väikelinnades, narkootikume ning ravimeid uimastina kasutatakse enam suuremates (eelkõige Virumaa ja Lääne-Eesti) linnades. Nendes linnades ületab narkootikume kasutanute osakaal sageli purjutajate osakaalu.

Joonis 5.5. Uimastavate ainete kasutamine asulatüüpide lõikes



Vaadates uimastite kasutamist haridusgruppide lõikes (joonis 5.6), ilmneb tendents uimastitarbimise vähenemisele üldhariduse kasvades. Kesktaseme kutseharidus tõstab regulaarsete suitsetajate osakaalu, põhikoolijärgne kutseharidus, keskeriharidus ja rakenduslik kõrgharidus annavad veidi enam purjusolijaid võrreldes keskeriharidusega. Keskeriharidusega ja kuni põhiharidusega noorte hulgas on suhteliselt enam narkootikume proovinuid.

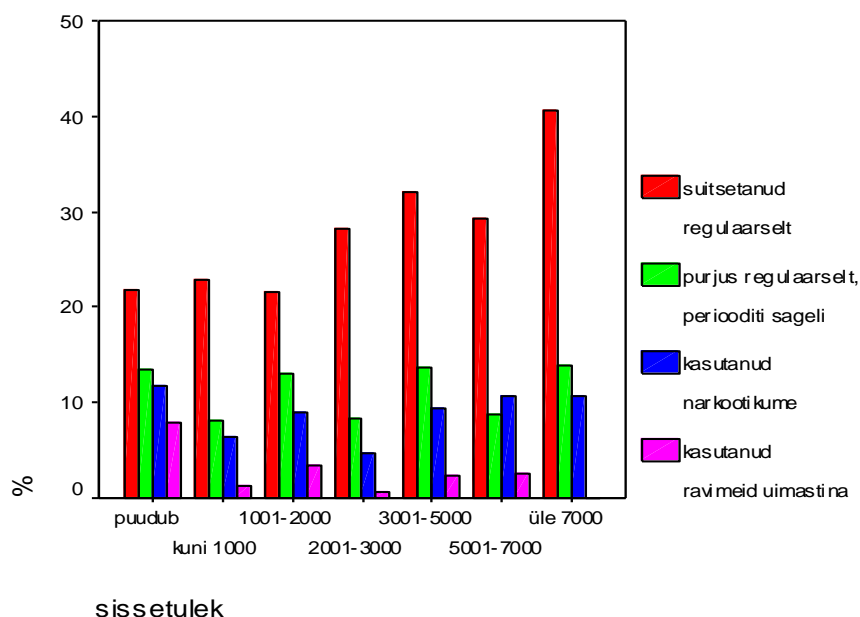
Joonis 5.6. Uimastavate ainete kasutamine haridustaseme lõikes



Haridus

Mida suurem on noorte käsutuses olev rahasumma, seda enam on nende hulgas uimastitarbijaid (vt joonis 5.7). See tendents puudutab eelkõige suitsetamist ja vähemal määral narkootikumide tarbimist. Purjus olemise puhul sellist seost ei ilmne, ravimite uimastitena kasutajate osakaal on suuremate sissetulekutega noorte seas väiksem.

Joonis 5.7. Uimastavate ainete kasutamine sissetuleku lõikes



## 5.2. Teave narkootikumide hankimise võimaluste kohta

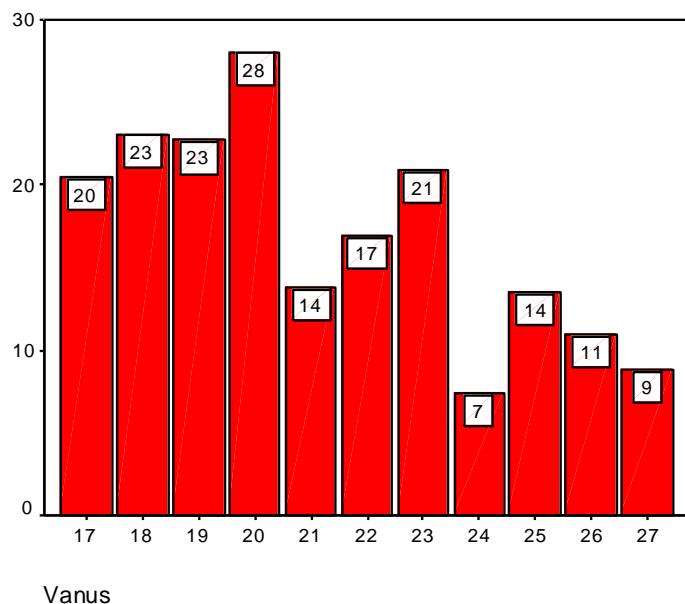
Tabel 5.2. annab ülevaate noorte informeeritusest narkootikumide hankimise võimalustest. 17% Eesti noortest (oletatavalt umbes 36000 inimest) teab kindlaid inimesi või kohti, kellelt/kust saab narkootikume. 19% (umbes 41000 inimest) leiab sellised inimesed/kohad vajaduse korral üles, 33% on kuulnud, et nende ümbruskonnas on selliseid inimesi või kohti. Ainult vähem kui kolmandik noortest (30%) on narkootikumide levikuga seotud teabest täiesti puutumata.

Tabel 5.2. Noorte informeeritus narkootikumide saadavusest

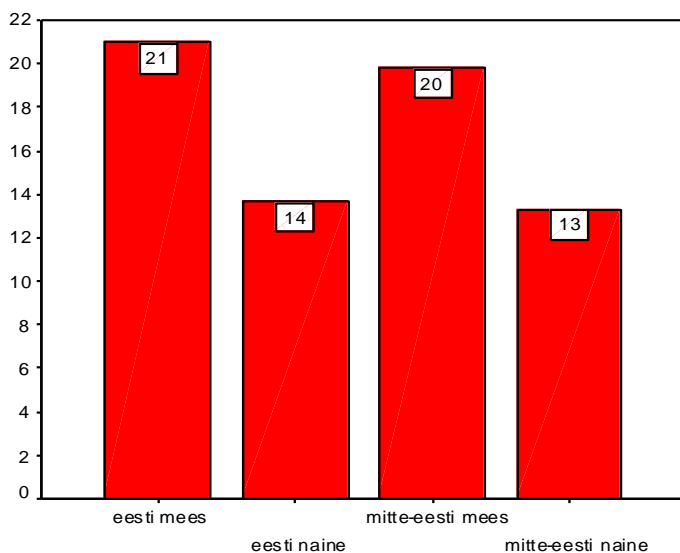
Kas tead mõnda inimest või kohta, kust saab osta narkootikume?	%
Teab kindlalt mitut inimest või kohta	12
Teab kindlalt ühte inimest või kohta	5
Teab kindlalt, kust saab infot nende kohta	19
On kuulnud, et neid on	33
Ei tea ega ole kuulnud sellest	30
Vastamata	2
Kokku	100

Joonistel 5.8 –5.11 on esitatud kindlaid narkootikumide hankimise allikaid teadvate noorte osakaal vanuse, rahvus ja soo, regiooni ja asulatüübi lõikes.

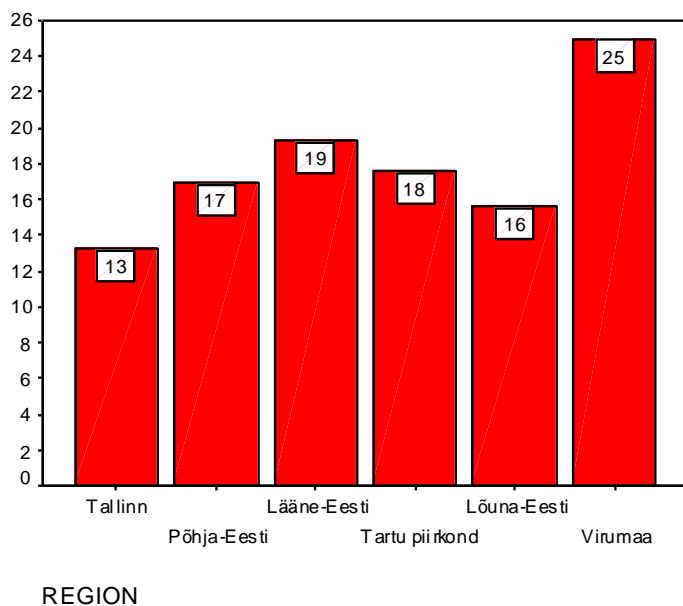
Joonis 5.8. Kindlaid narkootikumide hankimise allikaid teadvate noorte osakaal vanuse lõikes



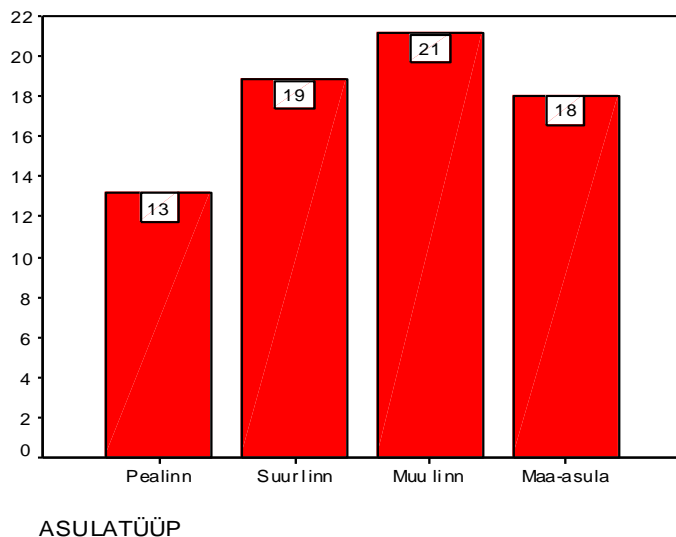
Joonis 5.9. Kindlaid narkootikumide hankimise allikaid teadvate noorte osakaal soo ja rahvuse lõikes



Joonis 5.10. Kindlaid narkootikumide hankimise allikaid teadvate noorte osakaal regioonide lõikes



Joonis 5.11. Kindlaid narkootikumide hankimise allikaid teadvate noorte osakaal asulatüüpide lõikes

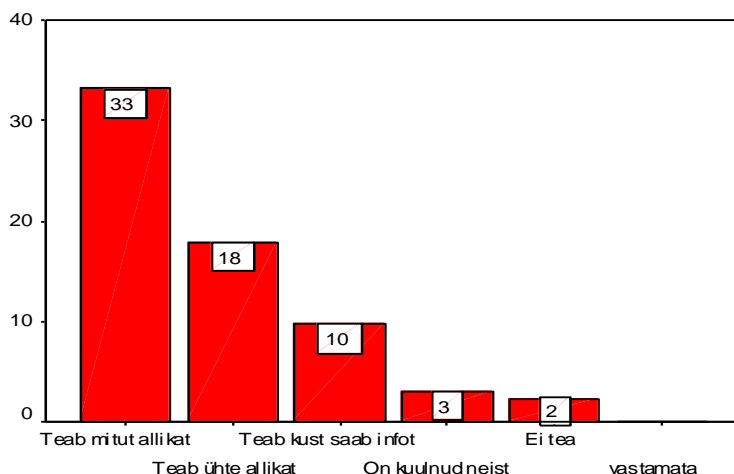


Narkootiliste ainete saamise allikatest on paremini informeeritud nooremad (17-20) vanuserühmad ja ka 23 aastased noored (vrd ka reaalse tarbijate hulgas oli 23 aastaste rühm rohkem esindatud). Noormehed on narkootikumide saamise kindlatest allikatest paremini informeeritud kui neiu, rahvuslikke erinevusi informeerituses ei ole. Regionaalselt on ootuspäraselt rohkem informeeritud Virumaal ja ka Lääne-Eesti noorte seas (vrd tegeliku tarbijate osakaaluga). Üllatavalt on Tallinna noorte seas vähem narkootikumide saamise kindlatest allikatest informeeritud kui teistes asulatüüpides. Isegi maa-asulates teab 18% noortest narkodiilereid või nende

asupaika. See ei tähenda seda, et narkoallikaid väiksemates asulates rohkem oleks, seal on elanikud lihtsalt nende olemasolust paremini informeeritud.

Äsjakirjeldatud joonised viitavad narkootikumide tarbimise seosele teabega nende saadavusest. Seda kinnitab ka järgmine joonis 5.12.

Joonis 5.12. Narkootikumide kasutamine ja teadlikkus nende kättesaadavusest



Kas teab mõnda inimest/kohta, kust saab osta narkootikume

Nende seas, kes võiksid narkootikume saada mitmest kindlast allikast, on reaalseid ainete tarbijaid 33%, samas noorte seas, kes on vaid kuulnud või pole üldse teadlikud narkootikumide allikatest, on tarbijaid vaid paar protsenti. Ehkki võib oletada, et narkohuviline või sõltlane otsib ka ise aktiivselt teavet mõnuainete hankimise allikate kohta, ei saa välistada ka vastupidist mõju – kerge kättesaadavus võib ahvatleda noori narkootikume tarbima.

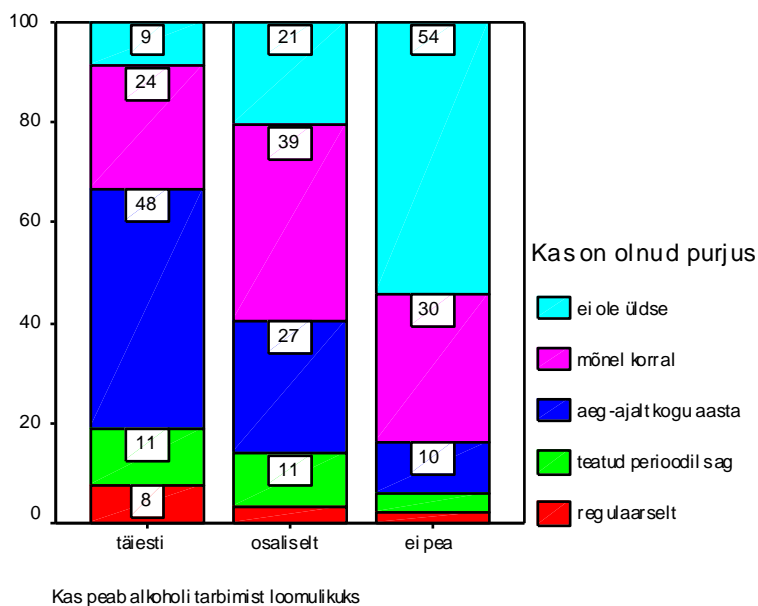
### 5.3. Uimastite tarbimisega seotud hoiakud

Kui narkootikumide kasutamist oma vaba aja veetmisel ei pea enamik noori loomulikuks, siis alkoholi kasutamist vähesel määral peab loomulikuks 63% (s.h. täiesti loomulikuks 13%) noortest (vt. tabel 5.3). Ka purju jäämine on vähemalt osaliselt loomulik 17% noorte arvates.

Tabel 5.3. Uimastite tarbimisega seotud hoiakud

	Kas vabal ajal pead loomulikuks: purju jäämist		Kas vabal ajal pead loomulikuks: vähesel määral alkoholi tarbimist		Kas vabal ajal pead loomulikuks: narkootiliste ainete kasutamist	
	Arv	%	Arv	%	Arv	%
täiesti	32	3	129	13	3	0
osaliselt	136	14	498	50	19	2
ei pea	806	81	355	35	946	95
vastamata	27	3	19	2	33	3
kokku	1001	100	1001	100	1001	100

Joonis 5.13. Purjusolek viimase aasta jooksul ja suhtumine alkoholi

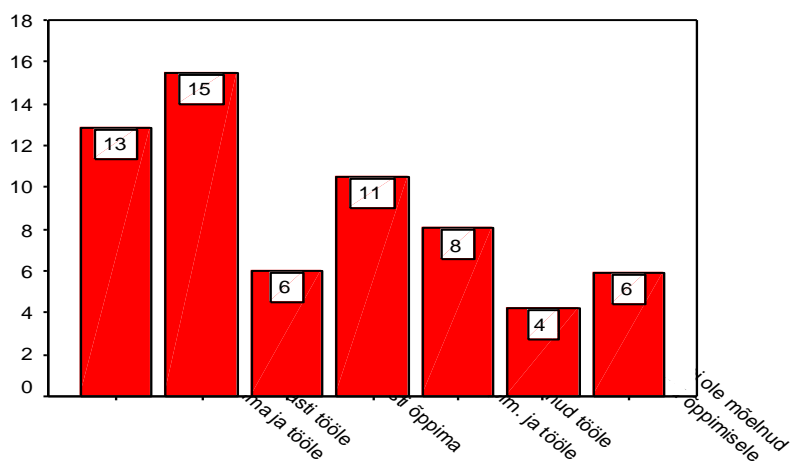


Positiivne suhtumine vähesel määral alkoholi tarbimisse seostub siiski ka purjusolekuga (vt. joonis 5.13). Kui nendest, kes alkoholi kasutamist isegi vähesel määral loomulikuks ei pea, on viimase aasta jooksul purjus olnud vähem kui pooled, siis neist, kes peavad alkoholi vähesel määral kasutamist vaid osaliselt loomulikuks on juba purjus olnud ligi 80%. Alkoholi kasutamisega seotud hoiakute muutmisel võib seega olla mõju ka selle tegelikule kasutamisele.

#### 5.4. Soov siirduda välismaale ja uimastitarbimine

Seoses Euroopa Liitu astumisega oodatav väljarände suurenemine on seotud ka ohuga, et siirderiikides suureneb uimastitarbijate hulk ning uimastikaubandus. Ühelt poolt võiks arvata, et välismaale siirduvad tööle ja õppima arenenumad noored, kes tarbivad keskmisest vähem uimasteid. Teisalt on nii uimastitarbimine kui ka väljaränne seotud teatud riskivalmidusega ja see lubab oletada nende vahel teatavat seost. Eesti noorte uuringu andmed toetavad viimast seisukohta.

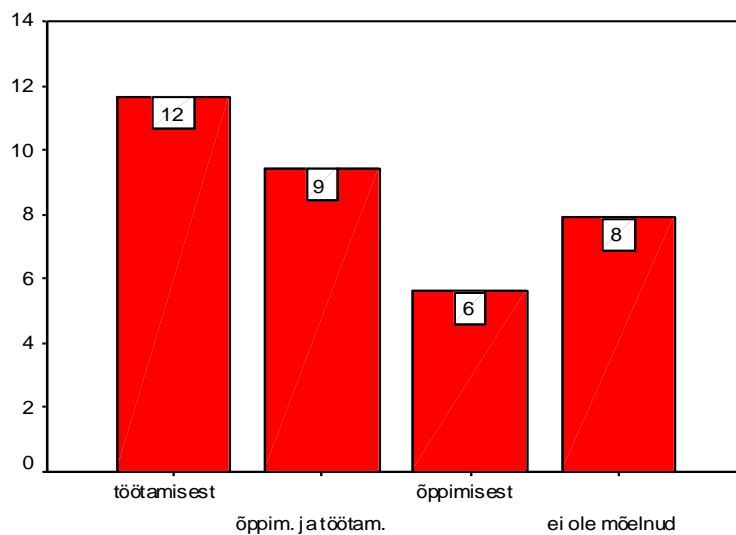
Joonis 5.14. Välismaale tööle või õppima mineku soov ning narkootikumide kasutamine



Soov siirduda välismaale õppima või tööle

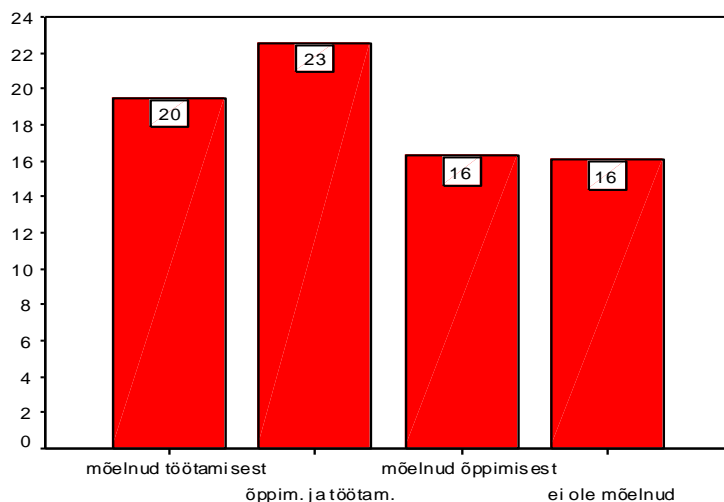
Jooniselt 5.14 näeme, et sagedamini esineb narkootikumide kasutajaid välismaale tööle soovijate ja vähem õppida soovijate hulgas. Sama tendentsi märkame ka Soome siirduda soovijate puhul (joonis 5.15)

Joonis 5.15. Soome siirdumise kavatsused ning narkootikumide kasutamine



Kas mõelnud õppimisest või töötamisest Soomes

Joonis 5.16. Soome siirdumise kavatsused ja teadlikkus narkootikumide kättesaadavusest

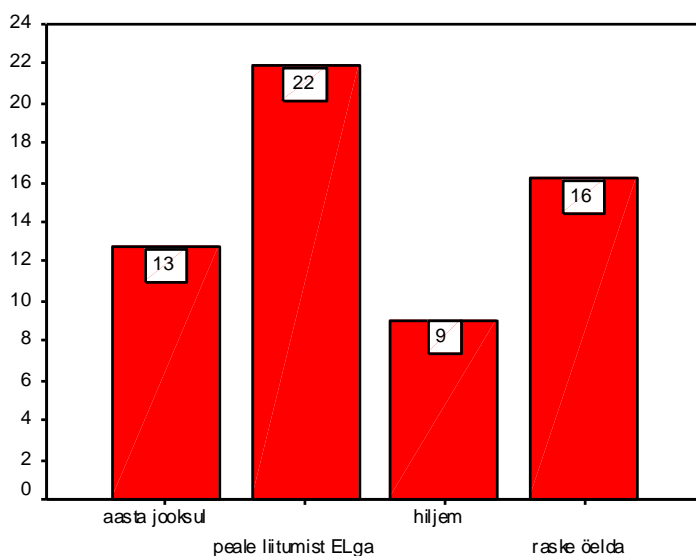


Kas mõelnud õppimisest või töötamisest Soomes

Informeeritus narkootikumide hankimise kindlatest allikatest on samuti suurem nende noorte hulgas, kes mõelnud töötamisele või nii õppimisele kui ka tööle Soomes (joonis 5.16).

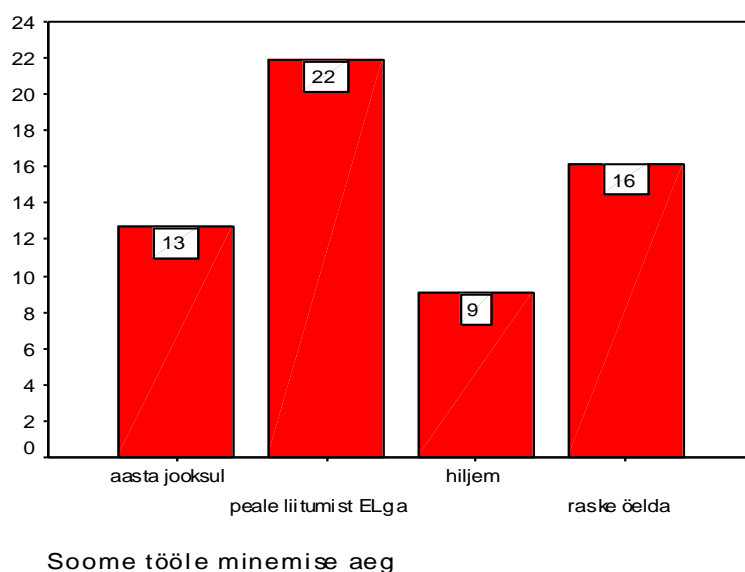
Kui vaadata Soome tööle soovijaid, siis narkootikumide kasutanuid on rohkem nende hulgas, kes sooviksid kohe Soome siirduda, sagedasi purjutajaid aga nende seas, kes lähleksid Soome alles peale Eesti liitumist EL-ga (joonised 5.17 ja 5.18).

Joonis 5.17. Soome tööle minemise oletatav aeg ja narkootikumide kasutamine



Soome tööle minemise aeg

Joonis 5.18. Soome tööle minemise aeg ja purjutamine



## 5.5. Uimastite tarbimise klasteranalüüs

Et saada koondpilti Eesti noorte uimastitarbimisest, püüame klasteranalüüsi abil selgitada, millised on uimastitarbimise tüübid. Kolme klastriga mudel andis suhteliselt lihtsa ja küllaltki hästi jaotunud tüpologia kolme levinuma uimasti kasutamisest (vt. tabel 5.4).

Tabel 5.4. Eesti noorte uimastitarbimise tüpologia, kolme klastri mudel

Kas on kasutanud narkootikume aasta jooksul	On kasutanud		Ei ole kasutanud		Ei ole kasutanud		
	suitsetanud	purjus	suitsetanud	purjus	suitsetanud	purjus	
Kas on suitsetanud aasta jooksul	%	%	%	%	%	%	Kas on olnud purjus aasta jooksul
regulaarselt	<b>52</b>	<b>31</b>		3	<b>67</b>	22	sageli
teatud perioodidel	<b>21</b>	<b>39</b>		15	<b>30</b>	<b>33</b>	aeg-ajalt
mõnel korral	17	29	<b>19</b>	<b>35</b>	4	<b>33</b>	mõnel korral
ei ole üldse	10	1	<b>81</b>	<b>48</b>		13	ei ole üldse
kokku	100	100	100	100	100	100	
Klastri osakaal %	9		56		35		100

**Esimesse tüüpi** kuuluvad noored, kes on viimase aasta jooksul tarbinud uimasteid. 70% sellesse tüüpi kuulujatest on ühtlasi ka sagedasemad alkoholitariidajad (olnud aasta jooksul kas sageli või aeg-ajalt purjus), 73% aga on kas regulaarsed või periooditi sageli suitsetajad. Valdav enamus sellesse tüüpi kuulujatest on seega kõigi kolme uimasti tarbijad. Tüüpi kuulub 9% Eesti noortest vanuses 17-27 ehk hinnanguliselt umbes 15000 noort.

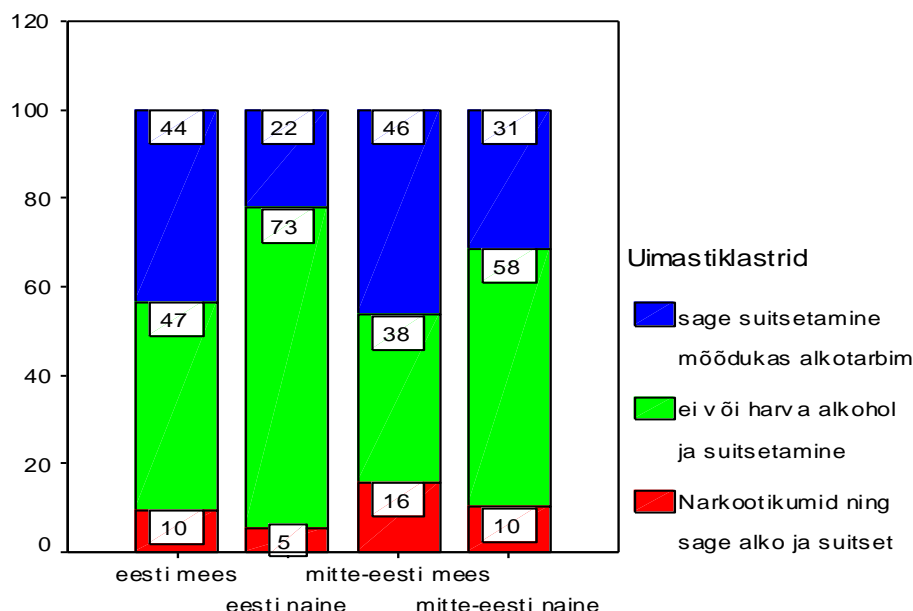
**Teise tüüpi** on paigutunud noored, kes ei kasuta või kasutavad vähesel määral uimasteid. Narkootikumide ei ole nad aasta jooksul üldse tarbinud, 81% ei ole ka üldse suitsetanud (19% on seda teinud mõnel korral), ligi pooled (48%) pole olnud kordagi purjus, 35% on olnud purjus vaid mõnel korral. See tüüp on noorte seas kõige arvukam hõlmates 56% Eesti noortest ehk umbes 120000 inimest.

**Kolmandat tüüpi** noori iseloomustab samuti narkootikumidest hoidumine, ent nad suitsetavad palju (67% regulaarselt ja 30% periooditi sageli) ning tarbivad mõõdukalt alkoholi (66% on purjus olnud aeg-ajalt aasta jooksul või ainult mõnel korral). Seda tüüpi noori on Eestis 35% ehk umbes 75000.

Vaadates tabelit 5.4 näeme, et tüüpe eristavad üksteisest paremini narkootikumide kasutamine ja suitsetamine ning vähem selgelt alkoholi tarbimine purju jäämiseni. Kui esimest tüüpi iseloomustab narkootikumide kasutamine suitsetamise taustal, siis kolmas tüüp on sisuliselt suitsetajad ja teine tüüp mittesuitsetajad.

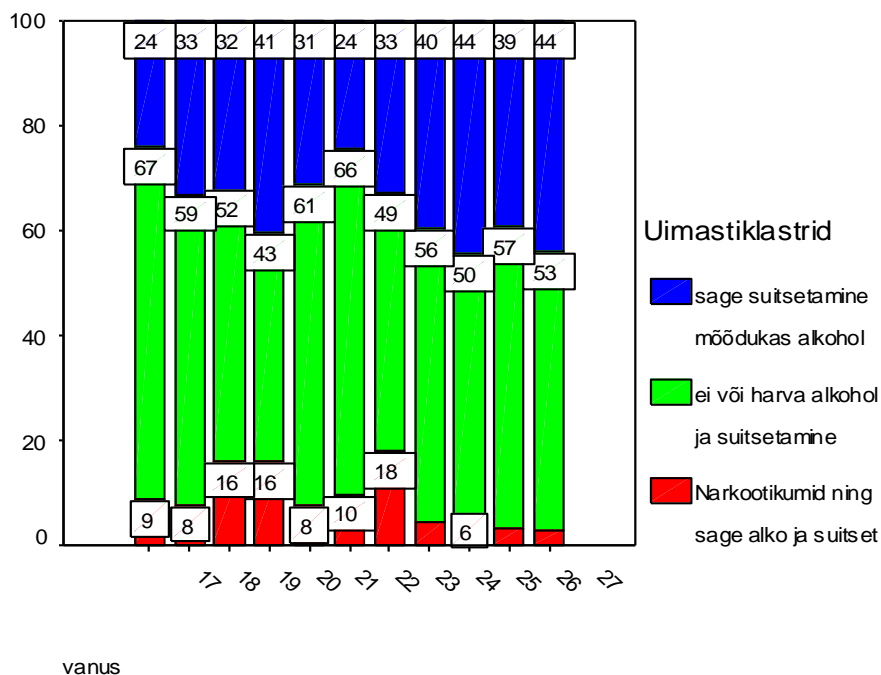
Uimastitarbimise tüüpide osakaal rahvuse ja soo lõikes on esitatud joonisel 5.19. Võttes aluseks teise tüübi osakaalu, saame uimastitarbimise pingerea: kõige enam on tarbijaid mitte-eesti meeste seas, järgnevad eesti mehed, mitte-eesti naised ja kõige vähem on tarbijaid eesti noorte naiste seas (73% kuulub teise tüüpi).

Joonis 5.19. Uimastiklastritesse jagunemine soo ja rahvuse lõikes



Järgmine joonis 5.20. näitab noorte jagunemist uimastitarbimise tüüpidesse vanuse lõikes.

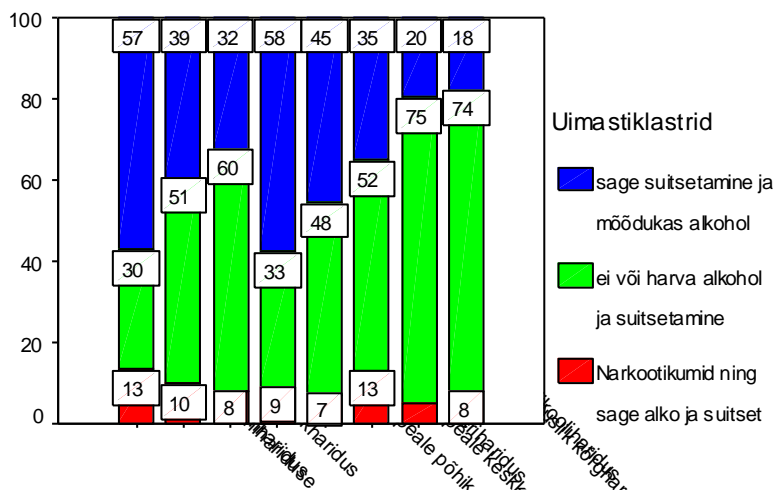
Joonis 5.20. Uimastiklastritesse jagunemine vanuse lõikes



Selgelt on näha kriitilised eluaastad 20 ja 23, kus uimasteid kasutab enam kui pool noortest ja kõrged on nii esimesse kui ka kolmandasse tüüpi kuulumise protsendid. 19-aastastel on kõrge esimesse tüüpi kuulumine. Alates 24. eluaastast on valdav kolmas uimastitarbimise tüüp.

Hariduse lõikes vaadates näeme, et uimasteid kasutavad vähem kõrghariduse ja üldkeskharidusega noored (vt joonis 5.21). Arvukamalt uimastikasutajaid leiame alla põhiharidusega ja põhikoolile järgneva kutseharidusega noorte hulgas.

Joonis 5.21. Uimastiklastrite jagunemine hariduse lõikes

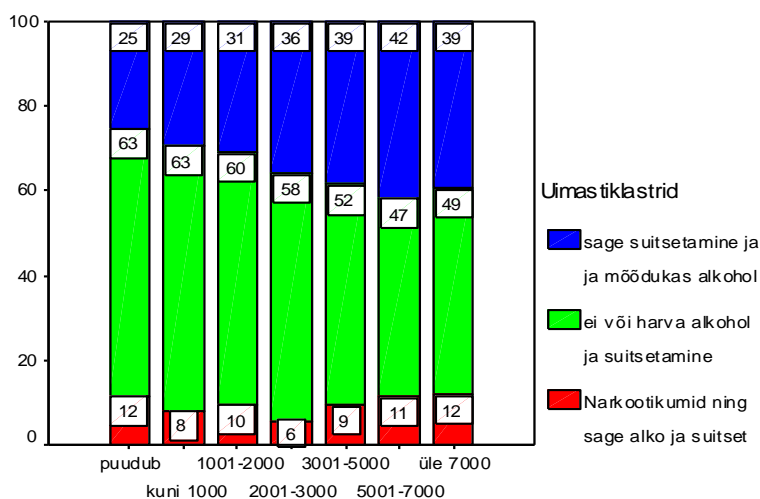


Haridus

Sissetuleku suurenedes kasvab ka uimastite kasutamise arvukus (vt joonis 5.22), samas kui majanduslikele võimalustele antud hinde suurenedes uimastite kasutamise arvukus langeb (vt ka eespoolt joonis 5.7).

Olulisi regionaalseid ja asulatüübiga seotud erinevusi uimastitarbimise tüpoloogiates ei ole, neist saab piisava ülevaate ka eespool joonistelt 5.4-5.5.

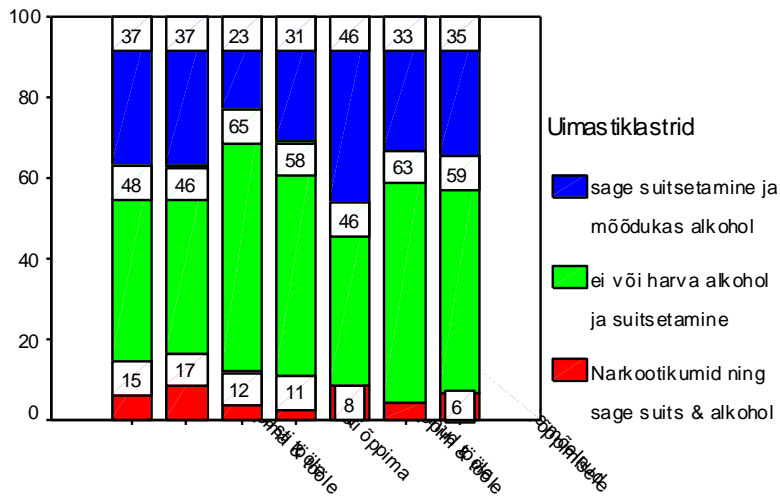
Joonis 5.22. Uimastiklastrite jagunemine sissetuleku lõikes



Sissetulek

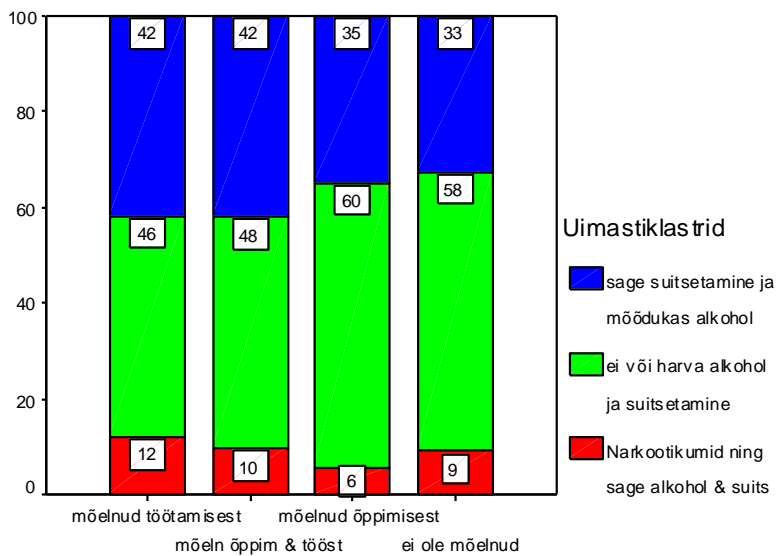
Välismaale tööle või tööle ja õppima siirduda soovijate seas on uimastitarbimine sagedasem kui ainult õppida soovijate hulgas. See tendents kehtib nii üldse välismaale mineku kui ka kitsamalt Soome siirdumise kohta (vt joonised 5.23 ja 5.24).

Joonis 5.23. Uimastiklastritesse jagunemine ja soov välismaale õppima või tööle minna



Soov minna välismaale õppima või tööle

Joonis 5.24. Uimastiklastrid ja soov minna õppima või tööle Soome



Soomes

## 6. KONTAKTID VÄLISRIIKIDEGA NING HUVI EUROOPA LIIDU VASTU

### 6.1. Senised kontaktid välismaaga

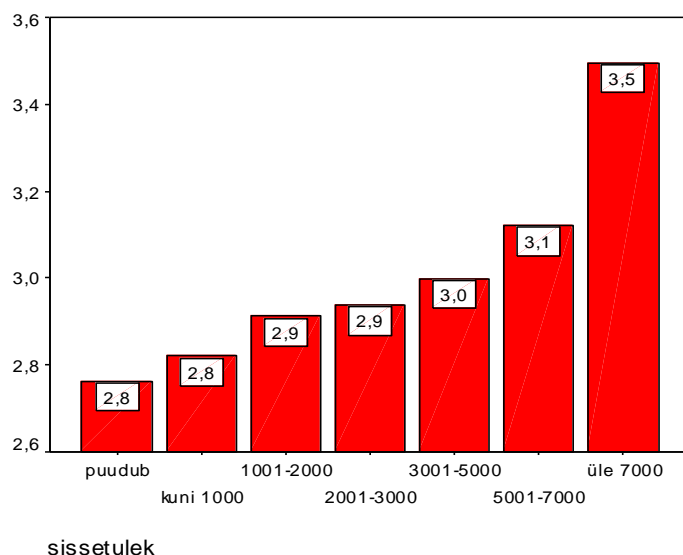
Veidi üle kolmandiku noortest (34%) on sageli välismaal reisinud (6 ja rohkem korda), veerand (26%) 3-5 korda, kolmandik vaid paar korda. 11% noortest polnud küsitluse läbiviimise ajaks kordagi välismaal käinud. Teistest vähem on reisinud eesti neid (vt tabel 6.1).

Tabel 6.1. Noorte välisreiside sagedus

	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
ei ole	9	<b>13</b>	11	10	11
1-2 korda	29	<b>32</b>	26	25	29
3-5 korda	24	28	23	28	26
6-10 korda	19	18	12	18	17
üle 10 korra	18	<b>9</b>	<b>27</b>	18	17
vastamata	0	0	1		0
kokku	100	100	100	100	100

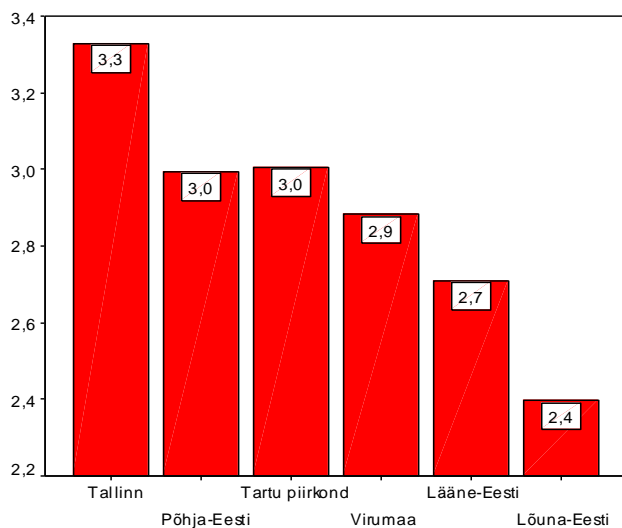
Reisimise seotust noore majanduslike võimalustega kajastab joonis 6.1. Mida suurem on noore sissetulek, seda enam on tal olnud võimalusi käia välismaal.

Joonis 6.1. Reisimise sagedus sissetuleku lõikes

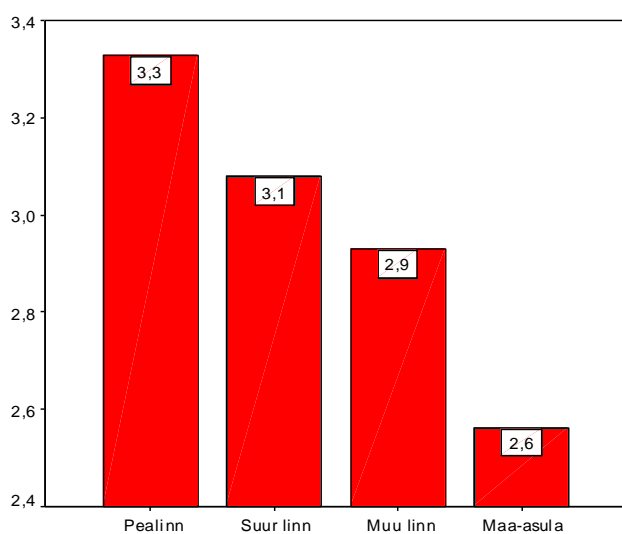


Kõige aktiivsemad reisijad on Tallinna noored, kelle majanduslik olukord on parem ning ka erinevad reisimisvõimalused enam kättesaadavad. Teistest vähem on reisinud Lõuna- ja Lääne-Eesti noored. Sama tendents kajastub ka asulatüüpide kaupa analüüsis: mida väiksem linn/asula, seda vähem on sealsed noored välisriikides reisinud (vt joonised 6.2-6.3).

Joonis 6.2. Reisimise sagedus elukoha regiooni järgi

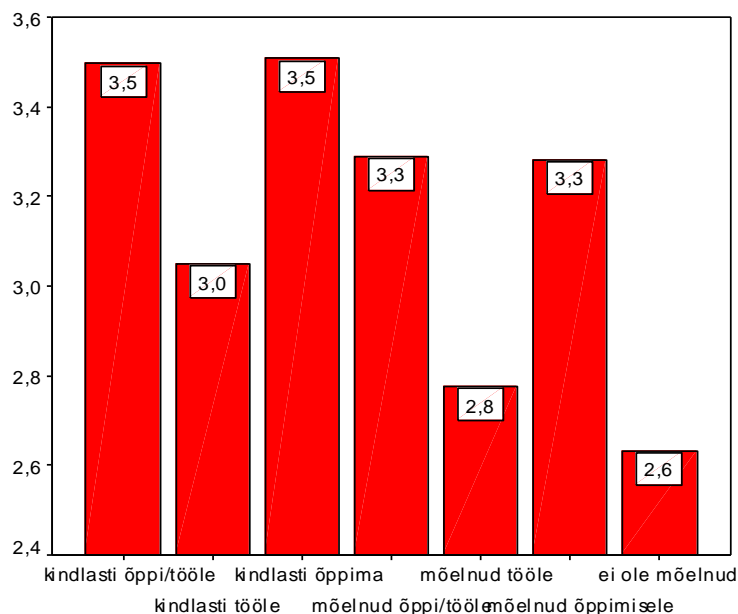


Joonis 6.3. Reisimise sagedus elukoha asulatüübi järgi



Need noored, kes kavandavad välismaale tööle ja/või õppima minemist, erinevad ka varasemate kogemuste poolest välismaal reisimisest (vt joonis 6.4). Õppida kavatsetajate seas (nii “kindlasti” kui ka need, kes on sellele mõelnud), on varem reisinute osakaal suurem ning välismaal on käidud enam, kui tööle suundujate puhul. Vähem on reisinud ka need noored, kes ei ole mõelnud välismaale õppimisele või töötamisele.

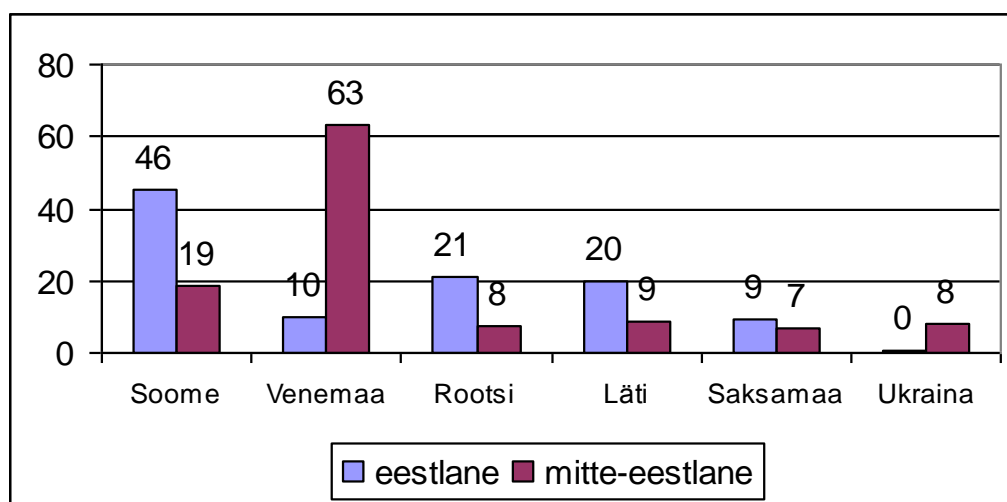
Joonis 6.4. Senise reisimise sagedus ja välismaale siirdumise kavatsus



Ligi pooled noortest on käinud Soomes (47%), kolmandik (34%) Venemaal, viiendik (21%) Rootsis ja Lätis, kümnendik (11%) Saksamaal ja 6% Leedus. Noorte reisid algavad sageli lähisriikide külastamisest, kaugemad riigid lisanduvad hiljem: kuni kaks korda välismaal käinud noored on enamasti külastanud naaberriike (Soome, Venemaa, Läti, Leedu, ka Rootsi).

Eesti- ja mitte-eesti noorte reisidel on erinevad sihtriigid. Eesti noored reisivad enam Soomes, Rootsis ja Lätis, mitte-eesti noored aga eestlastest sagedamini Venemaal ja Ukrainas (joonis 6.5).

Joonis 6.5. Reiseid sagedasemad sihtriigid rahvuse lõikes, %

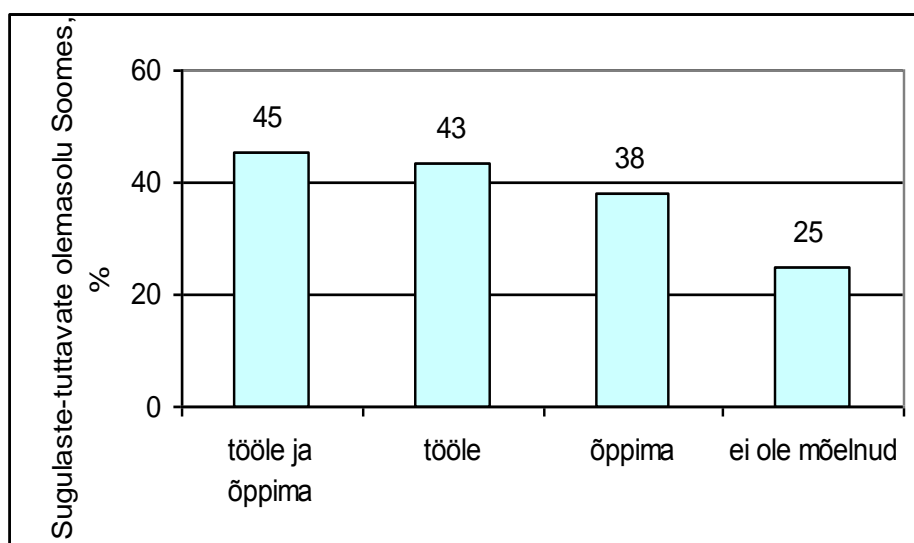


Üheks sihtkohtade erinevuse põhjuseks on reiside erinevad eesmärgid: mitte-eesti noortel on ülekaalukalt reiside põhjuseks olnud tuttavate-sugulaste külastamine, eesti noortel on enam olnud puhkuse ja kultuurikontaktidega (sh sport) seotud reise.

Samuti ilmneb, et Eesti noortel on Soome ja EL riikide elanikega tihedamad sidemed kui mitte-eesti noortel. Soomes on sugulasi-tuttavaid ligi pooltel (48%) eesti noortel, mitte-eesti noortest vaid veerandil (24%), samuti on eesti noortel enam sidemeid teistes EL riikides (43%, mitte-eesti noortest 25%-l). Muudes riikides (sh Venemaa ja SRÜ riigid) on enam sugulasi-tuttavaid just mitte-eesti noortel (64%) ning vähem eesti noortel (44%). EL kandidaatriikides on sugulasi-tuttavaid 12% noortest, rahvuse lõikes on erinevused väikesed.

Nende noorte seas, kes kavatsevad minna Soome tööle ja õppima või ainult tööle, on enam neid, kel on Soomes sugulasi-tuttavaid (43-45%, vt joonis 6.6), Soomes õppimisele orienteeritud noortest omab Soomes sugulasi-tuttavaid 38%. Neist, kes Soomes õppimisele-töötamisele ei ole mõelnud, omab Soomes sugulasi-tuttavaid vaid veerand (25%).

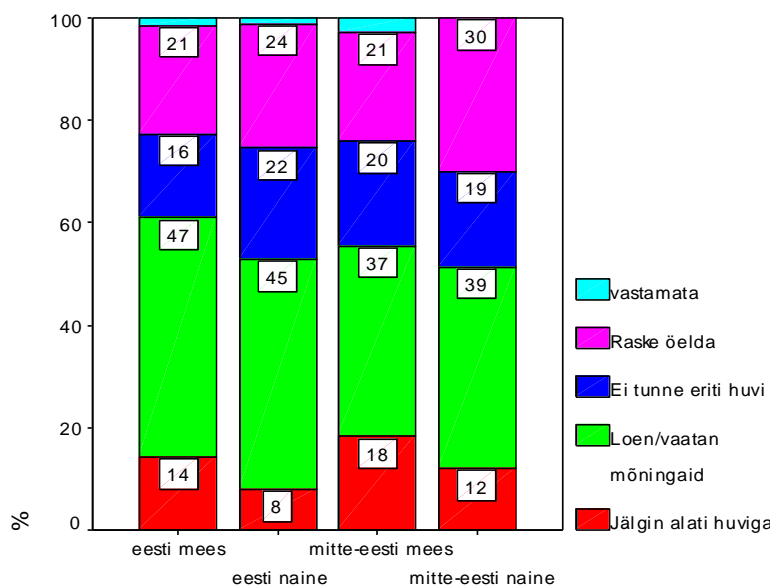
Joonis 6.6. Soome tööle ja õppima mineku kavatsused ja sugulaste-tuttavate olemasolu Soomes



## 6.2. Noorte huvi ja informeeritus Euroopa Liitu puudutava teabe osas

12% noortest jälgib alati EL-i ja Eesti liitumisega seotud uudiseid, 43% loeb/vaatab vaid mõningaid EL-ga seotud lugusid ja saateid. ja viiendik küsitletutest tunnistab, et ei tunne eriti huvi EL-i puudutavate uudiste vastu. Mõnevõrra enam on EL-iga seotud uudistest huvitatud noormehed (vt joonis 6.7).

Joonis 6.7. Huvi Euroopa Liiduga seotud uudiste vastu



Teave ELi kohta huvitab noori erinevates valdkondades erineval määral (vt tabel 6.2, kus on ära toodud “huvitab väga” vastanute protsent). Kõige enam tuntakse huvi EL piires riigist riiki reisimisega seotud teabe vastu (väga huvitub 50%). Ka teises riigis töötamisega seonduva informatsiooni vastu tuntakse kõrgemat huvi (44%). Järgneb huvi EL riigis õppimise (33%) ja elamisega (28%) seotud teabe vastu. Vähem huvi tuntakse sotsiaalkindlustuse vastu teistes EL riikides (22%) ning kaupade ja teenuste ostmisega seonduva vastu (17%).

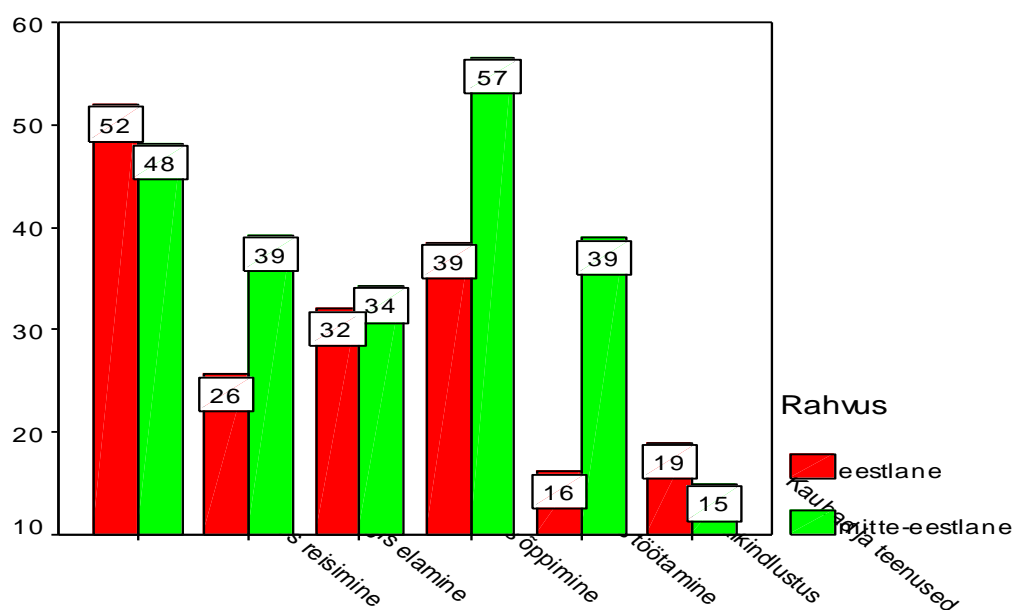
Teabest töötamise kohta on enam huvitatud noormehed (48% “huvitab väga”, neid vastavalt 40%); neid tunnevad samavõrra huvi nii õppimise kui töötamise vastu, noormehed aga õppimise vastu naistest oluliselt vähem huvi (noormehed 26% ja neid 40%).

Mitte-eesti noored tunnevad oluliselt suuremat huvi EL riikides püsivamalt viibimisega seonduva informatsiooni vastu kui eesti noored (vt joonis 6.8). Kõige enam huvituvad mitte-eesti noored EL riikides töötamisega seonduvast infost (57% huvitub väga, eesti noored vastavalt 39%). Kõrgem on nende huvi samuti EL riikides õppimise ja elamisega seonduva informatsiooni vastu. Mitte-eesti noori huvitab enam ka sotsiaalkindlustusega seotud teave (vastavalt 39% ja 16%). Eesti noored tunnevad enam huvi välisriigis lühiajalise külastamisega seotud teabe ehk EL piires reisimise ja sealt kaupade ja teenuste ostmise võimaluste vastu.

Tabel 6.2. Huvi Euroopa Liitu puudutava teabe vastu, soo ja rahvuse lõikes

Info EL kohta vastavas valdkonnas	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Keskmine
	huvitab väga, %	huvitab väga, %	huvitab väga, %	huvitab väga, %	huvitab väga, %
Reisimine	52	51	42	51	<b>50</b>
Elamine	24	24	<b>39</b>	<b>34</b>	28
Õppimine	25	<b>38</b>	29	<b>42</b>	33
Töötamine	45	33	<b>58</b>	<b>52</b>	44
Sotsiaalkindlustus	17	15	<b>37</b>	<b>37</b>	22
Kaupade ja teenuste ostmine	<b>23</b>	14	13	14	17

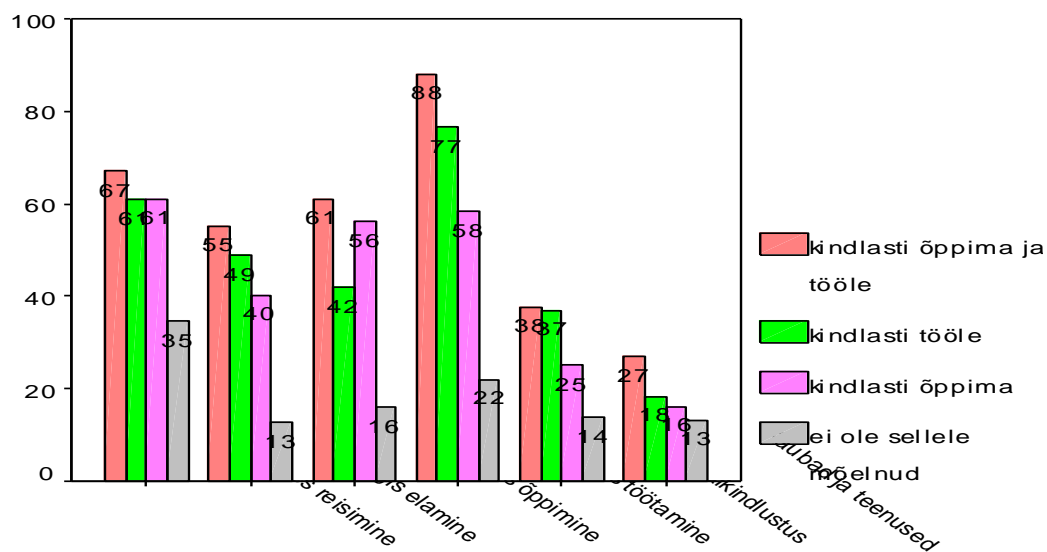
Joonis 6.8. Huvi Euroopa Liitu puudutava teabe vastu, rahvuse lõikes



Vanuse suurenedes noorte huvi välisriigis elamise ja õppimisega ning töötamisega seotud info vastu väheneb. Huvi langemine välismaale pikemaks ajaks mineku ja vastava informatsiooni vastu on seotud inimese elutsükliga: kui õpingud on lõpetatud ja saavutatud stabiilsem elu, muutub ka valmisolek kodumaalt lahkumiseks väiksemaks.

EL riikide tingimuste vastu tunnevad kõigis küsitud valdkondades keskmisest oluliselt enam huvi need noored, kes kavatsevad lähema 5 aasta jooksul välismaale õppima või tööle minna (vt joonis 6.9). Sealjuures tunnevad nii õppima kui töötama suunduvad noored kõrget huvi välisriigis töötamisega seonduva informatsiooni vastu. Sellist tulemust võib mõjutada ka informatsiooni kättesaadavus: kui välisriigis õppimisega seotud informatsiooni saamiseks on noortele olemas erinevad kanalid (sh kooli ja ülikooli kaudu), siis välismaale tööle mineku osas on püsivamaid teabestruktuure noorte jaoks tunduvalt vähem.

Joonis 6.9. Huvi Euroopa Liiduga seotud teabe vastu ning välisriiki siirdumise kavatsus



Põhilisteks **informatsiooniallikateks** EL kohta on noortele erinevad meediakanalid (vt tabel 6.3): eelkõige TV ja raadio (86% noortest) ja ajakirjandus (71%). Küllalt olulisel kohal informatsiooniallikana on ka internet jm elektroonilised teabebaasid (37%). Infokeskustesse või ametiasutustesse pöörduvad noored teabe saamiseks vähe: vastavalt 4% ja 6% on neist allikatest informatsiooni saanud (see ei välista võimalust, et vajalik info on kätte saadud samade asutuste või keskuste veebilehelt internetist).

Kuigi võiks arvata, et Tallinnas ja suuremates linnades elavate noorte jaoks on infokeskustesse pöördumise võimalused lihtsamad ning seega ka pöördumine sagedam, ei ilmnenu regiooniti olulist erinevust infokeskuste ja ametiasutuste võimaluste kasutamises noorte poolt.

Ajakirjandusest on mitte-eesti noored oma hinnangul tunduvalt vähem informatsiooni saanud: 53%, eesti noored 80%. Ka interneti osatähtsus on eestlaste jaoks suurem: eesti noortest 40% ja mitte-eestlastest 30% on kasutanud EL-i kohta teabe saamiseks internetti või elektroonilisi andmebaase. Eestlastest enam on mitte-eestlased kasutanud ametiasutuste abi.

Muude allikatena nimetati lisavastusena sagedamini (üli)kooli (6%, sh õpetajaid ja õppejõude) ning sõpru-tuttavaid (4%).

Tabel 6.3. Millisest allikast on saanud teavet EL kohta\*

	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	Kokku
	%	%	%	%	%
ajakirjandusest	78	<b>82</b>	52	<b>54</b>	<b>71</b>
TV, raadio	<b>91</b>	87	80	<b>77</b>	<b>86</b>
internetist, elektroonilistest teabebaasidest	<b>41</b>	39	33	<b>26</b>	<b>37</b>
infokeskustest	3	5	4	2	<b>4</b>
ametiasutustest	6	6	10	<b>13</b>	<b>8</b>
muu allikas	5	7	6	5	<b>6</b>
vastamata	1	1	1	2	1

\*võimalik oli anda mitu vastust, summaarne protsent võib ületada 100%

Viiendik noortest arvab, et peale Eesti liitumist EL-ga võib teises EL liikmesriigis elamisloata viibida piiramatu aja, üle poolte (54%) ei osanud küsimusele vastust anda (vt tabel 6.4). Õige vastusevariandi, kolm kuud, märkis vaid 10% noortest. Neist noortest, kes soovivad välisriiki tööle minna, arvab koguni enam kui kolmandik (33-35%), et võib EL riigis ilma elamisloata viibida piiramata aja. Siit ilmneb vajadus noori (eriti välismaale siirduvaid) täiendavalt teavitada välisriikides viibimise piirangutest ja vajalikest dokumentidest.

Tabel 6.4. Informeeritus elamisloa vajadusest teises EL liikmesriigis viibimisel

Kaua võib viibida EL riigis ilma elamisloata	Soov siirduda välismaale õppima või tööle							
	kindlasti õppima ja tööle	kindlasti tööle	kindlasti õppima	mõelnud õppimisele ja tööle	mõelnud tööle	mõelnud õppimisele	ei ole mõelnud	kokku
	%	%	%	%	%	%	%	%
piiramata aja	<b>33</b>	<b>35</b>	23	25	18	20	<b>18</b>	<b>22</b>
ühe aasta	5	6	6	6	6	8	6	6
pool aastat	14	6	11	8	4	6	5	6
KOLM KUUD	<b>17</b>	9	2	12	14	6	<b>9</b>	<b>10</b>
ei tea	32	43	58	49	57	56	<b>61</b>	<b>54</b>
vastamata				1	1	5	1	1
kokku	100	100	100	100	100	100	100	100

### 6.3. Hoiakud Eesti EL-iga liitumisega kaasnevate muutuste suhtes

Küsitluse läbiviimise ajal oli Eesti EL-iga liitumise poolt 41% noortest, vastu oli 19% ning oma otsust ei olnud veel teinud 39% (vt ptk 7, tabel 7.2).

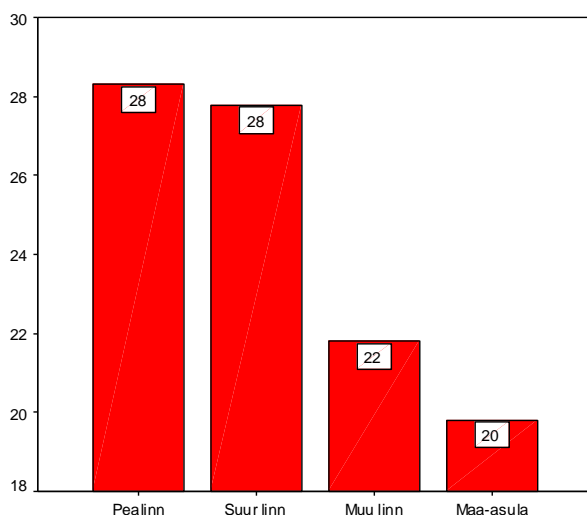
**Euro** kasutuselevõtu osas ei olnud noored küsitluse läbiviimise ajal eriti positiivselt häälestatud. Ainult veerandile (25%) noortest meeldiks krooni asendamine euroga, 41% oli selle vastu ning 33% noortel ei olnud veel kujunenud seisukohta selles küsimuses (mitte-eesti noortest 45%, vt tabel 6.5).

Tabel 6.5. Hoiakud euro kasutuselevõtu osas

	eesti mees		eesti naine		mitte-eesti mees		mitte-eesti naine		vastamata		Kokku	
	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
jah, meeldiks	107	<b>31</b>	59	17	51	<b>32</b>	24	16	4	65	245	25
ei meeldiks	130	38	191	<b>56</b>	38	24	55	37	1	23	415	41
raske öelda	106	31	88	26	71	<b>45</b>	66	<b>45</b>	1	13	332	33
vastamata	3	1	2	1			3	2			8	1
kokku	346	100	341	100	159	100	149	100	6	100	1001	100

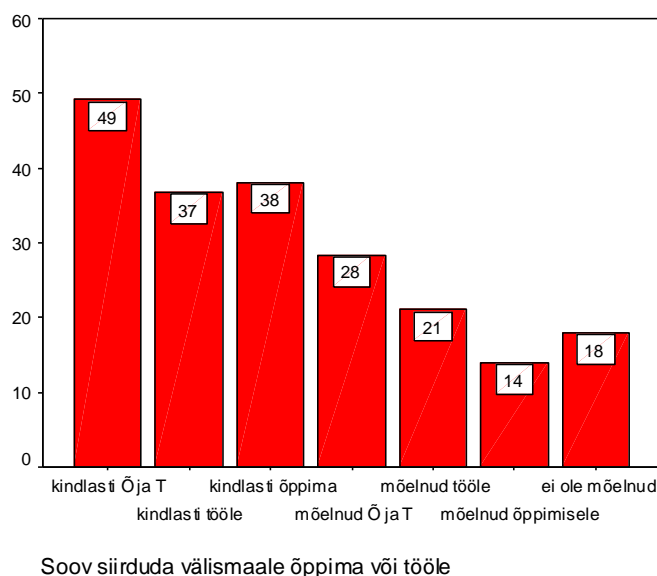
Euro kasutuselevõtt meeldib enam eesti noormeestele (31%), euro vastu on enam eesti neid (56%), mitte-eesti noortest ligi pooled ei olnud oma arvamust veel välja kujundanud (45%). Suurtes linnades elavate noorte seas on euro pooldajaid rohkem kui väiksemates linnades ja maal (vt joonis 6.10).

Joonis 6.10 Euro kasutuselevõtu pooldajate osakaal, asulatüüpide lõikes



Mida tugevam on noore orienteeritus välismaal õppimiseks ja töötamiseks, seda enam pooldatakse euro kasutuselevõttu (vt joonis 6.11). Kindlasti välismaale siirduda kavatsevate noorte seas on euro pooldajate osakaal suurem kui teiste gruppide seas; välismaal tööle ja õppimisele orienteeritud noorte seas on euro pooldajaid suhteliselt enam kui ainult välismaal õppimisest või töötamisest huvitatute hulgas.

Joonis 6.11 Suhtumine eurosse ja välismaale siirdumise soov

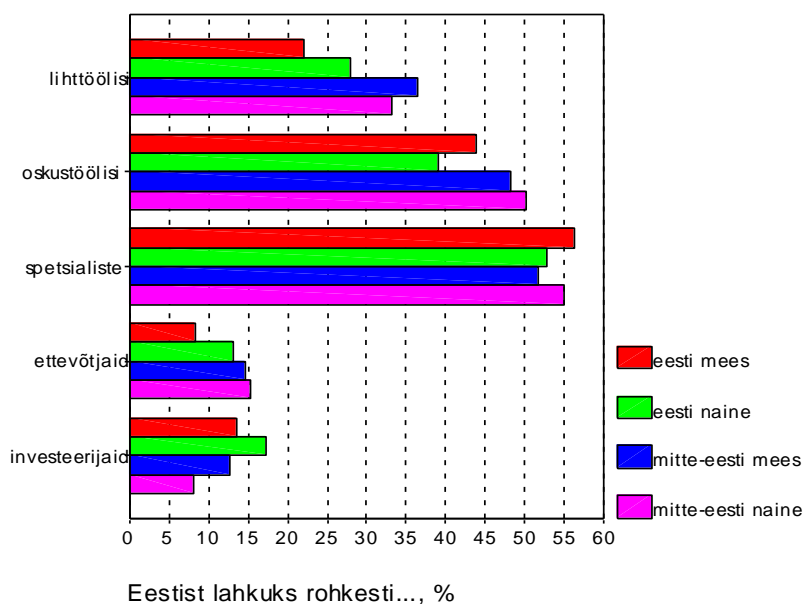


Edasi vaatame noorte arvamusi EL-iga liitumisega kaasneva tööjõu liikumise osas. Noorte hinnangul võib Eesti EL-ga liitumisel oma tööjõulisest elanikkonnast kõige enam kaotada spetsialiste: 54% arvab, et liitumisjärgselt lahkub Eestist rohkesti spetsialiste ning 44% usub oskustöölise rohkete lahkumist. 30% noortest loodab uute investeerijate ning 35% uute ettevõtjate tulekut Eestisse. Lihttöölise liikumise osas on noorte hinnangud enam-vähem tasakaalus: 28% eeldab tööliste lahkumist ja 22% uute lihttöölise tulekut Eestisse. Mitte-eesti noored eeldavad suuremat lihttöölise liikumist ning väiksemat investeringute ja ettevõtjate lisandumist, kui eesti noored (vt ka joonised 6.12.-6.13).

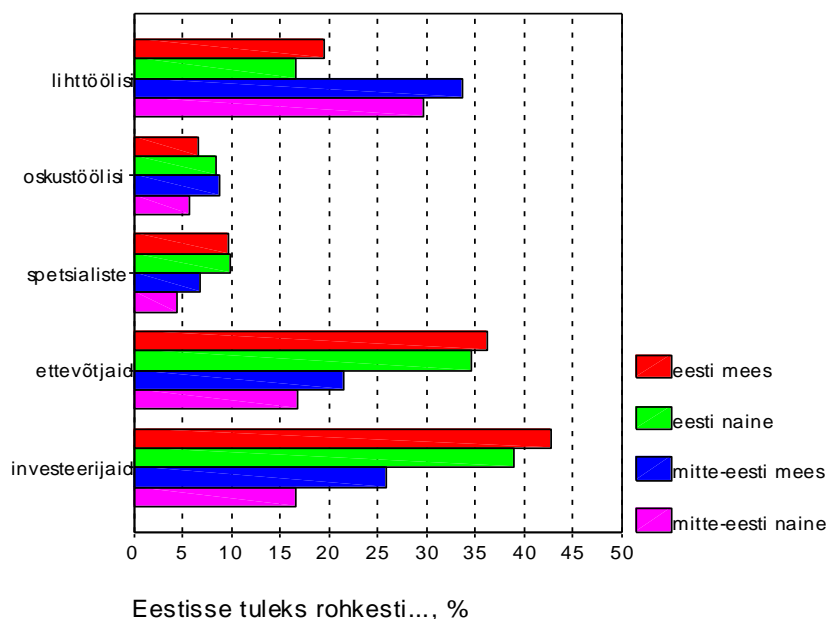
Uurimiskeskuse Praxis poolt 2003.aastal Eesti tööealises elanikkonna uuringu põhjal tehtud analüüsis ilmnis, et kõige enam on välismaal töötada soovijate hulgas oskustöölisi, spetsialiste ja teenindajaid, seega kattuvad noorte hinnangud üldjoontes välismaale tööle mineku tendentsidega eesti elanikkonna seas<sup>5</sup>.

<sup>5</sup> Kallaste, E. ja K.Philips (2004). Eesti tööealise elanikkonna töötamise potentsiaal Euroopa Liidu riikides. Praxise Toimetised nr 13/2004: [www.praxis.ee/data/WP\\_13\\_20040.pdf](http://www.praxis.ee/data/WP_13_20040.pdf)

Joonis 6.12. Hinnang tööjõu ja investeeringute väljavoolule Eestist pärast EL-ga liitumist



Joonis 6.13. Hinnang tööjõu ja investeeringute lisandumisele Eestisse pärast EL-ga liitumist



34% noortest on tõrjuvad teisest rahvusest immigrantide suhtes ja eelistaks elada pigem oma rahva keskel. 28% noortest on immigrantide suhtes positiivselt meelestatud ja leiavad, et see muudab elu Eestis mitmekesisemaks. 26% on selles küsimuses ükskõiksed ning 11% jättis vastamata. Teisest rahvusest või rassist inimeste Eestisse tuleku suhtes on neid enam ning noormehed vähem tolerantset

(see meeldiks näiteks 36% eesti neidudest ja ei meeldiks 41%-le eesti noormeestest). Mitte-eesti noori iseloomustab selles küsimuses suurem ükskõiksus.

Tabel 6.6. Suhtumine teisest rahvusest või rassist elanike tulekusse Eestisse

	Eesti mees	Eesti naine	Mitte-eesti mees	Mitte-eesti naine	Vastamata	Kokku
	%	%	%	%	%	%
See on hea, teeb elu Eestis mitmekesisemaks	22	<b>36</b>	24	30	42	28
Mul ükskõik, las tulevad	26	20	<b>35</b>	<b>32</b>		26
Mulle see ei meeldi, tahaks elada oma rahva keskel	<b>41</b>	33	28	28	45	34
Vastamata	11	11	13	11	13	11
	100	100	100	100	100	100

#### 6.4. Hoiakud erinevate riikide suhtes

Noorte ettekujutuses seostuvad negatiivsete joontega, nagu kuritegevus, HIV ja narkootikumid, sagedamini kodumaa Eesti, aga ka Venemaa ja SRÜ riigid; HIV ja narkootikumide puhul ka Holland (vt tabel 6.7). Saksamaa kui suurriik ja samas noorte üks eelistatuimad sihtriike välismaale tööle/õppima asumisel, on samuti enam mainitud seoses ohuga kuritegevuse ohvriks langeda või HIV-iga nakatuda.

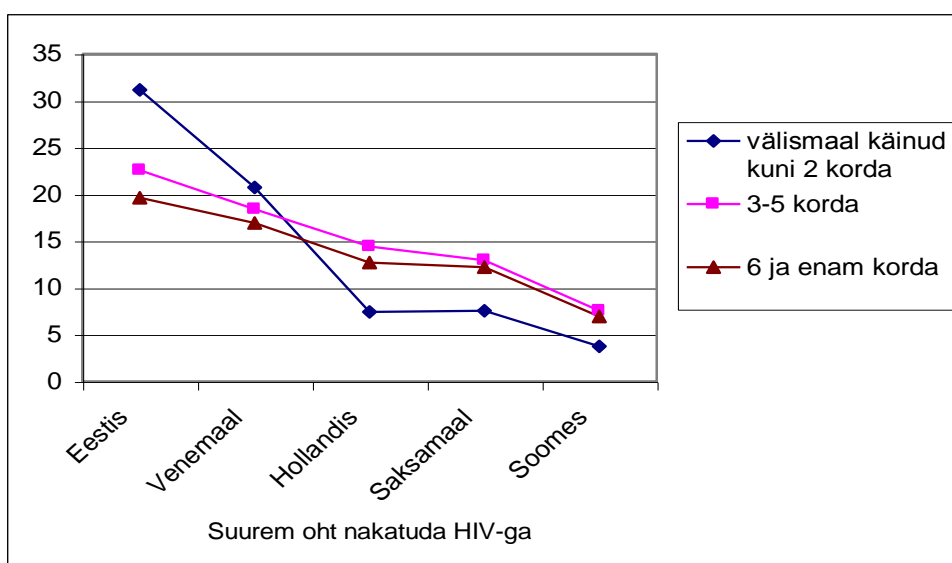
Soomet seostavad nimetatud valdkondadega alla 10% noortest.

Tabel 6.7. Riikide seostamine noorte poolt kuritegevuse, HIV-viiruse leviku ja narkootikumidega

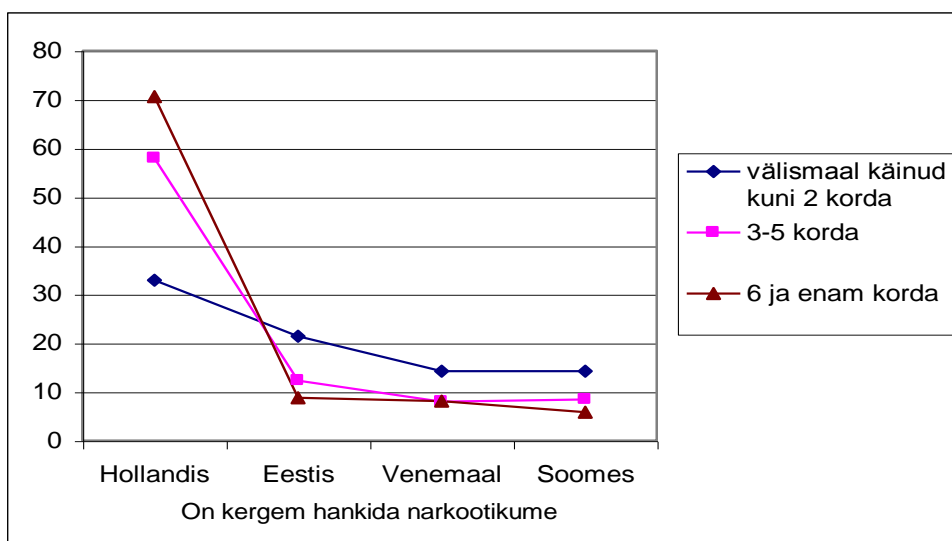
Suurem oht langeda kuriteo ohvriks	%	Suurem oht nakatuda HIV-ga	%	Kergem hankida narkootikume	%
Venemaa, SRÜ	<b>27</b>	Eesti	<b>23</b>	Holland	<b>56</b>
Eesti	<b>18</b>	Venemaa, SRÜ	<b>19</b>	Eesti	<b>13</b>
Poola	17	Holland	12	Venemaa, SRÜ	10
Saksamaa	9	Saksamaa	11	Soome	<b>9</b>
Hispaania	9	Soome	<b>6</b>	Taani	5
Itaalia	7	Prantsusmaa	6	Hispaania	4
Soome	<b>6</b>	Hispaania	6	Saksamaa	4
Inglismaa	5	USA	5	USA	2
USA	4	Poola	4	Belgia	2
Prantsusmaa	4	Rootsi	4	Rootsi	2
Holland	3	Suurbritannia	3	Suurbritannia	2
Läti	3	Itaalia	3	Itaalia	1
Leedu	2	Taani	2	Portugal	1
Portugal	2	Läti	2	Poola	1
Iirimaa	2	Portugal	2	Šveits	1
Muud	10	Muud	12	Muud	4

Noorte hoiakutele riikide suhtes avaldab mõju välisriikides reisimise sagedus ning isikliku kogemuse olemasolu konkreetses riigis viibimisest. Enam reisinud noortel seostuvad ohtudega sagedamini Eestist kaugemal asetsevaid riike ning vähem või üldse mitte reisinud noored seostavad suuremat ohtu lähiriikide ja Eestiga. Vähem reisinud noored saavad oma hinnangutes tugineda eelkõige teadmistele Eesti ja lähiriikide olukorra kohta (mida muuhulgas ka meedias enam käsitletakse), seetõttu nimetatakse neid ka sagedamini. Näiteks seostavad enam reisinud noored HIV-leviku ja narkootikumide kättesaadavusega suhteliselt enam Hollandit, vähem reisinud noored peavad aga Soomet sagedamini riigiks, kus narkootikumid on kergelt kättesaadavad (vt ka joonised 6.14 ja 6.15).

Joonis 6.14. Erineva välismaal reisimise kogemusega noorte osakaal, kes viitasid suuremale ohule nakatuda HIV viirusega vastavates riikides



Joonis 6.15. Erineva välismaal reisimise kogemusega noorte osakaal, kes viitasid narkootikumide hankimise parematele võimalustele vastavates riikides



## 7. NOORED JA POLIITIKA

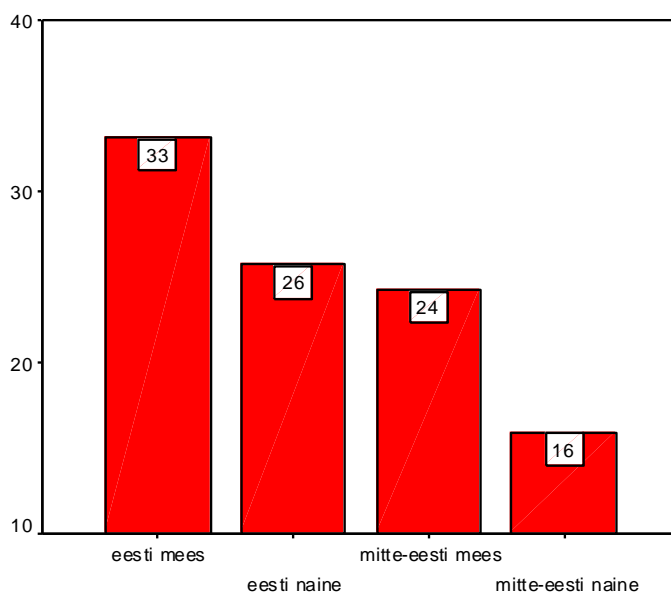
Poliitikast huvitub enam kui veerand küsitletud noortest (27%, sh 6% on kindla erakonna liikmed või toetajad), kaks viiendikku (39%) jälgib poliitilisi uudiseid juhuslikult ja enam kui veerand (27%) ei ole poliitikast üldse huvitatud (vt tabel 7.1).

Tabel 7.1. Noorte suhtumine poliitikasse

Mis iseloomustab suhtumist poliitikasse	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
kindla erakonna liige, püsiv toetaja	7	7	3	4	6
tahab rohkem osaleda poliitikas	4	3	3	3	3
huvitub, jälgib pidevalt uudiseid	22	16	19	9	18
jälgib uudiseid juhuslikult	32	46	39	37	39
ei ole poliitikast huvitatud	27	23	27	34	27
raske öelda	7	5	10	13	8
vastamata	1	1	1		1
kokku	100	100	100	100	100

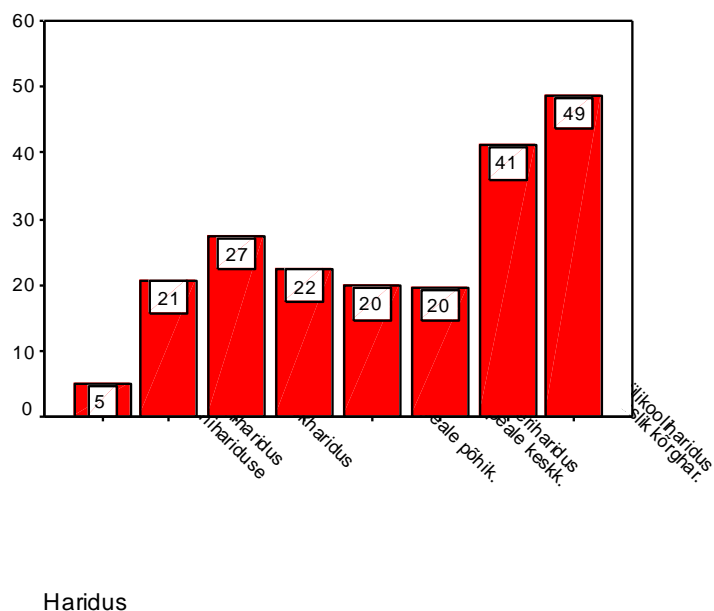
Rohkem on poliitikahuvilisi eesti noormeeste seas (33%) ja vähem mitte-eesti neidude hulgas (16%) (vt joonis 7.1).

Joonis 7.1. Poliitikahuviliste noorte osakaal soo ja rahvuse lõikes



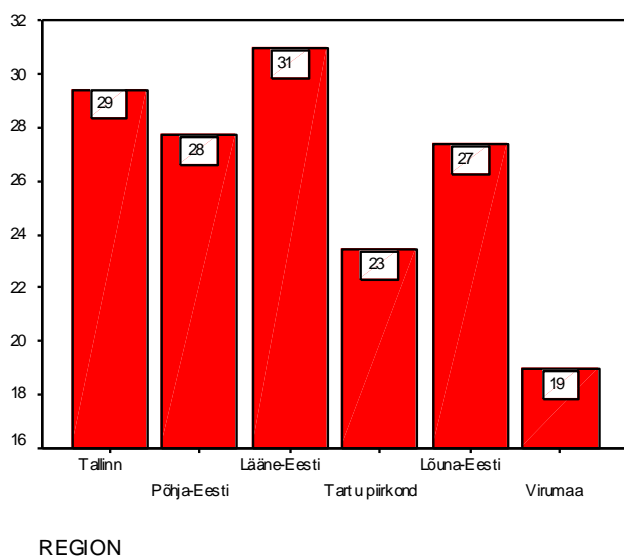
Vanemad noored huvituvad samuti enam poliitikast (24-27 aastaste seas on huvilisi püsivalt umbes 30%). Ka kõrgharidusega noored huvituvad arvukamalt poliitikast (40-50%, joonis 7.2).

Joonis 7.2. Poliitikahuviliste noorte osakaal hariduse lõikes

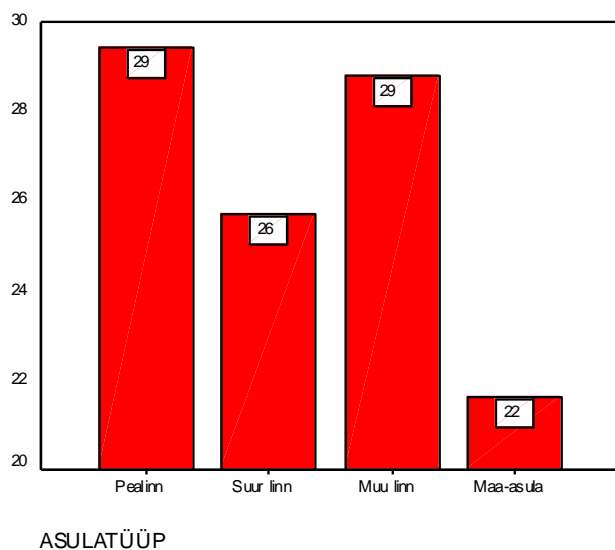


Vähem on poliitikast huvitatuid Tartu piirkonnas, Virumaal (elab palju mitte-eestlasi), suurtes linnades (enam mõjutavad seda tulemust Virumaa linnad) ja maa-asulates elavate noorte seas (vt joonised 7.3 ja 7.4).

Joonis 7.3. Poliitikahuviliste noorte osakaal regioonide lõikes

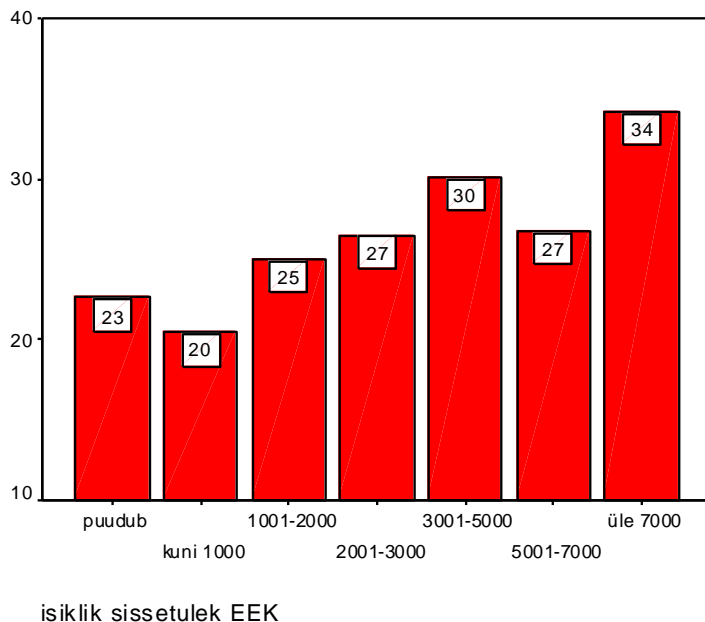


Joonis 7.4. Poliitikahuviliste noorte osakaal asumatüüpide lõikes



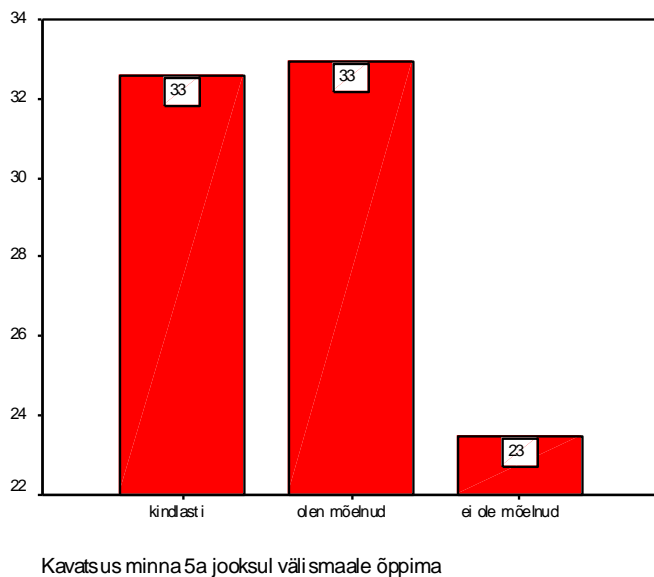
Sissetuleku suurenedes noorte poliitikahuvi üldiselt kasvab (vt joonis 7.5).

Joonis 7.5. Poliitikahuviliste noorte osakaal sissetulekute lõikes

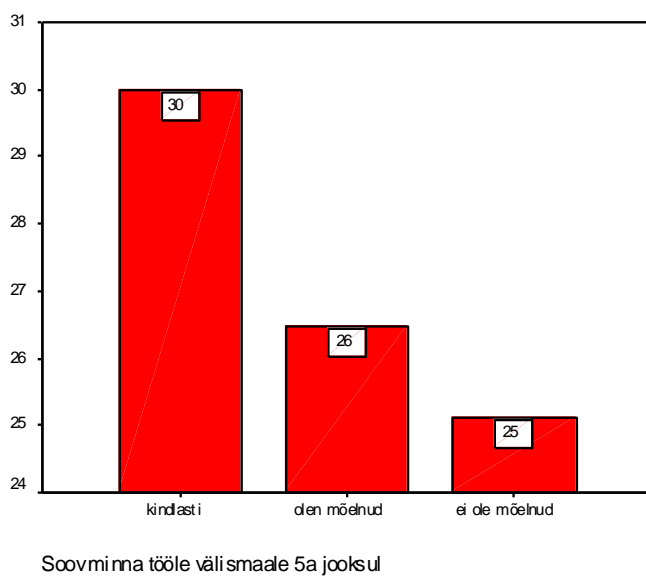


Poliitikahuvilisi on arvukamalt nende noorte seas, kes on mõelnud välismaal õppimisele (sh kavatsevad kindlasti minna) ja kes kavatsevad kindlasti välismaale tööle siirduda (vt joonised 7.6 ja 7.7). Enam huvi poliitika vastu ilmneb ka Soome õppima ja tööle minekust mõelnud noorte puhul (vt joonis 7.8).

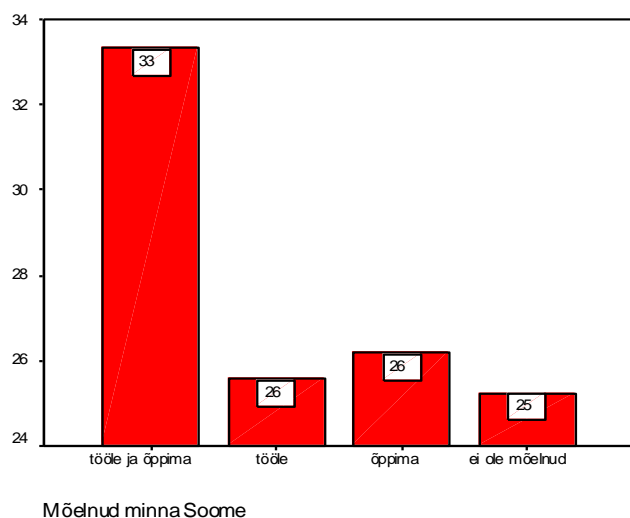
Joonis 7.6. Poliitikahuviliste noorte osakaal välismaal õppimise kavatsuse lõikes



Joonis 7.7. Poliitikahuviliste noorte osakaal välismaal töötamise kavatsuse lõikes



Joonis 7.8. Poliitikahuviliste noorte osakaal Soomes õppimise ja töötamise kavatsuse lõikes



Küsitluse ajal veel eesseisval referendumil oleksid Eesti Euroopa Liitu astumise poolt hääletanud 41%, vastu 19% ja 33% noortest ei olnud veel otsust langetanud. Poolt oleks hääletanud enam noormehed (47%), vastu mitte-eesti neid (26%), oma otsust ei olnud veel teinud enam eesti neid (46%) (vt tabel 7.2).

Tabel 7.2. Referendumil Eesti Euroopa Liitu astumise hääletamine

Kas hääletaks referendumil Eesti Euroopa Liitu astumise ...	eesti mees	eesti naine	mitte-eesti mees	mitte-eesti naine	kokku
	%	%	%	%	%
poolt	<b>48</b>	34	<b>46</b>	33	41
vastu	18	18	16	<b>26</b>	19
ei ole veel otsustanud	34	<b>46</b>	34	39	39
vastamata	0	2	4	3	2
kokku	100	100	100	100	100

Oletatav referendumil hääletamine seostub noorte suhtumisega poliitikasse (vt tabel 7.3.). Poliitikast huvitatud noored hääletanuks arvukamalt (ca 60%) poolt, poliitikast mittehuvitatud noored ei olnud sagedamini otsustanud (52%) või hääletanuks arvukamalt vastu (21%).

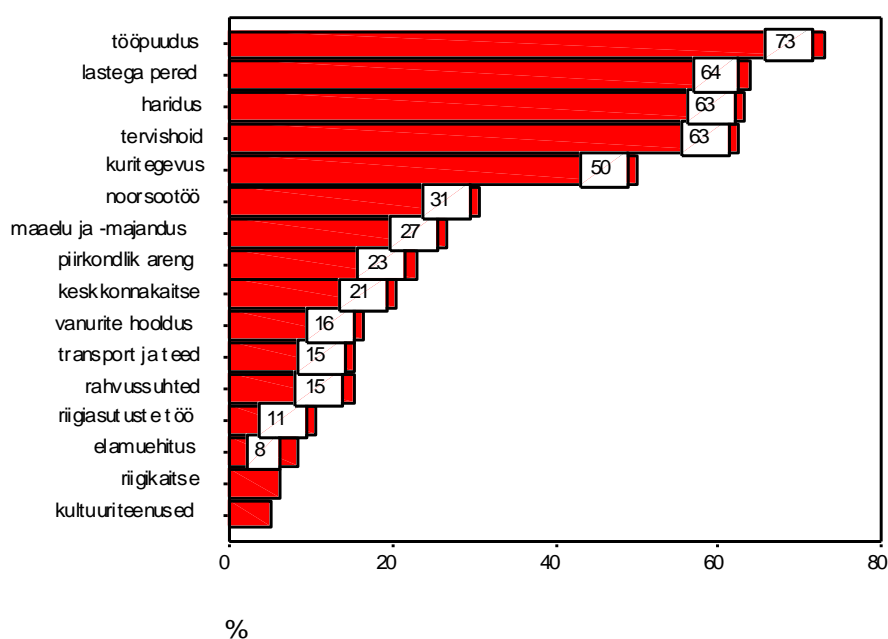
Tabel 7.3. Referendumil hääletamine ja suhtumine poliitikasse

Kas hääletaks referendumil Eesti EL astumise ...	Suhtumine poliitikasse, %						Kokku
	Kindla erakonna toetaja	Tahaks rohkem osaleda poliitikas	Huvitun, jälgin pidevalt uudiseid	Jälgin uudiseid juhuslikult	Ei ole poliitikast huvitatud	Raske öelda	
poolt	<b>63</b>	<b>57</b>	<b>60</b>	40	26	26	41
vastu	16	14	17	18	<b>21</b>	<b>21</b>	19
ei ole otsustanud	21	30	21	39	<b>52</b>	<b>52</b>	39
vastamata			1	3	1	1	2
kokku	100	100	100	100	100	100	100

Ka suhtumine eurosse on seotud suhtumisega EL-i: need noored, kes euroreferendumil kavatsesid hääletada EL-iga ühinemise vastu või ei olnud otsust langetanud, olid ka enam euro kui rahaühiku kasutuselevõtu vastu.

Järgneval joonisel (7.9) on toodud riigielu valdkondade ja tegevuste pingerida, millele Eesti valitsus peaks erilist tähelepanu pöörama. See moodustus noorte poolt viie olulisema hulka arvatud valikutest. Kõige arvukamalt märgivad noored ära tööpuuduse (ligi kolmveerand küsitletutest), ligi kaks kolmandikku nimetab lastega perede, hariduse ja tervishoiu toetamist, pooled noortest märgivad kuritegevuse ohjeldamist ja sellele järgneb noorsootöö (31%).

Joonis 7.9. Viis tähtsamat valdkonda, millele peaks Eesti valitsus noorte arvates erilist rõhku panema



Millele peaks Eesti valitsus erilist tähelepanu pöörama

Maaelu ja maamajandus, piirkondlik areng ja keskkonnakaitse on tähtsad ligikaudu veerandile noortest; vanurite hooldus, transport ja teed ning rahvussuhted asetab tähtsamate hulka 15% noortest; riigiasutuste töö ja elamuehitus asetub 10% piirimaile. Kõige vähem ootavad noored valitsuse erilist tähelepanu kultuuriteenustele ja riigikaitsele.

Eesti noored peavad enam oluliseks kuritegevuse probleemi ning maaelu- ja majandust, mitte-eesti noored sooviksid sagedamini, et valitsus tegeleks tööpuuduse vähendamisega, noorsootöö küsimustega, rahvussuhetega, vanurite hooldusega ja elamuehitusega (vt tabel 7.4). Noormeestele on mõnevõrra olulisemad transport ja teedeehitus ning riigikaitse, mitte-eesti noormeestele ka keskkonnakaitse. Tervishoiu, lastega perede ja hariduse toetamine tundub tähtsam eesti neidudele, mitte-eesti neidudele on aga vähem olulised maaelu ja piirkondlik areng. Hariduse lõikes vaadatuna on just kesk- ja kõrgema haridusega noortele haridus üheks suuremaks probleemiks, millele oodatakse valitsuse abi (vt tabel 7.5).

Tabel 7.4. Tähtsamad probleemide valdkonnad, soo ja rahvuse lõikes

Millele Eesti valitsus peaks erilist rõhku panema	eesi mees	eesi naine	Mitte-eesi mees	mitte-eesi naine	kokku
	%	%	%	%	%
Tervishoid	61	<b>69</b>	56	60	63
Haridus	63	<b>68</b>	51	64	63
Tööpuuduse vähendamine	65	72	<b>80</b>	<b>86</b>	73
Riigikaitse	<b>10</b>	2	<b>9</b>	5	6
Maaelu ja -majandus	<b>37</b>	<b>29</b>	21	5	27
Eri piirkondade tasakaalustatud areng	23	27	26	9	23
Transport ja teedehitus	<b>24</b>	10	<b>17</b>	7	16
Noorsootöö	27	23	<b>45</b>	<b>44</b>	31
Vanurite hooldus	10	11	<b>30</b>	<b>33</b>	17
Lastega perede toetamine	59	<b>76</b>	57	63	65
Kultuuriteenused	5	7	4	5	6
Keskkonnakaitse	22	21	<b>27</b>	16	22
Riigiasutuste töö tõhustamine	14	9	14	12	12
Elamuehitus	8	6	<b>14</b>	<b>12</b>	9
Võitlus kuritegevusega	<b>56</b>	<b>56</b>	44	44	52
Rahvussuhted	11	10	<b>27</b>	<b>34</b>	17
Midagi muud	1	1	2	1	1

Tabel 7.5. Tähtsamad probleemide valdkonnad, hariduse lõikes

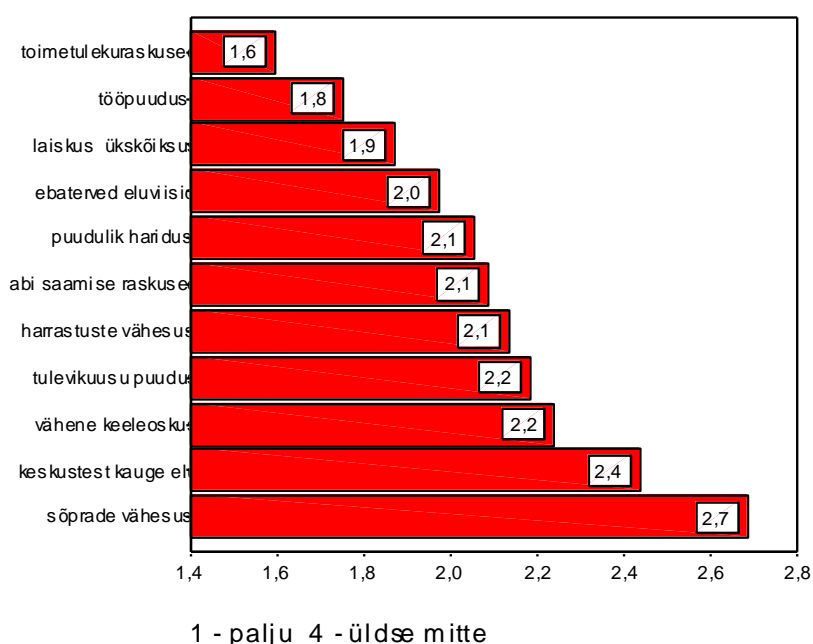
Millele Eesti valitsus peaks erilist rõhku panema	Alla põhihariduse	Põhiharidus	Keskharidus	Kutseharidus peale põhikooli	Kutseharidus peale keskkooli	Keskeriharidus	Rakenduslik kõrgharidus	Ülikooliharidus	kokku
	%	%	%	%	%	%	%	%	
tervishoid	58	60	66	57	64	61	59	<b>72</b>	63
haridus	52	60	<b>67</b>	58	53	57	<b>75</b>	<b>70</b>	63
tööpuuduse vähendamine	77	77	70	80	82	80	75	<u>53</u>	73
riigikaitse	8	7	8	9	1	6	3	2	6
maaelu ja -majandus	<b>42</b>	25	28	29	27	27	24	25	27
eri piirkondade tasakaalustatud areng	3	17	22	20	16	27	<b>40</b>	<b>32</b>	23
transport ja teedehitus	8	21	16	17	<b>25</b>	17	10	6	16
noorsootöö	<b>44</b>	30	31	35	27	33	<b>41</b>	22	31
vanurite hooldus	<b>34</b>	16	16	16	<b>27</b>	15	19	13	17
lastega perede toetamine	<b>72</b>	<b>70</b>	64	<b>71</b>	<b>85</b>	62	49	55	65
kultuuriteenused	3	6	5	3	5	3	8	<b>11</b>	6
keskkonnakaitse	6	23	23	10	15	27	26	24	22
riigiasutuste töö tõhustamine		5	16	6	11	15	16	16	12
elamuehitus	12	8	8	11	11	11	<b>17</b>	5	9
võitlus kuritegevusega	41	54	53	<b>66</b>	46	49	48	52	53
rahvussuhted	11	15	17	13	14	18	<b>22</b>	20	17
midagi muud		1	0		2	2	2	3	1

Lastega peredele ootavad toetust arvukamalt kutse- ja põhiharidusega noored, tervishoiule aga ülikooliharidusega noored. Põhikoolijärgse kutseharidusega noored peavad enam oluliseks võitlust kuritegevusega, noorsootöö pärast valutavad südant arvukamalt rakendusliku kõrgharidusega ja alla põhiharidusega noored. Maaelu ja –majandust tähtsustavad rohkem alla põhiharidusega, piirkondade tasakaalustatud arengut aga kõrgharidusega noored. Vanurite hooldus on enam oluline alla põhiharidusega ja keskkoolijärgse kutseharidusega noortele, viimased rõhutavad arvukamalt ka transporti ja teedehitust. Rakendusliku kõrgharidusega noored, kelle seas palju mitte-eestlasi, peavad suhteliselt olulisemaks rahvussuhete arengut ja riiklikku elamuehitust. Valitsuse tähelepanu kultuuriteenustele tähtsustavad arvukamalt ülikooliharidusega noored.

Ehkki noored näevad ühiskonna elus probleeme ja ka neil endil tuleb nendega kokku puutuda, ei ole noortel alati võimalust kaasa rääkida lahenduste leidmisel. Aeg-ajalt räägitakse koguni noorte tõrjutusest või kõrvalejäetusest ühiskonnas. Millega selline kõrvalejätus Eesti noorte silmis seostub, ilmneb jooniselt 7.10. Kõige enam on noorte hinnangul tõrjutus seotud materiaalses mõttes toimetulekuraskustega (rahapuudus jms.) ja selle ühe põhjuse – tööpuudusega. Noorte endi laiskust ning ükskõiksust, ebaterveid eluviise ja puudulikku haridust peetakse samuti kõrvalejäetusega seotuks. Järgnevad professionaalse abi saamise raskused, harrastuste vähesus, usu puudumine tulevikku ja vähene (võõr)keelte oskus. Vähem seostub noorte tõrjutusega noorte endi arvates keskustest kauge elukoht ja sõprade-tuttavate vähesus.

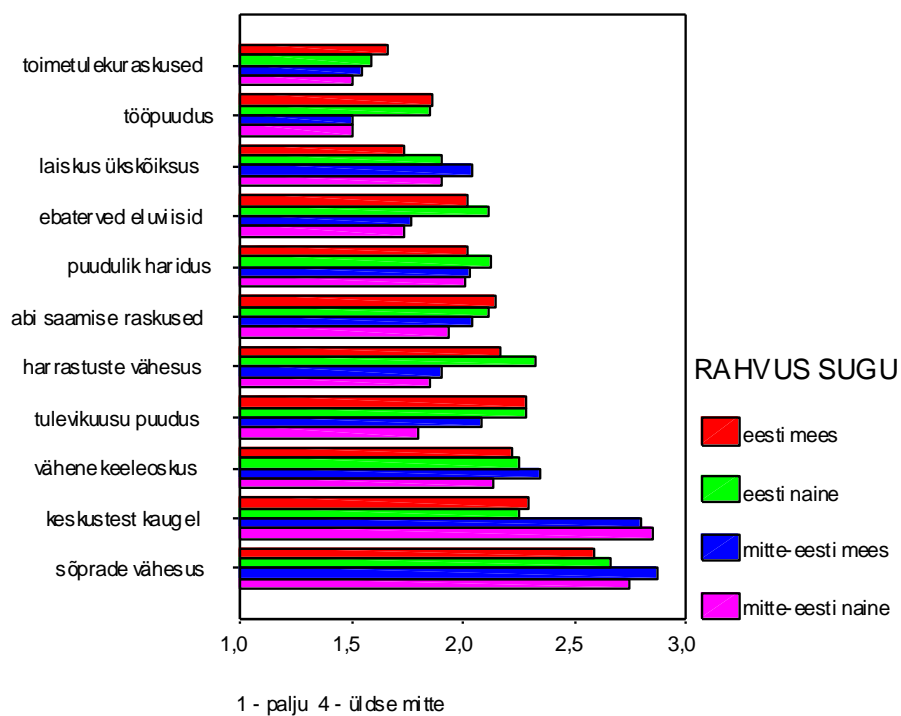
Vabas vormis olid vastajad lisanud veel järgmisi põhjusi: *vähe võimalusi oma hobisid harrastada, madalakvaliteediline kutseharidus, lapseootel/väikeste lastega naised, motivatsiooni puudumine, eneseusu puudumine, oskuste ja kogemuste puudumine, mitteametlikud töökohad, edukeskus, 16-aastaste võimalused tööd leida, materiaalsete võimaluste puudumine, riigi sisepoliitika, kodanikuteadvuse puudumine, vähene kasvatus, käitumiskultuur, narkomaania, internet, noortele pole tegevust.*

Joonis 7.10. Millega seostub noorte tõrjutus ja kõrvalejätus, vastuste keskmised



Eesti noored seostavad noorte tõrjutust ja kõrvalejäetust ühiskonnas keskmiselt enam keskustest kaugel elamisega, mitte-eesti noored aga tööpuuduse, ebatervete eluviiside, harrastuste vähesuse ja tuleviku-usu puudumisega (eriti neiid). Eesti noormehed rõhutavad veel ka laiskust ja ükskõiksust (vt joonis 7.11).

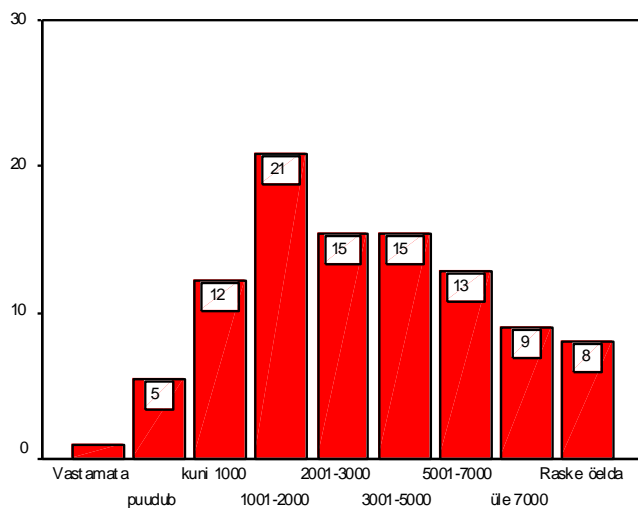
Joonis 7.11. Millega seostub noorte tõrjutus ja kõrvalejäetus ühiskonnas, soo ja rahvuse lõikes, vastuste keskmised



## 8. MAJANDUSLIK OLUKORD JA ELUGA RAHULOLU

Noorte isikliku (neto)sissetuleku jaotust iseloomustab joonis 8.1. 1/3 noorte sissetulek kuus on kuni 2000 krooni, teisel kolmandikul 2000 – 5000 krooni ja üks viiendik saab kuus üle 5000 krooni. 5% noortest sissetulek puudub, 10% ei osanud oma sissetulekut hinnata või jätsid vastamata.

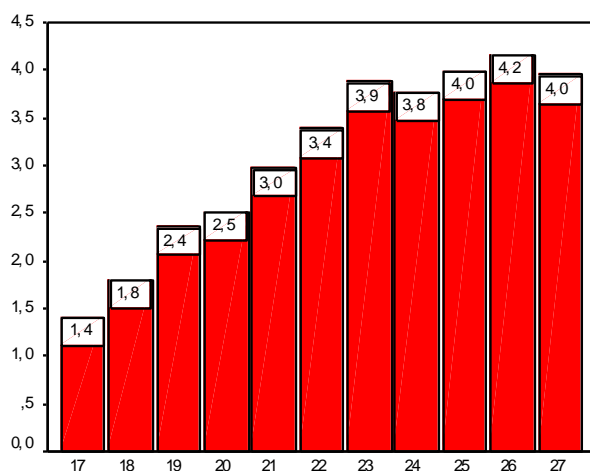
Joonis 8.1. Noorte isikliku netosissetuleku jaotus



isiklik sissetulek kuus

Vanuse tõustes keskmine isiklik sissetulek kasvab, stabiliseerudes alates 23. eluaastast (vt joonis 8.2.).

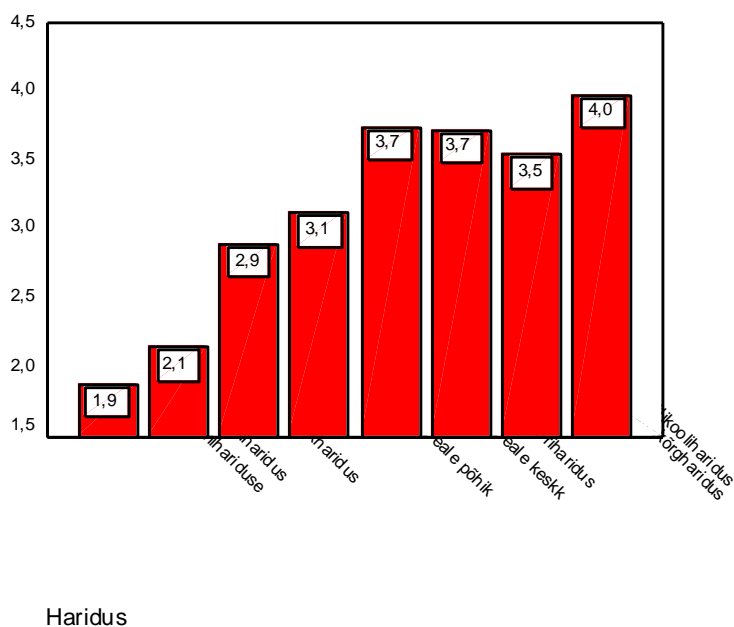
Joonis 8.2. Noorte keskmine isikliku netosissetulek vanuse lõikes (skaalal 0 – puudub, 7 – üle 7000)



Vanus

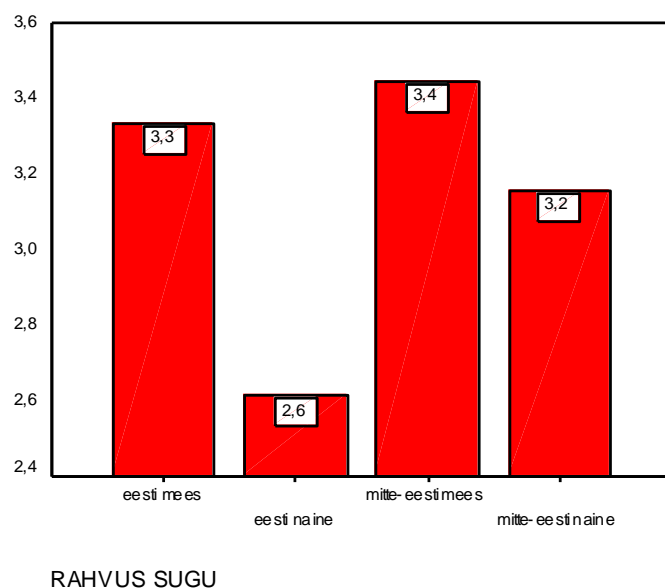
Hariduse lõikes vaadatuna on sissetulek ühtlaselt kõrgem keskkoolijärgse kutse- või kõrgharidusega noortel (vt joonis 8.3).

Joonis 8.3. Noorte keskmine isiklik netosissetulek hariduse lõikes (skaalal 0 – puudub, 7 – üle 7000)

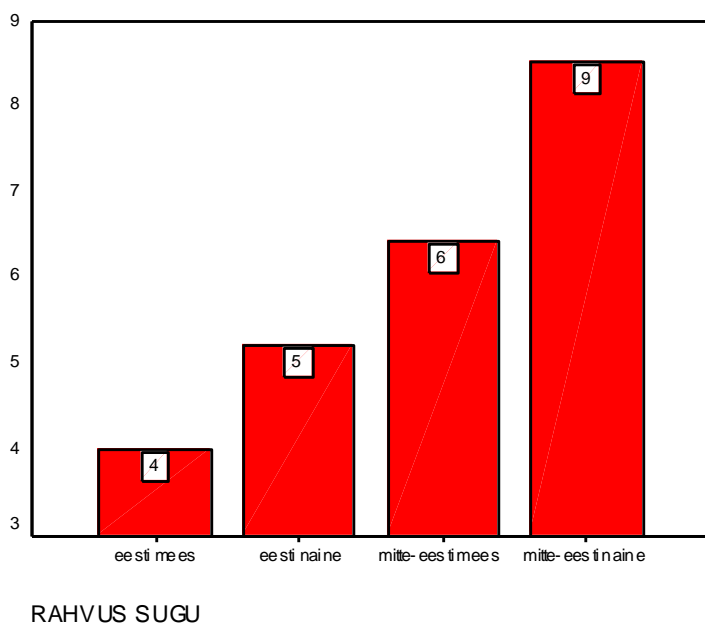


Noormeeste keskmine isiklik sissetulek on kõrgem kui noortel naistel (vt joonis 8.4). Kõige madalam keskmine sissetulek on eesti neidudel, mitte-eesti neidude seas on kõige rohkem neid, kellel sissetulek puudub (vt joonis 8.5).

Joonis 8.4. Noorte keskmine isiklik netosissetulek soo ja rahvuse lõikes (skaalal 0 – puudub, 7 – üle 7000)

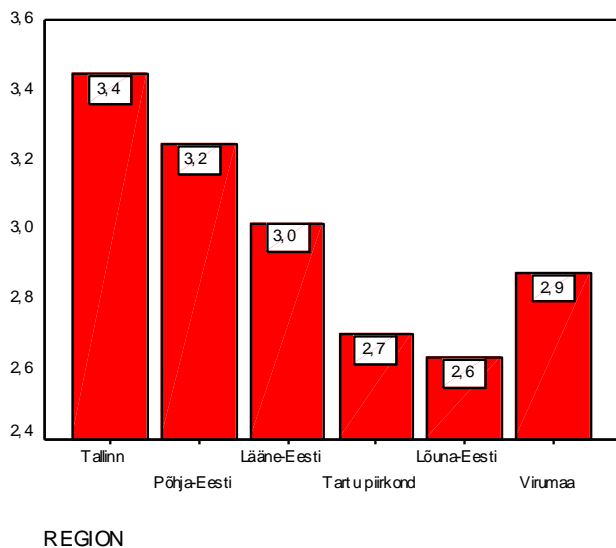


Joonis 8.5. Isikliku netosissetuleku puudumine soo ja rahvuse lõikes



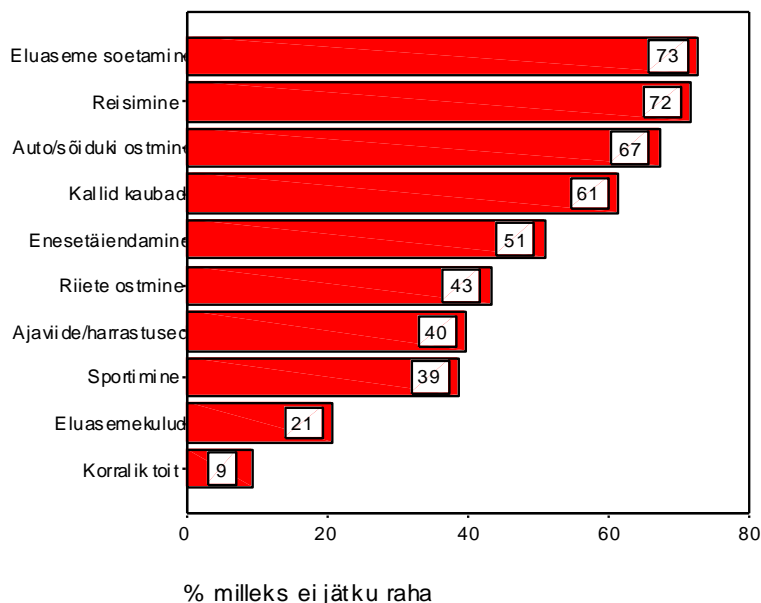
Regioonide kaupa vaadates on keskmiselt suurem sissetulek Tallinna ja Põhja-Eesti noortel, järgnevad Lääne-Eesti ja Virumaa noored, ja kõige madalam on sissetulek Tartu piirkonna ja Lõuna-Eesti noortel (vt joonis 8.6).

Joonis 8.6. Noorte keskmine isiklik netosissetulek regiooni lõikes (skaalal 0 – puudub, 7 – üle 7000)



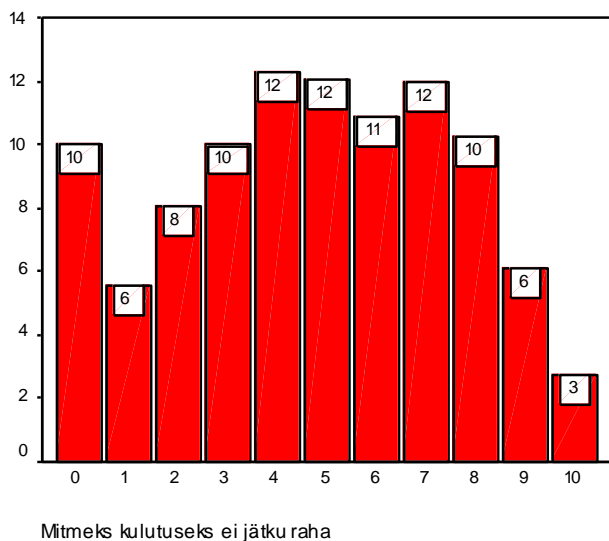
Vajaduste ja võimaluste vastavust kajastavad noorte hinnangud sellele, milleks ei jätku neil raha (vt joonis 8.7). Näeme, et enam kui 70% noortest tunneb vahendite puudust oma eluaseme soetamiseks ja reisimiseks, enam kui 60% auto vm sõiduki ja kallite kaupade ostmiseks, 50% enesetäiendamiseks, umbes 40% riie ostmiseks, meelelahutuseks või harrastuseks ja sportimiseks. Enamikul ei ole probleeme eluasemekulude katmisel ja korraliku toidu muretsemisel.

Joonis 8.7. Milleks ei jätku noortel raha



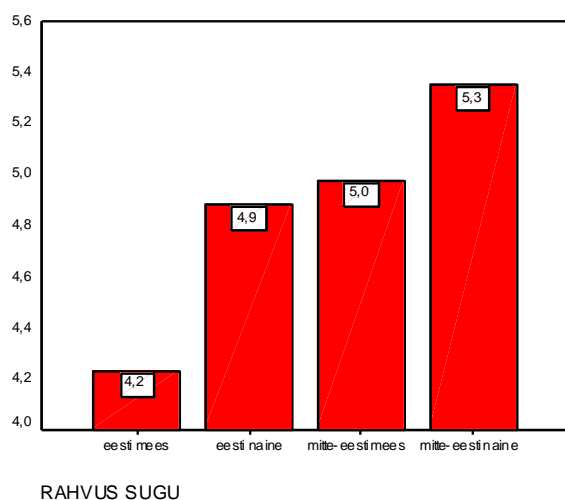
1/3 noortel ei jätku raha kuni kolmeks kulgutuseks, teisel kolmandikul 4 - 6 ja kolmandal kolmandikul 7 - 10 kulgutuseks (vt joonis 8.8).

Joonis 8.8. Mitmeks kulgutuseks ei jätku noortel raha



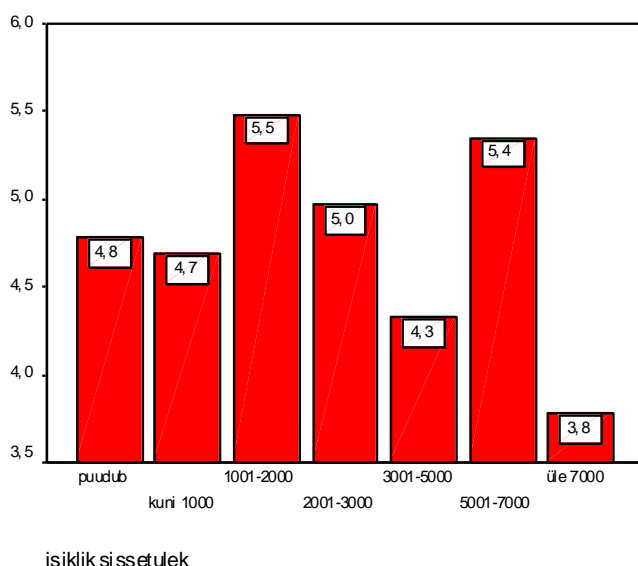
Etteantud kümnest vajadusest ei jätku noortel raha keskmiselt 4,8 rahuldamiseks. Kõige vähem on neid vajadusi, mille rahuldamiseks ei jätku raha, eesti noormeestel (4,2), kõige rohkem mitte-eesti neidudel (5,2) (vt joonis 8.9).

Joonis 8.9. Mitmeks kulutuseks keskmiselt ei jätku noortel raha, soo ja rahvuse lõikes



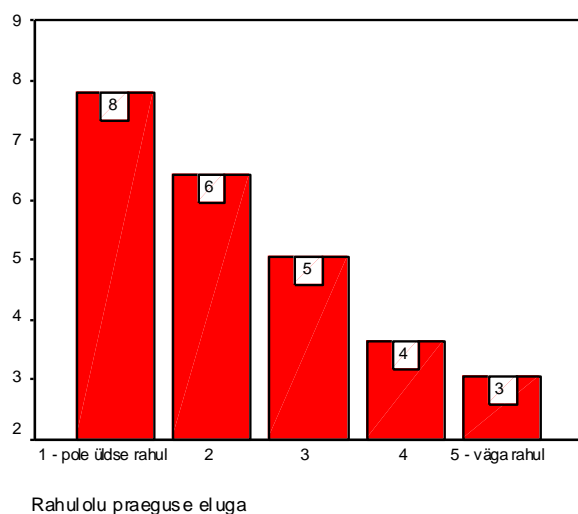
Raha jätkumine kulutusteks ei ole otseses seoses isikliku sissetuleku suurusega (vt joonis 8.10). Näeme, et nii nendel, kellel sissetulek puudub, kui ka kuni 1000 krooni ja 2000-3000 krooni saavatel noortel on keskmiselt umbes ühepalju selliseid kulutusi, milleks neil raha ei jätku. Teisalt, 1000-2000 krooni ja 5000-7000 krooni saavatel on rahuldamata vajadusi keskmiselt rohkem.

Joonis 8.10. Mitmeks kulutuseks keskmiselt ei jätku raha, sissetuleku lõikes



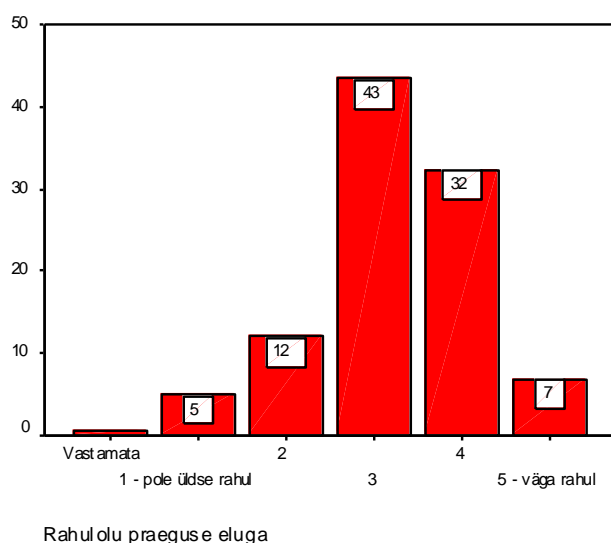
Noorte rahulolu oma eluga on aga seoses sellega, mitme vajaduse katteks neil raha ei jätku (vt joonis 8.11). Noortel, kes ei ole eluga üldse rahul, on keskmiselt 8 rahuldamata vajadust, eluga väga rahul olijatel aga ainult kolm.

Joonis 8.11. Mitmeks kulutuseks keskmiselt ei jätku raha, eluga rahulolu lõikes



Üldiselt jaguneb küsitletud noorte hinnang oma eluga rahulolule järgmiselt (vt joonis 8.12).

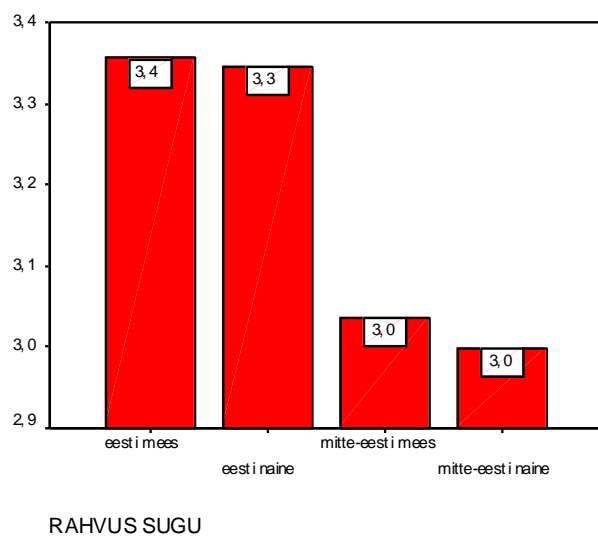
Joonis 8.12. Noorte rahulolu oma praeguse eluga



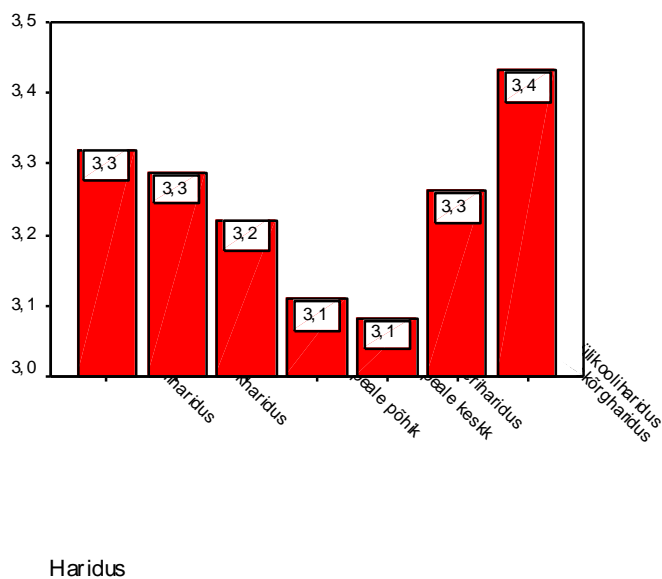
Eluga rahulolijaid on noorte seas 39% ja rahulolematuid 17%, 43% on andnud keskmise hinnangu (3).

Eesti noored on oma eluga keskmiselt enam rahul kui mitte-eesti noored (vt joonis 8.13), Tallinnas ja Põhja-Eestis elavad noored rohkem kui mujal Eestis elavad noored. Kõige vähem on keskmiselt oma eluga rahul keskkoolijärgse kutseharidusega ja keskeriharidusega noored, kõige rohkem aga ülikooliharidusega noored (vt joonis 8.14).

Joonis 8.13. Keskmine rahulolu oma eluga soo ja rahvuse lõikes



Joonis 8.14. Keskmine rahulolu oma eluga hariduse lõikes



Töölade lõikes vaadates (tabel 8.1) on keskmisest enam rahul asutuste juhid (63%), ettevõtjad (53%), spetsialistid (53%), õpilased (49%), alluvatega spetsialistid, keskastme spetsialistid, üliõpilased (47%) ja kontoritöötajad (46%) . Rahulolematuid on rohkem töötute (35%), abi- ja lihttöölise (24%) ja ka kontoritöötajate (24%) seas.

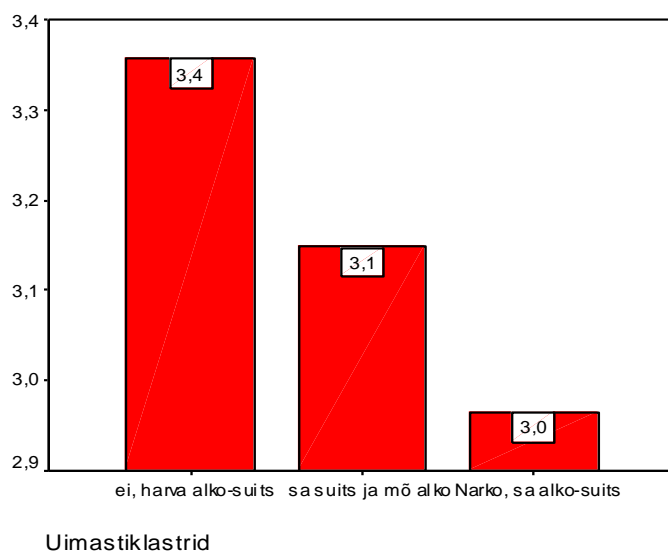
Tabel 8.1. Noorte rahulolu oma eluga tegevusalade lõikes

Tegevusala	Rahulolu praeguse eluga					kokku
	1 - ei ole üldse rahul	2	3	4	5 - väga rahul	
	%	%	%	%	%	%
abitööline, lihttööline	<b>10</b>	14	50	18	9	100
oskustööline	6	15	48	26	5	100
teenindaja	5	13	42	38	2	100
kontoritöötaja	7	<b>17</b>	30	41	5	100
keskastme spetsialist	5	5	44	42	3	100
spetsialist, kes ei ole juht	1	10	33	42	<b>13</b>	100
spetsialist, kellel on alluvad	2	6	45	<b>44</b>	3	100
asutuse või ettevõtte juht	8	8	20	<b>51</b>	<b>12</b>	100
ettevõtja, omanik		11	36	<b>53</b>		100
üliõpilane, kraadiõppes õppija	2	13	38	<b>40</b>	7	100
lapsehoolduspuhkusel	4	13	54	24	5	100
kodune	6	14	58	17	6	100
töötu	<b>12</b>	<b>23</b>	45	18	3	100
õpilane	4	7	40	<b>38</b>	11	100
kokku	5	12	44	32	7	100

Ka noored, kes huvituvad poliitikast, on oma eluga keskmiselt rohkem rahul, kui need, kes ei huvitu (siinkohal võib kaudselt mõjuda kõrgharidus, kuna poliitikahuviliste seas oli enam kõrgharidusega noori).

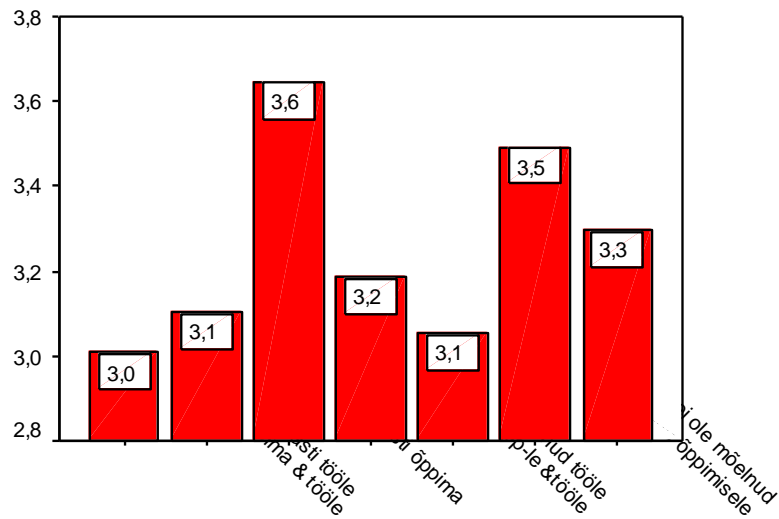
Mida vähem noored uimastavaid aineid tarbivad, seda enam on nad oma eluga rahul. Seda näitab keskmine rahulolu uimastiklastrite lõikes (joonis 8.15) – need, kes üldse uimasteid ei tarbi või harva alkoholi ja suitsu proovivad, on tunduvalt enam oma eluga rahul kui “sagedased suitsetajad ja mõõdukad alkoholitarbijad” või “sagedased suitsetajad ja alkoholi tarbijad, kes on proovinud ka narkootikume”.

Joonis 8.15. Keskmine rahulolu oma praeguse eluga uimastitarbimise klastrite lõikes



Välismaale tööle siirdumise orientatsioon on seotud madalama eluga rahuloluga kui suundumus õppimisele või välismaale mineku soovi puudumine (vt joonis 8.16).

Joonis 8.16. Keskmine rahulolu oma praeguse eluga välismaale tööle või õppima mineku soovide lõikes



Soov siirduda välismaale õppima või tööle

## KOKKUVÕTE

Uuringu “**Eesti noored teel Euroopa Liitu**” läbiviimisel osalesid Eesti Vabariigi Haridusministeerium, Soome Vabariigi Haridusministeerium, Eesti Noorsoo Instituut, Soome Noorsoouurijate Selts, OÜ Uuringukeskus Faktum ja Tallinna Pedagoogikaülikooli sotsioloogia osakond.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada, millised on Eesti noored vabariigi Euroopa Liitu astumise künnisel, kuvõrd on nad oma eluga rahul, mida nad eelistavad ja millest on motiveeritud õppimises, töös ja elukoha valikul, millised on noorte kavad seoses õppima või tööle asumisega Euroopa Liidu riikides (sh Soomes), mil määral on noored informeeritud Euroopa Liidus kehtivatest tingimustest ja millised hoiakud on neil EL suhtes, milline on noorte suhtumine poliitikasse ja aktuaalsetesse probleemidesse ühiskonnaelus ja kuivõrd on noored kokku puutunud uimastitega.

Uuringu käigus küsitleti esindusliku valimi alusel 1000 Eesti noort vanuses 17 – 27 aastat. Küsitluse viis läbi OÜ Uuringukeskus Faktum, andmete töötlemine ja analüüs toimus TPÜ sotsioloogia osakonnas.

Küsitletud 17-27 aastaste noorte hulgas on kõige enam üldkesk**haridusega** noori (35%), kutse- ja keskeriharidusega on 27%, põhiharidusega 18% ja kõrgharidusega 16% noortest. Enne põhihariduse omandamist koolist lahkunud on 2%. Võrreldes 2000 aasta rahvaloenduse andmetega on valimis vähem põhiharidusega ja rohkem põhikoolijärgse kutseharidusega ning kõrgharidusega noori. Sellise nihke peamiseks põhjuseks on see, et osa kõrgkoolis, kutsekoolis ja keskkoolis õppivaid noori märkis oma hariduseks nendes koolides alles omandatava haridustaseme.

Pooltel küsitletud noortest on kavas edaspidi **õpinguid jätkata**, 37% on kahtleval seisukohal ja ainult 13% on kindlad selles, et nad enam õppida ei kavatse. Vanuse tõustes õppimissoov väheneb: 17-18 aastastest noortest tahab kindlasti edasi õppida ligi 80%, 19-20 aastastest 50-60%, 21-24 aastastest ligi pooled ja 25-27 aastastest umbes üks kolmandik.

Kõige suurem hulk noori (39%) sooviks õppida edasi (või jätkata õpinguid) ülikoolis, 12% rakenduskõrgkoolis ja 10% kutseõppeasutuses. 26% noortest täiendaks end kursustel ja 16% oma töökohas. Üldkeskharidusega noored läheksid arvukamalt ülikooli ja rakenduskõrgkooli, põhiharidusega noored aga kutseõppeasutusse.

Lähema viie aasta jooksul kavatseb kindlasti minna **välismaale õppima** või praktikale 10% noortest, sellele on mõelnud 41% ja ei ole mõelnud 36% küsitletutest. Kui lähtuda arvestusliku üldkogumi suurusest, siis oleks kindla õppimiskavatsusega noori ca 21000 ja välismaal õppimisest on mõelnud veel üle 85000 noore. Et kõik oma õpingukavatsusi sõnades väljendanud noored seda tegelikult mitmesugustel põhjustel ei tee, siis üritame saadud arve täpsustada teistes küsimustes sisalduva teabe abil.

Neid noori, kes tahaksid kindlasti välismaale õppima minna, ja on ka teinud selleks konkreetseid ettevalmistusi teabe kogumise näol, on 6% (ca 13000). Neist omakorda umbes kolmveerand oli mõelnud konkreetsele riigile, kuhu õppima minna – sellega saab viie aasta jooksul õppimasiirdujate tõenäolist hulka vähendada 4,5%le ehk ligi 10000 noorele.

Riikidena kuhu tal oleks **kergem õppima pääseda**, nimetavad noored sagedamini Soomet, Saksamaad ja Suurbritanniat. Sagedasemad erialad, mida noored sooviksid välismaal õppida, on majandus-finantsala, infotehnoloogia, sotsiaalteadused, teenindusalad, humanitaarteadused ja kaunid kunstid.

Ligi 2/3 kindlasti õppima minna kavatsejatest plaanib **õpingute rahastamiseks** välismaal õppimise kõrvalt töötada, veerand töötaks välismaal enne või pärast õpinguid, 2/5 taotleks stipendiumi. Teised võimalikud rahastamise allikad on noorte arvates raha teenimine Eestis, sponsoreerimine, perekonna toetus, pangalaen ja tööandja poolt õppekulude katmine.

**Soomes õppimisele** on mõelnud 23% noortest, sh eesti noormeestest 30%, eesti neidudest ja mitte-eesti noormeestest 20% ja kõige väiksem on Soomes õppimise soov mitte-eesti neidudel – 13%.

Enamik Soomes õppimisest mõelnutest ei ole õppimamineku aega enda jaoks veel täpsustanud, vaid 9% neist teeks (juba tegi?) seda küsitlusele järgeva aasta jooksul ja 19% läheks Soome õppima vahetult peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga.

Neid noori, kes on mõelnud Soome õppima minna ja teinud selleks ka ettevalmistusi täiendava teabe kogumise näol on 10% (ehk ca 21000 noort). Nendest omakorda 36% ehk 3,6% kõigist küsitletud noortest (vähem kui 8000 noort) läheks Soome õppima lähema aasta jooksul või peale Eesti liitumist EL-ga. Kui võtta arvesse, et ainult pooled Soomes õppimisele mõelnud noored teavad midagi sealsest koolikorraldusest, siis saaksime õppimaminejate oletatavat hulka veelgi kitsendada.

Teistest riikidest on noored sagedamini (ca 10%) mõelnud õppima minna Suurbritanniasse ja Saksamaale.

2/5 küsitletud noortest on kas üliõpilased või õpilased, ent teatud osa neist ühtlasi ka töötab. Veerand noortest **töötab** töolistena, 1/5 spetsialistidena, 15% on teenindajad või kontoritöötajad. 18% noortest ei tööta (on töötud, lapsehoolduspuhkusel või kodused). Ettevõtjaid ja juhte on praeguste noorte hulgas vähe.

Noorte olulisematest **töömotiividest** on kõige tähtsam töötasu suurus (85% märkis selle viie olulisema töömotiivi seas), järgnevad 50-60%ga töösuhte püsivus, arenguvõimalused, karjäärivõimalused ja töö vastavus võimetele. Umbes kolmandik nimetab viie olulisema seas inimsuhteid, tööpaiga asukohta ja töö loomingulisusest. Vähem tähtsad on noorte jaoks töö prestiižikus, puhtus, plaanipärasus ja juhtiv töö.

Varasemat kogemust välismaal töötamisest omab 17% noortest, sagedamini on käidud Soomes, Saksamaal, Suurbritannias ja Venemaal. Noored on sagedamini käinud kas hooajatöödel või palgatööl.

Küsimusele “**Kellena** sa võiksid tulevikus Euroopa Liidu riikides **tööd leida?**” antud vastustest kogusid enam kui 10% järgmised tegevusalad: teenindaja, lapsehoidja, ehitaja, koduabiline, autojuht, abitööline farmis, ametnik, kõrgharidusega spetsialist, tööstustööline ja tõlk.

**Kolme riigi hulgas**, kuhu noored tahaksid kõige meelsamini tööle minna, nimetasid noored sagedamini Saksamaad, Soomet, Suurbritanniat, Rootsit ja Prantsusmaad.

Lähema viie aasta jooksul on mõelnud **välismaale tööle** minna kindlasti 14% (ehk ca 30000 noort), kaalunud on seda võimalust 42% ja pole sellele mõelnud 40% noortest.

Seega on välismaale tööle mineku peale mõelnud kokku 56% noortest vanuses 17-27. Praxise uuringu<sup>6</sup> /lk 13/ andmeil sooviks EL riikidesse tööle minna 72% 15-19 aastastest noortest (küsimuses ei olnud 5 aasta piirangut ja arvesse võeti ka nende vastused, kes pidasid minekut vähetõenäoliseks).

Kindlasti välismaale tööle soovijaid on rohkem mitte-eesti noormeeste hulgas (21%), järgnevad mitte-eesti neiud (17%) ja eesti noormehed (16%), ning kõige vähem on tahtjaid eesti neidude seas (7%).

Olulisemate **motiividena** tulid kindlasti välismaale tööle minna soovijate vastustes esile järgmised: seal on head palgad (77%), välismaal teenitud raha soodne kulutamine Eestis (45%), keeleoskus ja toimetulek (41%) ja sõprade-sugulaste olemasolu (34%).

Kolmveerand neist noortest, kel on kindel kava lähema viie aasta jooksul välismaale tööle minna, on hankinud selle kohta ka **täiendavat informatsiooni**. Pooled neist uurisid töövõimalusi omal käel ja üks kolmandik pöördus tuttavate poole välismaal. Eesti allikate osatähtsus töövõimaluste tutvustamisel on tagasihoidlik.

Kui kitsendada välismaale tööle minemisele mõelnud küsitletute ringi selleks tehtud ettevalmistustega, saame nende noorte osakaaluks, kes **kindlasti kavatsevad** 5 aasta jooksul välismaale tööle siirduda ja on selleks ka ettevalmistusi teinud teabe hankimise näol, 10% ehk umbes 21000 noort. Praxise uuringu (op.cit) tulemuste järgi on neid, kes sooviksid kindlasti välismaale (EL riikidesse) tööle minna ja on teinud selleks ka mingeid ettevalmistusi 15 – 64 aastaste inimeste hulgas 4% (lk 34). Samas märgivad selle uuringu autorid, et välismaal suure tõenäosusega töötada soovivatest inimestest on pooled vanuses 15-29 ja et noorte hulk välismaal töötada soovijate seas on kasvanud (lk 13). Samuti on noorte minekusoov pikaajalisem, õppurite seas on suurem soov minna välismaale tööle alatiseks (lk 15). Seega võib ka Praxise uuringu andmetele tuginedes pidada tõenäoliseks, et noorte seas võib olla kuni 10% lähiaastatel aktiivselt välismaale tööle pürgijaid.

26% noortest on mõelnud **tööle asumisest Soomes**. Noormehed on Soome tööle asumisest arvukamalt mõelnud kui neiud. Soomes töötamisest mõelnutest 18% teeks (on juba teinud?) seda aasta jooksul, 11% kohe peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga ja 38% kunagi hiljem. 29% ei olnud täpsema aja peale veel mõelnud. Seega umbes 16000 noort ehk 7,5% kõigist küsitletud noortest on mõelnud lähema paari aasta jooksul tööle asumisele Soomes. Kui lisada siia veel kitsendava tingimusena ettevalmistuste tegemine välismaale tööle asumiseks teabe kogumise näol, siis väheneb tõenäoliste lähiaastatel Soome tööle minejate hulk 4%-le kõigist noortest (ca 8500 noort). Ent seda ringi saaks veelgi kitsendada, sest Soomes töötamisest mõelnutest teavad midagi Soome tööseadusandlusest ja sotsiaaltagatistest vähem kui pooled.

42% Soomes töötamisest mõelnud noortest asuks tööle Helsingisse või selle lähisteles, 11% mujale Lõuna-Soomes ja 11% teistesse Soome piirkondadesse. 34% ei osanud täpset piirkonda nimetada ja 4% jättis vastamata.

---

<sup>6</sup>Kallaste, E. ja K.Philips (2004). Eesti tööealise elanikkonna töötamise potentsiaal Euroopa Liidu riikides. Praxise Toimetised nr 13/2004: [www.praxis.ee/data/WP\\_13\\_20040.pdf](http://www.praxis.ee/data/WP_13_20040.pdf)

Kuna noored võivad pidada plaane nii välismaale **õppima kui ka tööle** minekuks, siis tuleb neid suundumusi ka koos analüüsida. Oma kindlat kavatsust lähema 5 aasta jooksul välismaale suunduda väljendas 19% noortest (sh kindlasti ainult tööle 9%, ainult õppima 5% ja õppima ning tööle 9%). Õppimisele ainult mõelnuid oli 10%, tööle oli mõelnud 13% ja tööle ning õppimisele 24% noortest. 33% noortest ei olnud mõelnud ei tööst ega õppimisest välismaal.

Välismaale tööle või õppima siirdumist on teistest arvukamalt kaalunud mitte-eesti noormehed ja vähemal määral eesti neiud (vt joonis 3.8). Mitte-eesti mehed on rohkem mõelnud tööle, eesti neiud aga õppimisele. Mitte-eesti neiud on oma õppimissoovides mõnevõrra vähem kindlad.

**Soome minekust** on mõelnud kokku 35% noortest, sh ainult õppima minekust 9%, ainult tööle siirdumisest 12% ja nii õppima kui ka tööle minekust 14%.

Eesti noormeeste seas on rohkem Soome nii õppima kui ka tööle minna soovijaid, mitte-eesti noormeeste hulgas on aga enam ainult tööle minekust mõelnuid. Mitte-eesti neiud läheksid Soome kas tööle või õppima, nii tööle kui ka õppima minna soovijaid on nende seas teiste rühmadega võrreldes palju vähem.

Kolmandik neist noortest, kes on mõelnud Soome tööle ja õppima või ainult õppima minekust, oskab soome keelt. Õppima siirdujaid iseloomustab ka keskmisest parem inglise keele oskus. Neist, kes on mõelnud Soome tööle minna, oskab soome keeles suhelda vaid viiendik.

Enamik noori **sooviks 35-aastaselt elada** keskmise suurusega või väiksemates linnades. Mitte-eesti noored eelistavad arvukamalt suuremaid linnu, eesti noored väiksemaid linnu. Sealjuures on eesti neiud orienteeritud rohkem linnaelule kui eesti noormehed, kelledest 14% elaks hea meelega maal – külas. Vanuse tõustes suureneb noorte hulk, kes sooviksid elada maal.

Küsimustikus paluti vastajail hinnata üheteistkümne erineva teguri olulisust elupaiga valikul. Faktoranalüüs võimaldas need koondada kolme faktorisse: eneseteostuse faktor, koduläheduse faktor ja huvitava elu faktor:

**Eneseteostuse** faktor osutus olulisemaks madalama sissetulekuga noortele ja neidudele.

**Huvitava elu** faktor on olulisem noormeestele, eriti eesti noormeestele ja kõige vähem oluline on see mitte-eesti neidudele.

**Kodulähedus** on elupaiga valikul eesti noortele olulisem kui mitte-eesti noortele. Kodule lähedus muutub elupaiga valikul olulisemaks vanuse suurenedes. Noored, kellele elupaiga valikul on tähtsam kodulähedus, on vähem valmis välismaale tööle või õppima minekuks.

Välismaale mineku soov on tugevamalt seotud huvitava elu faktoriga: noored, kes elupaiga valikul tähtsustavad enam meelelahutusvõimaluste olemasolu, on enam valmis ka välismaale tööle minema. Eneseteostuse faktor on välismaale suundumise sooviga nõrgemalt seotud.

Noortelt küsiti ka neljateistkümne erineva **saavutuse olulisust 35. eluaastaks**, mis jagunesid faktoranalüüsil viide faktorisse: majandusliku heaolu faktor, ühiskondliku staatuse faktor, pere ja laste faktor, sõprade ja reisimise faktor ja töö ning tervise faktor.

Nooremad vastajad tähtsustavad enam majanduslikku heaolu ning ühiskondliku staatuse saavutamist, samuti reisimisvõimaluste ning heade sõprade olemasolu. Vanuse suurenedes saavad tulevikootustes olulisemateks suurema stabiilsuse ja kodukesksusega seotud tegurid: oma pere, püsiv töösuhe ning hea tervis. Mitte-eesti noored on eestlastest enam orienteeritud ühiskondliku staatuse saavutamisele ja püsiva töösuhte omamisele.

Ühiskondliku staatuse saavutamisele ning reisimisele orienteeritud noored on ka enam valmis välismaale tööle/õppima minekuks. Need noored, kes on orienteeritud 35-aasta vanuseks teatud stabiilsuse saavutamisele, kindla töökoha olemasolule ja ka hea tervise säilimisele, sooviksid vähem välismaale siirduda.

Välismaale minna kavatsevate noorte seas on enam avatud ja suhtlemisvalmis ning otsustamisel enesekindlaid noori, sh on välismaal töötamisele orienteeritud noorte hulgas rohkem avatud suhtlejaid, õppimisele mõtleivate noorte seas aga enesekindlaid noori.

Eesti noorte vaba aja veetmise juurde kuulub kahjuks, nagu teisteski maades, **uimastite kasutamine**. Levinumaks uimastiks on noorte seas **alkohol**. Antud küsitluses huvitusime alkoholi puhul purjusoleku sagedusest. Andmed näitavad, et viimase aasta jooksul on purjus olnud 2/3 noortest, sagedamaid purjutajaid on üle 1/3 (35% ehk umbes 75000 noort). Regulaarselt või teatud perioodidel sageli on purjus olnud 12% (ca 26000 noort).

**Suitsetanud** on viimase aasta jooksul enam kui pooled noortest (54%), sagedamini paneb suitsu ette 40%, regulaarseid suitsetajaid on 28% (ehk umbes 60000 noort).

**Narkootikumide** tarbinuid on Eesti noorte seas 9%, ehk umbes 19000 noort vanuses 17-27 on kasutanud vähemalt ühel korral narkootilisi aineid. Sagedamini tarbib narkootikumide 2% ehk umbes 4000 noort. Ravimeid on mõnel korral uimastina kasutanud samuti 2% ehk ca 4000 noort.

Noormeeste seas on uimastite tarbijaid rohkem kui neidude hulgas. Mitte-eesti noormeeste hulgas on enam regulaarselt suitsetajaid ja narkootikumide tarbijaid võrreldes eesti noormeestega, sagedase purjutamise osas aga nende vahel erinevust ei ole. Mitte-eesti neidude seas on narkootikumide tarbijaid rohkem kui eesti neidude hulgas, mitte-eesti neidud on selles osas eesti noormeestega samal tasemel. Mitte-eesti noori naisi iseloomustab ka kõigist teistest gruppidest kõrgem ravimite uimastina kasutamise protsent.

17% Eesti noortest (oletatavalt umbes 36000 inimest) **teab kindlaid inimesi või kohti**, kellelt/kust saab narkootikumide. 19% leiab sellised inimesed/kohad vajaduse korral üles, 33% on kuulnud, et nende ümbruskonnas on selliseid inimesi või kohti. Ainult vähem kui kolmandik noortest (30%) on narkootikumide levikuga seotud teabest täiesti puutumata. Narkootiliste ainete saamise allikatest on paremini informeeritud nooremad (17-20) vanuserühmad.

Kui narkootikumide kasutamist oma vaba aja veetmisel ei pea enamik noori **loomulikuks**, siis alkoholi kasutamist vähesel määral peab loomulikuks 63% (s.h. täiesti loomulikuks 13%) noortest. Ka purju jäämine on, vähemalt osaliselt, loomulik 17% noorte arvates.

Seoses Euroopa Liitu astumisega oodatav väljarände suurenemine on seotud ka ohuga, et siirderiikides suureneb uimastitarbijate hulk ning uimastikaubandus. Ühelt poolt võiks arvata, et välismaale siirduvad tööle ja õppima arenenumad noored, kes tarbivad keskmisest vähem uimasteid. Teisalt on nii uimastitarbimine kui ka väljaränne seotud **riskikäitumisega** ja see lubab oletada nende vahel teatavat seost.

Eesti noorte uuringu andmed toetavad viimast seisukohta. Analüüs näitab, et mida kindlam on noorte soov välismaale siirduda, seda enam on nende seas narkootikumide proovinuud. Sagedamini esineb narkootikumide kasutajaid välismaale tööle soovijate ja vähem õppida soovijate hulgas.

Klasteranalüüsi abil jagati noored **uimastitarbimise** sageduse alusel kolme tüüpi:

Valdav enamus **esimesse tüüpi** kuulujatest on kõigi kolme uimasti tarbijad, sh sagedased purjus olijad ja suitetajad. Tüüpi kuulub 9% Eesti noortest vanuses 17-27 ehk hinnanguliselt umbes 15000 noort.

**Teise tüüpi** on paigutunud noored, kes ei kasuta või kasutavad vähesel määral uimasteid. See tüüp on kõige arvukam hõlmates 56% Eesti noortest ehk umbes 120000 inimest.

**Kolmandat tüüpi** noori iseloomustab narkootikumidest hoidumine, ent nad suitsetavad palju ning tarbivad mõõdukalt. Seda tüüpi noori on Eestis 35% ehk umbes 75000.

Saadud tüüpide seostamine noorte välismaale mineku kavadega näitab, et välismaale tööle või tööle ja õppima siirduda soovijate seas on uimastitarbimine sagedasem kui ainult õppida soovijate hulgas. See tendents kehtib nii üldse välismaale mineku kui ka kitsamalt Soome siirdumise kohta.

Veidi üle kolmandiku noortest on **välismaal reisinud** 6 ja rohkem korda, veerand 3-5 korda ja kolmandik vaid paar korda. 11% noortest polnud küsitluse läbiviimise ajaks kordagi välismaal käinud. Teistest vähem on reisinud eesti neiud.

Ligi pooled noortest on käinud Soomes, kolmandik Venemaal, viiendik Rootsis ja Lätis, kümnendik Saksamaal ja 6% Leedus. Noorte reisirid algavad sageli lähisriikide külastamisest, kaugemad riigid lisanduvad hiljem.

Välismaal õppida kavatsejate seas on varem reisinute osakaal suurem ning välismaal on käidud keskmiselt enam, kui tööle suundujate puhul. Vähem on reisinud ka need noored, kel puudub soov välismaale õppima või tööle minna.

12% noortest jälgib alati EL-i ja Eesti liitumisega seotud **uudiseid**, 43% loeb/vaatab vaid mõningaid EL-ga seotud lugusid ja saateid ja viiendik küsitletutest tunnistab, et ei tunne eriti huvi EL-i puudutavate uudiste vastu. Mõnevõrra enam on EL-iga seotud uudistest huvitatud noormehed.

Teave ELi kohta huvitab noori erinevates valdkondades erineval määral. Kõige enam tuntakse huvi EL piires riigist riiki reisimisega ja teises riigis töötamisega seonduva informatsiooni vastu. Neile järgneb EL riigis õppimise ja elamisega seotud teave. Vähem huvi tuntakse sotsiaalkindlustuse vastu teistes EL riikides ning kaupade ja teenuste ostmisega seonduva vastu.

Teabest töötamise kohta on enam huvitatud noormehed, neiud tunnevad samavõrra huvi nii õppimise kui töötamisega seotud informatsiooni vastu.

Mitte-eesti noored tunnevad oluliselt suuremat huvi EL riikides püsivamalt viibimisega seonduva informatsiooni (töötamine, õppimine, elamine, sotsiaalkindlustus) vastu kui eesti noored. Eesti noored tunnevad enam huvi välisriigis

lühiajalise külastamisega seotud teabe ehk EL piires reisimise ja sealt kaupade ja teenuste ostmise võimaluste vastu.

Põhilisteks **informatsiooniallikateks** EL kohta on noortele erinevad meediakanalid: eelkõige TV /raadio ja ajakirjandus. Küllalt olulisel kohal informatsiooniallikana on ka internet ja elektroonilised teabebaasid. Infokeskustesse või ametiasutustesse pöörduvad noored teabe saamiseks vähe (vajalik info võib olla kätte saadud samade asutuste või keskuste veebilehelt).

EL riikide tingimuste vastu tunnevad kõigis küsitud valdkondades enam huvi need noored, kes kavatsevad lähema 5 aasta jooksul välismaale õppima või tööle minna.

**Poliitikast huvitub** veerand küsitletud noortest, kaks viiendikku jälgib poliitilisi uudiseid juhuslikult ja veerand ei ole poliitikast üldse huvitatud.

Rohkem on poliitikahuvilisi eesti noormeeste seas ja vähem mitte-eesti neidude hulgas. Ealt vanemad ja kõrgharidusega noored huvituvad samuti enam poliitikast.

Poliitikahuvilisi on arvukamalt nende noorte seas, kes on mõelnud välismaal õppimisele (sh kavatsevad kindlasti minna) ja kes kavatsevad kindlasti välismaale tööle siirduda. Enam poliitikast huvitatuid on ka Soome õppima ja tööle minekust mõelnud noorte seas.

Viie **olulisema valdkonnana** millele Eesti valitsus peaks erilist tähelepanu pöörama, märgivad noored kõige enam tööpuudust (ligi kolmveerand küsitletutest), ligi kaks kolmandikku nimetab lastega perede, hariduse ja tervishoiu toetamist, pooled noortest märgivad kuritegevust ja sellele järgneb noorsootöö (31%).

Maaelu ja maamajandus, piirkondlik areng ja keskkonnakaitse on tähtsad ligikaudu veerandile noortest, vanurite hooldus, transport ja teed ning rahvussuhted asetab tähtsamate hulka 15% noortest, riigiasutuste töö ja elamuehitus asetub 10% piirimaile. Kõige vähem ootavad noored valitsuse erilist tähelepanu kultuuriteenustele ja riigikaitsele.

Aeg-ajalt räägitakse ka **noorte tõrjutusest** või kõrvalejäetusest ühiskonnas. Kõige enam on noorte hinnangul see tõrjutus seotud materiaalses mõttes toimetulekuraskustega (rahapuudus jms.) ja selle ühe põhjuse – tööpuudusega. Noorte endi laiskust ning ükskõiksust, ebaterveid eluviise ja puudulikku haridust peetakse samuti kõrvalejäetusega seatuiks. Järgnevad professionaalse abi saamise raskused, harrastuste vähesus, usu puudumine tulevikku ja vähene (võõr)keelte oskus. Vähem seostub noorte tõrjutusega noorte endi arvates keskustest kauge elukoht ja sõprade-tuttavate vähesus.

Noorte **majanduslikku olukorda** iseloomustab isiklik sissetulek ja vajaduste rahuldatus. 1/3 noorte **sissetulek** kuus on kuni 2000 krooni, teisel kolmandikul 2000 – 5000 krooni ja üks viiendik saab kuus üle 5000 krooni. 5% noortest sissetulek puudub, 10% ei osanud oma sissetulekut hinnata või jätsid vastamata.

Noormeeste keskmine isiklik sissetulek on kõrgem kui noortel naistel. Kõige madalam keskmine sissetulek on eesti neidudel, mitte-eesti neidude seas on kõige rohkem neid, kellel sissetulek puudub.

Regioonide kaupa vaadates on keskmiselt suurem sissetulek Tallinna ja Põhja-Eesti noortel, järgnevad Lääne-Eesti ja Virumaa noored, ja kõige madalam on sissetulek Tartu piirkonna ja Lõuna-Eesti noortel.

Etteantud kümnest vajadusest **ei jätku** noortel **raha** keskmiselt 4,8 rahuldamiseks. Enamate vajaduste rahuldamiseks jätkub raha eesti noormeestel (ei jätku 4,2), vähematele mitte-eesti neidudel (5,2).

Kokkuvõttes hindavad oma **eluga rahulolu** hindegas 5 (väga rahul) 7%, hindegas 4 – 32%, hindegas 3 – 43%, hindegas 2 – 12% ja hindegas 1 (ei ole üldse rahul) – 5% noortest. Eluga rahulolijaid on seega 39% ja rahulolematuid 17%.

Eesti noored on oma eluga keskmiselt enam rahul kui mitte-eesti noored, Tallinnas ja Põhja-Eestis elavad noored rohkem kui mujal Eestis elavad noored. Ka noored, kes huvituvad poliitikast, on oma eluga keskmiselt rohkem rahul, kui need, kes ei huvitu. Noorte rahulolu oma eluga on otseses seoses sellega, mitme vajaduse katteks neil raha ei jätku: neil, kes ei ole eluga üldse rahul, on keskmiselt kaheksa rahuldamata vajadust, eluga väga rahul olijatel aga ainult kolm.

Mida vähem noored uimastavaid aineid tarbivad, seda enam on nad oma eluga rahul.

Välismaale tööle siirdumise plaanid on seotud madalama eluga rahuloluga kui õppima mineku kavandamine või välismaale mineku soovi puudumine.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et välismaale tööle/õppima suunduvad arvukamalt indiviidi-kesksete väärtustega noored, kes on orienteeritud reisimise ja vaba aja mitmekesise veetmise kaudu uute kogemuste omandamisele, samuti eneseteostusele ning parema ühiskondliku staatuse saavutamisele. Nad on ealt nooremad, avatud uutele kogemustele, parema suhtlemisuskusega ning otsusekindlamad, ent samas rohkem valmis riskima näiteks uimastite proovimisega. Nad on oma eluga Eestis vähem rahul ja nende hulgas on enam neid, kes juhivad välismaale siirdumisel enam majandusliku heaolu saavutamise lootusest.

## LISA 1. NOORTE TEGEVUSALAD JA HARIDUSTASE

Tegevusala	Haridus							
	Alla põhi- hariduse	Põhi- haridus	Kesk- haridus	Kutse- haridus peale põhikooli	Kutse- haridus peale keskkooli	Kesk- eri- haridus	Rakend. kõrg- haridus	Ülikooli- haridus
	%	%	%	%	%	%	%	%
Abitööline, lihttööline	42	17	5	11	1	4	4	
Oskustööline	22	11	12	47	33	34	2	3
Teenindaja	3	6	11	18	23	14	9	4
Kontoritöötaja		0	3	1	6	3	18	3
Keskastme spetsialist	3	4	5	2	11	11	15	5
Spetsialist, kes ei ole juht		2	7	3	7	5	23	44
Spetsialist, kellel on alluvad		0	3	3	6	4	8	12
Asutuse või ettevõtte juht		0	1	1		2	2	1
Ettevõtja, omanik	3	0	2	2	2	3	2	4
Üliõpilane, kraadiõppes õppija		4	46	1	15	11	34	36
Lapsehooldus puhkusel	10	4	2	12	18	6	8	3
Kodune	19	3	3	8	4	2	2	3
Töötu	19	10	7	10	1	10	5	4
Midagi muud			0	2	2			
Õpilane	21	43	13	4	3	5		
Vastamata	12	29	10	7	3	3	2	3